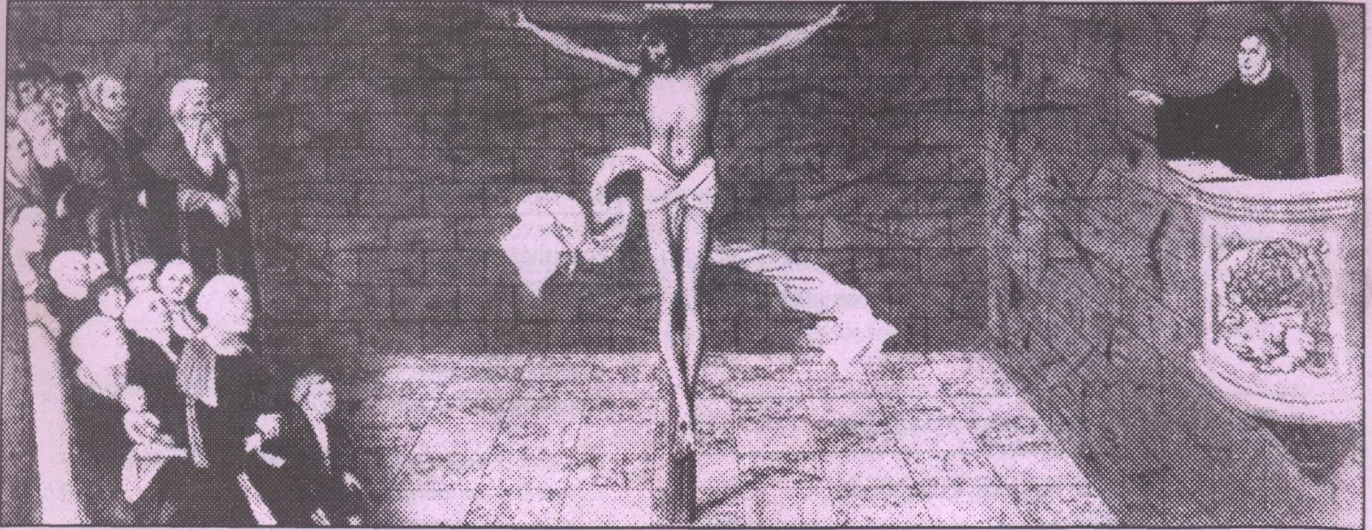

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

**Az igehirdetés
társadalmi felelőssége**

Magyar evangélikus iskolákról

**Az ember Közép- Kelet-Európa
ellentmondásai között**

"Honnan fúj a szél Váralján?"

**Látogatás Kiss Jánosnál
Kapolcson**

71

1996/10

TARTALOMJEGYZÉK

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra

Szabóné Mátrai Marianna: Éteri zene.....353

Tanuljunk együtt

D. Szabik Imre: Az igehirdetés társadalmi felelőssége.....354

Péterné Benedek Ágnes: Ha egy embert megértenek.....357

Evangélikusok a nagyvilágban

Laborczi Géza: Milyen legyen a nyíregyházi evangélikus oktatási rendszer?.....359

Györgyi Ildikó: Az orosházi evangélikus iskolák régen és ma 361

Kitekintés az ökumené világába

D. dr. Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó (1996. június-július).....364

Pápai Szabó György: „Uram, Te voltál hajlékunk nemzedékről emzedékre”.....367

Lelkészszemlél

Andorka Eszter: „Én katolikus vagyok, de...”.....370

Ifj. Harmati Béla: Múzeumunk kincsei: Pilarik István urvacsorai kannája 375

A teológia szomszédságában

Dr. Frenkl Róbert: Az ember Közép- Kelet-Európa ellentmondásai között.....377

Dr. Cserhádi Sándor: Színgazdagság az Újszövetség teológiájában.....379

Fórum

Gáncs Péter: „Honnan fúj a szél Váralján?” – Gondolatok a „Szélrózsa” Ifjúsági Találkozóról 380
„Hógolyó” a Szélrózsáról 381

Az igehirdető műhelye

Szentháromság ünnepe utáni huszonharmadik vasárnap
– Koskai Erzsébet.....384

Szentháromság ünnepe utáni utolsóelőtti vasárnap – Ifj. Cselovszky Ferenc.....385

Szentháromság ünnepe utáni utolsó vasárnap
– Deméné Smidéliusz Katalin.....386

Gyülekezeti szolgálat – lelkeszi közélet

Trajtler Gábor:
Látogatás Kiss Jánosnál Kapolcson.....388

Ifj. Hafenscher Károly:
Igehirdetés Budavárban 391

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, 1141. Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 1636-451

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felelős kiadó: Tóth-Szöllős Mihály

Készült: a CREA-print gondozásával

Előfizetési díj: havi 250,-Ft, fél évre: 1500,-Ft, egy évre: 3000,-Ft

Külföldi előfizetések:

Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 4000,-Ft

Egyéb külföldi országokba: sima csomagként: évi 35 USD, vagy 52 DEM (postaköltséggel)

légipostával: 48 USD, vagy 72 DEM (postaköltséggel)

ISSN 0133-2821

Kedves Olvasóink!

1997. januárjától szeretnénk a Lelkipásztor formáján és tartalmi felépítésén néhány változtatást végrehajtani. Ennek célja természetesen az, hogy szívesebben – esetleg főbben – olvassák lapunkat. Hogy ezt minél szélesebb konszenzus alapján hajthassuk végre, elkészítettünk egy kérdőívet. Szeretettel kérjük Olvasóinkat, töltsék ki és juttassák vissza szerkesztőségünkbe, kifejezve ezzel, hogy a Lelkipásztor mindnyájunk lapja és annak szolgálatában áll, hogy egyházunk munkatársait, tisztségviselőit, a teológia tudománya és az egyház szolgálata iránt érdeklődőket tájékoztassa és munkájában minél jobban segítse.

Együttműködését megköszönve, arra a jövőben is számítva, a Lelkipásztor valamennyi munkatársa nevében szeretettel köszönti.

Budapest, 1996 október 10.

a Szerkesztő

Kérdőív

1. Állítsa fontossági sorrendbe (sorrend szerint megszámozva)

A Lelkipásztor számomra teológiai folyóirat

szellemi öröm

tájékoztató forrás a keresztyén világ eseményeiről

tájékoztató forrás egyházunk életének eseményeiről

lehetőség lelkésztársaim véleményének megismerésére

segítség mindennapi egyházi munkámban

szakmai továbbképzésem egyik fontos eszköze

2. Legkedvesebb rovatom:

Ezt a rovatot kihagynám:

Összevonnám ezt a két rovatot:

Ezt a rovatot bővíteném:

Új rovatot nyitnék a következő néven:

3. Az 1996. évi LP-ban az alábbi öt cikk volt számomra a legfontosabb:

- a.: _____
b.: _____
c.: _____
d.: _____
e.: _____

4. Az alábbi témákról szívesen olvasnék:

5. Kevesebbet írnék az alábbi területekről/témákról:

6. A szerzők tablóját így állítanám össze::

külföldi szerző: . . . .%   magyar szerző: . . . .%
teológus: . . . .%   laikus: . . . .%
gyülekezeti lelkész: . . . .%   egyéb szolgálatban álló lelkész: . . . .%
idős: . . . .%   fiatal: . . . .%   középkorú: . . . .%
ez számomra nem fontos szempont
vidéki: . . . .%   városi: . . . .%   Bp.-i: . . . .%
ez számomra nem fontos szempont

7. Mit őrlznék meg mindenképpen a jelenlegi Lelkipásztorból?

8. Min javítanék?

9. Milyen terjedelmű cikkeket olvasok legszívesebben?

2 oldalnál több

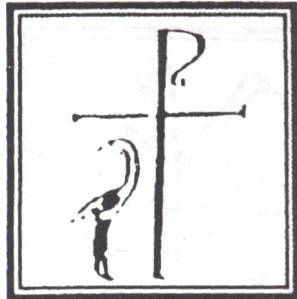
1-2 oldal:

1 oldal és kevesebb

10. Egyéb mondanivalóm:

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Éteri zene

Az Őszi Zenei Fesztivál nyitó koncertjén hazánk legrangosabb zenekara a kortárs zeneszerző, Arvo Pärt *Te Deumát* játssza. A mélyen hívő észt zeneszerző muzsikáját méltán szokták éteri zenének nevezni. Valóban mintha egy földöntúli tisztaságot hozna közénk. Mintha abból a világból hozna hírt, ahonnan Isten szeretete és békéje árad ránk, s ahova, bármily égbetörő terveket szövünk is, sohasem tudunk a saját erőnkől eljutni. A zene roppant egyszerű, tiszta, nagy nyugalmat és békességet sugároz. Távol van tőle minden agresszivitás. Nem akar a hallgatón uralkodni. Csak szép és letisztult.

A publikum mintha nem hagyná magát elcsöndesíteni. Mintha a hektikus nagyváros minden zaja, izgás-mozgása, nyughatatlansága az idegeinkben lenne, és nem bírnánk levetni vagy az ajtón kívül hagyni. Székek nyikorognak, torkok és orrok krákognak, talpak csusszannak. Fölöttünk egy tiszta, szép, nyugalmat sugárzó zene – bennünk és körülöttünk a leállni képtelenség kényszere, a békére és tisztaságra való teljes süketség honol. A művet persze s az előadást hatalmas siker koronázza. A művészek nem győznek hajlongani. És egyáltalán minden van, ami a zajos siker kelléke, vastaps, bravó, virágkosár és boldogság.

De megtörtént-e a találkozás? Nem merem állítani, hogy az éteri zene nem hatolt át a nyugtalanság falán. De talán soha nem éreztem ilyen kézzelfoghatóan, mennyire nehéz, majdnem lehetetlen hírt hozni egy másik világból úgy, hogy az üzenet „ne térjen vissza üresen”. Azon az estén szinte tapintható volt a fal. Harcokból épült, dübörgésből, szétfeszítő indulatokból, megbúvó aggodalomból, időprésből, utcazajból, versenyfutásból. Mindabból, amiből jöttünk és ahová visszamegyünk. Harsány, durva, súlyos és masszív valóság. Vele szemben egy halk, finom, áttetsző, csupa-béke és csupa-szépség zene. Milyen esélye van? Lehet-e esélye? Le tud-e omlani az immanencia fala, hogy elérje az embert valami *más*?

Ezen dolgozunk minden vasárnap. Ezért küzdünk minden hittanórán. Családi otthonban, betegágy mellett, bibliaórai asztal körül. Néha kilátástalannak érezzük. Elfog a reménytelenség. Megkeseredünk. Pärt zenéje azt üzente nekem, hogy ez a küzdelem természetes. Falaknak, világoknak kell leomlania, hogy ne mocorogjunk végre, ne száguldozzanak gondolataink idegen tájakon, ne feszüljenek pattanásig az idegeink, hanem rácsodálkozzunk arra, ami nagyon távolról jön, mégsem jöhetne közelebből.

Csoda, hogy Isten megszólít. Tán még nagyobb csoda, ha képesek vagyunk szavából valamit felfogni. S

ha segédkezhetünk ennek a találkozásnak létrejöttében, az egyrészt minden erőnket és leleményességünket igényli, másrészt a feladat egy szilánkja sincs a kezünkben. Minden kívülről jön. Ajándék, ami fölött nem rendelkezünk. Ilyen feszültségben, ebben a dialektikus valóságban szólni, ezzel a mindig jelenlevő kettősséggel számolni legalábbis nem megszokott és mindennapi dolog. Lehet, hogy ez nem a nehézsége, hanem a szépsége és izgalma szolgálatunknak?

Mindig tudatában lenni annak, hogy valami „távolit” hozok. Eszembe jut Pál apostol, és sorstársamnak érzem. Mennyire kimunkálta ott Athénben, az Areopágoszon, hogy mit kell mondania! Vajon mennyit töprengett, hogy megtalálja a csatornát, a kapcsolópontot, a megfelelő terminológiát? S nem hiába töprengett. Sikerült *érthető* hangon szólnia, az érdeklődést felkeltenie. Mégis, mire a feltámadáshoz ér, köddé foszlik minden. Az érdeklődés is, a megtalált csatorna is, a közös nyelv is. „Majd meghallgatunk erről máskor is” – mondják az athéniak, s mi már a saját bőrünkön érezzük az igehirdető kudarcát. Távol maradt tőlünk. Nem tudtam közelhozni. Nem omlottak falak, nem talált célba a nyíl. Éterben maradt az éteri zene. Csak a *majdnem* találkozásig jutottunk. De hát csoda-e? – kérdem magamatól. Nem csoda. Ez a normális. A nyíl nem hatol át a falon. A zene az éterben marad, nem jön le a földre. Az immanencia zárt marad és áthatolhatatlan. Ez a normális.

A csoda a másik. A csoda a börtönőr meg a bíborás asszony. És Timótheus a csoda, meg a feketebőrű kincstárnok. Efezus a csoda és Korinthus. A gyülekezet Filippiben és Rómában. A meghallott ige a csoda és a felébredő hit. Az valóságos falomlás. S az valóban a transzcendens behatolás egy zárt, immanens világba. Hogy is tudnám megtenni én? Legjobb igyekezetem is a csak a majdnem találkozáshoz elég. Még nyikorognak az ülések és surlódnak a cipőtalpak. Azt a csendet, az igazit másvalaki teremti. A Szentlélek, aki előtt leomlanak a falak. Akinek jöttét minden erőmmel és tehetséggemmel elő kell készítenem – mert jöttét megakadályozhatom! – mégis mindig váratlanul érkezik.

Hans Wulf nyugdíjas német lelkész igehallgatóként töpreng az igehirdetésről a *Lutherische Monatshefte* októberi számában. „*Prédikációink nem laposodhatnak okos beszéddé. Aki Istenről beszél, annak a váratlanról kell beszélnie. S ez nemcsak a hallgató számára izgalmas, hanem a prédikátor számára is*” – írja. Bárcsak rajta lennénk, hogy a legmagasabb nívón szólaljon meg az „éteri” zene! És bárcsak számítanánk a Váratlanul Érkezőre!

Szabóné Mátrai Marianna

D. SZEBIK IMRE:

Az igehirdetés társadalmi felelőssége

Az egyházat, s ezen belül az igehirdetést gyakran éri a az vád, hogy a „túlvilág”-ra dolgozik. Hallgatói figyelmét elvonja e világi teendőik elől, s annál inkább biztatja őket az örökkévalóság keresésére. Nem tagadjuk, hogy Jézus igéinek hűséges tolmácsolása során a nagyon immanens beállítottságú modern ember gondolkodása akkor válhat kiegyensúlyozotttá, ha az igehirdetés a transzcendens világ értékeire is rámutat. Az a meggyőződés azonban, hogy evangélikus teológiai gondolkodásunk alapján nem kell feltétlenül kettéválasztanunk a valóságot egy evilági és egy túlvilági részre. Mindkettő Isten fennhatósága alá tartozik. Mindkettőben Isten rendje és szeretete érvényes.

E dolgozat témája azonban különösen az evilági, társadalmi felelősségünket helyezi reflektorfény alá.

Amikor Jézus a tanítványokat széles e világra küldi az evangéliumhirdetés, a tanítás és a keresztes kötelezettségével, akkor igéit nem csak lokálisan kell értenünk (az adott helyen való szolgálat végzése), hanem hangsúly esik arra is, hogy a megbízó parancs ebben a világban, a mindenkor adott szociológiai kontextusban végzendő el. Ha pedig Jézus az övéit nem kivenni akarja ebből a világból — ezért nem lehet abból kimenekülni — akkor komolyan kell venni azt az adott társadalmat, amelyben azok élnek, akikhez küldettünk.

Máté evangélista megrendítő tudósításban számol be Jézus város- és falujáró körútjáról. Ma azt mondanánk, canonica visitatio-t tartott, hiszen prédikálta Isten országa titkát, tanított a zsinagógákban, gyógyított különféle betegségeket, meghallgatta az embereket élethelyzetükről. S ezen anamnézis után hangzik a megállapítás: megszánta őket, együttértett velük. Elgyötörtek és elesettek voltak. Az eredeti görög szöveg szerint: megesett a szíve rajtuk, mert olyanok voltak, mint akikről két bőrt húztak le, s mint akiket a földre tepertek, gyengeségükben földre zuhantak. És nem volt pásztoruk.¹

Ha Jézus törődő szeretetének sugara utoléri a társadalom minden rendű és rangú emberét, akkor a ma egyháza sem hagyhatja ki látóköréből azokat, akik körülötte él-

nek. Bizony megesik a szívünk a halálosan fáradt két műszakban dolgozó édesanyákon, a magas adózás miatt mellékállást vállaló édesapákon, de még inkább megrendülünk a hajléktalanok láttán és a munka nélkül tengődők ezrein. S legtöbb esetben nekik sincs pásztoruk...

I. Az igehirdetés által hit ébred

Valójában minden prédikáció primér célja, hogy a megszólított hallgatót szíven találja az Isten szava. Ily módon alakulhat ki Isten és az ember között az a bizalmi kapcsolat, amelyben az ember elfogadja Isten igényét, mentő szeretetét és megszentelő hatalmát egzisztenciájára nézve. Ez a hit bizodalmas valósága és Istentől kapott ajándéka az ember életében. Ez az a „szent pillanat”, amikor az ember Istentől érintetté válik, ahogyan azt Michelangelo szép festménye ábrázolja a Sixtusi kápolna mennyezetén. Az ember teremtéséhez ugyanis a hit ajándéka is hozzátartozik. S ha a Teremtő és a teremtmény közti kapcsolat összetört, akkor ez a kapcsolat csak a hit újratertésében állhat helyre.

A hit bizodalmas kapcsolata azonban nem csak Istennel, a Teremtővel állítja helyre a helyes és harmonikus viszonyt, hanem az emberek között is újra közösséget teremt. Ez a koinonia elővételezése Isten országának, és előképe, s bizonyos értelemben példaképe lehet az emberi együttélésnek is. Ezért amikor igehirdetésünkben ember és ember közötti új kapcsolatról szólnunk, mozaikszerűen a társadalom új közösségmodelljét is építjük.

Nem véletlenül kapott hangsúlyt ez az új közösség a LVSZ VII. nagygyűlésén Dar es Salamiban, ahol mottóként, főtémaként így fogalmaztak: Krisztusban — új közösség.

II. A Krisztusban adott új közösség jellemzői

Ha az Újszövetséget vizsgáljuk, akkor a „koinonia”

¹ Mt 9,35-36

görög szót tizenhat alkalommal találjuk az Acta és az apostoli levelek fejezeteiben.

Gyakori a Krisztussal való közösségre utalás,² de a Szentlélek közössége fordulat is megtalálható áldás szövegként.³ A „közösségvállalás az evangéliummal”⁴ talán ugyanazt a tartalmat hordozza.

Akik a Krisztussal közösségben élnek, azok részt vesznek az apostoli tanításban, a kenyér megtörésében, az imádkozásban és a közösségben.⁵ Külön ezegetikai kérdés, milyen közösségre gondol itt Lukács? Nyilvánvaló, hogy a hívek együtteséről lehet csak szó, akik egy asztalközösséget, egymásról való kölcsönös gondoskodást s a másik gondjában való részvételt vállalták magukra.⁶

Mindezt részletezik az apostoli levelek, amikor a szegényekkel való közösségvállalást,⁷ a szenvedésben való részvételt,⁸ a kézadás közösségét⁹ az egymással való közösségvállalást,¹⁰ a hitben való közösséget¹¹ hangsúlyozzák.

Ha összefoglalóan akarjuk megfogalmazni az új közösség karakterisztikus vonásait, azt mondhatjuk, hogy az evangéliummal való táplálkozásból nyeri erőforrását. Ezért ige-, imádság- és szakramentális közösség a vele egy hiten levőkkel. Ugyanakkor mélyen emberi kötődésű az élet határmezsgyéjére került testvéreivel szemben, együttérzést tanúsít a szenvedő iránt, segítőkészséget fejez ki a rászoruló iránt. Más szóval: lelki és szociális érzéke, éber lelkiismerete által karolja fel a rászorulókat, a testi- lelki bajba jutottakat.

Ez a közösség imádkozó közösség. Ez által megtartja az életkedvét vesztettet, hordozza a csalódottat, elviseli a depressziót, megtérésre hívja a szenvedélybeteget, vigasztalja s bátorítja a kétségbeesettet.

Kiáltó szüksége van világunknak ezekre a krisztusi közösségekre, tartó s hordozó gyülekezetekre.

A valóságtól rugaszkodnánk el, ha az egyházi közösségeket abszolút ideális, büntől s eleséstől mentes gyülekezetnek gondolnánk. Maga az Újszövetség is arról tanúskodik, hogy Jézus tanítványai egyszerre voltak általa megszólított, apostolságra elhívott, de ugyanakkor kételkedő, sőt Őt megtagadó, hatalomért harcoló emberek. Egyszerre megigazultak és bűnösök. (Simul justus et peccator.) De arról tudtak, hogy ha elesnek is, van újrakezdés. Ha vétkeznek is, van kegyelem s bűnbocsánat számukra. Ha Isten így közeledik feléjük, ők sem tehetnek mást, mint hasonló gesztussal vállalják embertársukat elesettségben és újrakezdésben. Ha valamiben mások az egyházi közösségek, akkor ez abban jelenik meg, hogy Isten hordozza őket.

III. A mai magyar társadalom jellemzői

A teljesség igénye nélkül kísérlem meg a 20. századvég magyar társadalmának karakterisztikus vonásait csokorba gyűjteni.

a.) Politikai jellemzők

– Működik az alkotmányos polgári demokrácia hazánkban, mégha a gépezetben olykor kisebb mennyiségű olaj csordogál is és akadályt okozó homokszemek is belekerülnek. (Egyházi iskolákkal kötött közoktatási megállapodások figyelmen kívül hagyása, önkormányzati határozatok hozatala a

törvények érvényesítése nélkül, alkotmánybíróági viták sokasága.)

– Szembetűnő a³ csoportérdek erős megjelenése a társadalom egészének valós érdekképviseletével szemben (globalitás helyett partikularitás). A lobbyszás elfogadott etikai mérce, ténylegesen az önzés ruhájába öltözött szalonképes magatartásforma, amely tovább növeli az érdekközösségekből kimaradtak hátrányos helyzetét.

– Politikai kérdésekben való állásfoglalás esetén megfigyelhető a társadalom széles rétegeiben jelentkező apátia. (Egyre kevesebben olvasnak országos politikai napilapot, kiszámíthatatlan a részvételi arány szavazások esetén.) Hiányzik a politikában aktívan résztvevők általánosan elvárható erkölcsi normarendszere és viselkedési etikettje. Az ezen a téren mutatkozó anomália a pálya társadalmi presztízsét veszélyezteti. Pedig a modern társadalomban is a legalkalmasabbak vezetőszerepére, „karizmatikus” közreműködésére van szükség.

b.) Gazdasági jellemzők

– Termelésviszáesés és jövedelemcsökkenés mutatkozik, amely a lakosság széles rétegeit érinti. A középrétegnek kell újabb terheket felvállalni. A képzettség nélküli réteg elszegényedik. A munkanélküliek tábora többszörösen veszélyeztetett és veszélyes a társadalomra.¹²

– A rövidtávú koncepciókészítés kényszerpályája bizonytalan helyzetet érlel a befektetők és magánvállalkozók döntésében.

– A tisztességtelen haszonszerzés és a partner, vagy munkavállaló — általános etikai normákat figyelmen kívül hagyó — félrevezetése, szándékos becsapása külföldi befektetőket távolmaradásra készítet. (Gyakran nem magasabb szintű a külföldiek morális viselkedése sem.)¹³

– A privatizáció folyamatának megítélése nemcsak vitatott, hanem széles rétegek gondolkodásában negatív. Nem jut érvényre az a szempont, amely a magánosításnál elvként nyert megfogalmazást, nevezetesen az egyéni érdekeltség jelenléte a gazdaságban minőségi és mennyiségi előrehaladást eredményez. E nemes szándékot elnyomja a jogtalan haszonszerzés és megalapozatlan anyagi javakra szerttéves társadalmi mértéket öltő, s egyre hangosabban artikulálódó gyanúja.

² 1Kor 1,9; 1Kor 10,16

³ 2Kor 13,13

⁴ Filippi 1,5

⁵ Acta 2,42

⁶ Stählin: NTD, Apostolgeschichte, Göttingen, 1971.56.o

⁷ Rm 15,26

⁸ Filippi 3,10

⁹ Gal 2,9

¹⁰ 1Jn 1,7; 2Kor 9,13; Zsid 13,16

¹¹ Filemon 6

¹² Andorka Rudolf: Felzárkózás a fejlett társadalmakhoz, vagy tartós elmaradottság? In Credo, Budapest, 1996. I-II. 74. o.

¹³ Korrektség és korrupció az üzleti életben.

In der Spiegel, 1995 november

– A feketegazdaság termelékenységi szintjének növekedése, a kapcsolatok rendszerszerű elburjánzása olyan keserű-édes gyümölcse a rendszerváltásnak, amelyet előbb-utóbb fel kell számolni, ha országunk kedvezőbb európai megítélését fontosnak tartjuk határainkon belül is.

c.) Szociológiai jellemzők

Sokat említett tény hazánk lakosságának fogyása, amely hatványozottan mutatkozik az elkövetkező években. 1995-ben 30 ezerrel csökkent létszámunk. E fájdalmas tény gazdasági következményeinél súlyosabb a depresszió növekedése (15%), a neurotikus megbetegedések számának emelkedése (38%), az öngyilkos esetek gyakoriságának szaporodása, az abortuszok magas száma (1975: 70 ezer).¹⁴

E betegségűnetek — a teljesség igénye nélkül — jelzik az egyház szeretetszolgálatának területeit, s növelik a társadalomért érzett felelősségszintet minden elkötelezett keresztény lelkében.¹⁵

Szelényi Iván tanulmányában hazánkban a rendszerváltást követő időszakot a posztkommunista menedzserizmussal jellemzi.¹⁶ Látása szerint, miután a technokrata értelmiségi elit legyőzte a régi, hatalmat gyakorló politikai gárdát, bekövetkezett a rendszerváltás. Szembetűnő a kontinuitás a gazdasági vezető rétegben. Érdemben azonban kapitalizmusnak kellene kialakulnia, de hiányoznak a tényleges magántulajdonnal rendelkező nagy kapitalisták.

Külön kérdés az értelmiség helye és szereplehetősége a mai társadalmi palettán. A „protokapitalizmusnak” e mostani idején van-e bennük elég civil kurázi és érvényesíthető-e szaktudásuk és intellektusuk a szellemi áramlatok sokféleségében?

David Riesmann Magányos tömeg című könyve találóan jellemzi korunk kontroll nélküli tömegesedését, s e nagyvárosokba áramló embersereg magára maradtóságát. Sajnos, igaz ez az állítás az előregedő falvak egyedül élő idős állampolgáira is.¹⁷

Szólhatnánk a család kríziséről, a válások magas számáról, házasságkötés nélkül együttélők helyzetéről, a DADA¹⁸ program szükségességéről. Helyhiány miatt itt csak utalok a tényleges jelenségekre hazánk társadalmában.

¹⁴ Kopp Mária - Skrabsky Árpád: Magyar Lelkiállapot, Budapest

¹⁵ Szabik Imre: A társadalom szükségigénye és az egyház szeretetszolgálati In: Credo, Budapest, 1995, I-II. 29 kk.

¹⁶ Szelényi Iván: Kapitalisták nélküli kapitalizmus. In: Credo, Budapest I-II. 78 kk.

¹⁷ David Riesmann: A magányos tömeg. Budapest 1973. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

¹⁸ A DADA-program a Dohányzás, Az Alkoholizmus, a Drog és az AIDS elleni védekezés ismertetésére vállalkozik az óvodától a középiskoláig.

¹⁹ Alfried Längle: Értelmesen élni. Budapest, 1987. Göncöl kiadó 23 kk

²⁰ Morel Gyula: A jövő biztosabb mint a múlt. Budapest, Egyházforum, 1995.

²¹ 5Móz 11,26-27.

IV. Új kihívások szorító gyűrűjében

Új kihívások tartalmi és formai szempontból egyaránt jelentkeznek. Tartalmi vonatkozásokban új kérdésekre kell választ adnunk. Elég, ha ezen a helyen a génebeszet etikai témakomplexumát említem. De előtérbe került a reinkarnáció, az új vallásos hullám-szülte szekták, a homoszexualitás, az abortusz, a parapszichológiai jelenségek értelmezése, a helyes értékrend kialakításának kérdése is.

Miután korunk embere általános egzisztenciális vákuumba került, intenzíven kérdez az élet értelmére és céljára is.¹⁹ Sablonszerű választ korántsem szabad artikulálni, ezért az igehirdető értelem- és gondolatartományában meg kell találni azokat a fogódzókat, amelyeknek segítségével mindenki maga találhatja meg személyes választát.

Általános irányítvesztettség tapasztalható hazánkban. A régi rendszer porba hullott — romjai ugyan még a vert sereg visszavonulását jelzik — az új értékrend nem alakult ki. Mint sűrű erdő sötétjében bolyongó serdülő, akként keresi korunk embere a kiutat, a keskeny ösvényt saját boldogulására. Döntő, hogy érthető nyelven szólaljon meg a keresztényen üzenet, az emberközeli konkrét válasz kérdéseire. Igaza van Morel Gyula tanulmányában írottaknak: „Az egyháznak lényegi önmeghatározása szerint nemcsak képesnek kell lennie a keresők számára optimális lehetőségeket kidolgozni, hanem kötelessége is, hogy kivétel nélkül minden, bármely kultúrában élő ember számára érthetően és szavahihetően, differenciáltan, az adott tér és adott idő követelményeihez alkalmazva fogalmazza meg a kereszténységnek a lényegre vonatkozó mondanivalóját”.²⁰

Az elmagányosodás veszélye nem a jövőbe kihelyezett, hanem mai valóság. A fővárosban olykor két hétig, máskor egy hónapig sem hiányzik valaki — az éppen elhunyt — senkinek. A betonbunkerek zárkáiban úgy élnek emberek, a másiktól semmit sem tudva, mintha nem is egy nyelvet beszélnének, s nem egy hazának lennének állampolgárai. Úgy megyünk el egymás mellett, mint hatalmas folyamok jól megépített hajói, akik nem tudják egymásról, mi rejtőzik sötét sziluettjük mögött. Kábítószer vagy fegyver, gerillák vagy csempészek, IFOR-katonák vagy honvédő harcosok. De egy Valaki elől nehéz, nem is lehet elrejtőzni. Ő mindent tud. A szív legrejtettebb titkait is. A növekvő veszélyek világában egyre inkább belátható, hogy vagy vallásos lesz a 21. század, vagy tényleg nem lesz. Vagy elfogadunk életet fenntartó normákat, vagy önmagunk halálos ágát vetjük meg. Elédbe adtam a halált vagy az életet, az átkot vagy az áldást — olvassuk az Ószövetség lapjain.²¹

A társadalmi felelősség jegyében megszólaló igehirdetés az élet és üdvösség beágyazottságában szólítja meg az igehallgatót abban a bizonyosságban, hogy egyéni hitén túl képes kitekinteni a nagyobb közösség kérdéseire, s azok megoldásában részt vállal.

Formai vonatkozásban is új lehetőségek gazdag kínálatával találjuk magunkat szembe. A rádiós istentisztelet közvetítése, a televízióban látható élő istentisztelet új műfaj szolgálatunkban. Mindkét módon tömegeket szólíthatunk meg. A tömegtájékoztató eszközökben elhangzó igehirdetésnek mások az ismérvei,

görög szót tizenhat alkalommal találjuk az Acta és az apostoli levelek fejezeteiben.

Gyakori a Krisztussal való közösségre utalás,² de a Szentlélek közössége fordulat is megtalálható áldás szövegként.³ A „közösségvállalás az evangéliummal”⁴ talán ugyanazt a tartalmat hordozza.

Akik a Krisztussal közösségben élnek, azok részt vesznek az apostoli tanításban, a kenyér megtörésében, az imádkozásban és a közösségben.⁵ Külön egezetikai kérdés, milyen közösségre gondol itt Lukács? Nyilvánvaló, hogy a hívek együtteséről lehet csak szó, akik egy asztalközösséget, egymásról való kölcsönös gondoskodást s a másik gondjában való részvételt vállalták magukra.⁶

Mindezt részletezik az apostoli levelek, amikor a szegényekkel való közösségvállalást,⁷ a szenvedésben való részvételt,⁸ a kézadás közösségét⁹ az egymással való közösségvállalást,¹⁰ a hitben való közösséget¹¹ hangsúlyozzák.

Ha összefoglalóan akarjuk megfogalmazni az új közösség karakterisztikus vonásait, azt mondhatjuk, hogy az evangéliummal való táplálkozásból nyeri erőforrását. Ezért ige- és szakramentális közösség a vele egy hiten levőkkel. Ugyanakkor mélyen emberi kötődésű az élet határmezsgyéjére került testvéreivel szemben, együttérzést tanúsít a szenvedő iránt, segítőkészséget fejez ki a rászoruló iránt. Más szóval: lelki és szociális érzéke, éber lelkiismerete által karolja fel a rászorulókat, a testi- lelki bajba jutottakat.

Ez a közösség imádkozó közösség. Ez által megtartja az életkedvét vesztettet, hordozza a csalódottat, elviseli a depressziózt, megtérésre hívja a szenvedélybeteget, vigasztalja s bátorítja a kétségbeesettet.

Kiáltó szüksége van világunknak ezekre a krisztusi közösségekre, tartó s hordozó gyülekezetekre.

A valóságtól rugaszkodnánk el, ha az egyházi közösségeket abszolút ideális, büntől s eleséstől mentes gyülekezetnek gondolnánk. Maga az Újszövetség is arról tanúskodik, hogy Jézus tanítványai egyszerre voltak általa megszólított, apostolságra elhívott, de ugyanakkor kételkedő, sőt Őt megtagadó, hatalomért harcoló emberek. Egyszerre megigazultak és bűnösök. (Simul justus et peccator.) De arról tudtak, hogy ha elesnek is, van újrakezdés. Ha vétkeznek is, van kegyelem s bűnbocsánat számukra. Ha Isten így közeledik feléjük, ők sem tehetnek mást, mint hasonló gesztussal vállalják embertársukat elesettségben és újrakezdésben. Ha valamiben mások az egyházi közösségek, akkor ez abban jelenik meg, hogy Isten hordozza őket.

III. A mai magyar társadalom jellemzői

A teljesség igénye nélkül kísérem meg a 20. századvég magyar társadalmának karakterisztikus vonásait csokorba gyűjteni.

a.) Politikai jellemzők

– Működik az alkotmányos polgári demokrácia hazánkban, mégha a gépezetben olykor kisebb mennyiségű olaj csordogál is és akadályt okozó homokszemek is belekerülnek. (Egyházi iskolákkal kötött közoktatási megállapodások figyelmen kívül hagyása, önkormányzati határozatok hozatala a

törvények érvényesítése nélkül, alkotmánybíróági viták sokasága.)

– Szembetűnő a csoportérdekerek erőteljes megjelenése a társadalom egészének valós érdekképviselőivel szemben (globalitás helyett partikularitás). A lobbyzás elfogadott etikai mérce, ténylegesen az önzés ruhájába öltözött szalonképes magatartásforma, amely tovább növeli az érdekközösségekből kimaradtak hátrányos helyzetét.

– Politikai kérdésekben való állásfoglalás esetén megfigyelhető a társadalom széles rétegeiben jelentkező apátia. (Egyre kevesebben olvasnak országos politikai napilapot, kiszámíthatatlan a részvételi arány szavazások esetén.) Hiányzik a politikában aktívan résztvevők általánosan elvárható erkölcsi normarendszere és viselkedési etikettje. Az ezen a téren mutatkozó anomália a pálya társadalmi presztízsét veszélyezteti. Pedig a modern társadalomban is a legalkalmasabbak vezetőszerepére, „karizmatikus” közreműködésére van szükség.

b.) Gazdasági jellemzők

– Termelésviszszaesés és jövedelemcsökkenés mutatkozik, amely a lakosság széles rétegeit érinti. A középrétegnek kell újabb terheket felvállalni. A képzettség nélküli réteg elszegényedik. A munkanélküliek tábora többszörösen veszélyeztetett és veszélyes a társadalomra.¹²

– A rövidtávú koncepciókészítés kényszerpályája bizonytalan helyzetet érlel a befektetők és magánvállalkozók döntésében.

– A tisztességtelen haszonszerzés és a partner, vagy munkavállaló – általános etikai normákat figyelmen kívül hagyó – félrevezetése, szándékos becsapása külföldi befektetőket távolmaradásra készítet. (Gyakran nem magasabb szintű a külföldiek morális viselkedése sem.)¹³

– A privatizáció folyamatának megítélése nemcsak vitatott, hanem széles rétegek gondolkodásában negatív. Nem jut érvényre az a szempont, amely a magánosításnál elvként nyert megfogalmazást, nevezetesen az egyéni érdekelttség jelenléte a gazdaságban minőségi és mennyiségi előrehaladást eredményez. E nemes szándékot elnyomja a jogtalan haszonszerzés és megalapozatlan anyagi javakra szerttevés társadalmi mértéket öltő, s egyre hangosabban artikulálódó gyanúja.

² 1Kor 1,9; 1Kor 10,16

³ 2Kor 13,13

⁴ Filippi 1,5

⁵ Acta 2,42

⁶ Stählin: NTD, Apostolgeschichte, Göttingen, 1971.56.o

⁷ Rm 15,26

⁸ Filippi 3,10

⁹ Gal 2,9

¹⁰ 1Jn 1,7; 2Kor 9,13; Zsid 13,16

¹¹ Filemon 6

¹² Andorka Rudolf: Felzárkózás a fejlett társadalmakhoz, vagy tartós elmaradottság? In Credo, Budapest, 1996. I-II. 74. o.

¹³ Korrektség és korrupció az üzleti életben.

In der Spiegel, 1995 november

- A feketegazdaság termelékenységi szintjének növekedése, a kapcsolatok rendszerszerű elburjánzása olyan keserű-édes gyümölcsse a rendszerváltásnak, amelyet előbb-utóbb fel kell számolni, ha országunk kedvezőbb európai megítélését fontosnak tartjuk határainkon belül is.

c.) Szociológiai jellemzők

Sokat említett tény hazánk lakosságának fogyása, amely hatványozottan mutatkozik az elkövetkező években. 1995-ben 30 ezerrel csökkent létszámunk. E fájdalmas tény gazdasági következményeinél súlyosabb a depresszió növekedése (15%), a neurotikus megbetegedések számának emelkedése (38%), az öngyilkos esetek gyakoriságának szaporodása, az abortuszok magas száma (1975: 70 ezer).¹⁴

E betegségtünetek — a teljesség igénye nélkül — jelzik az egyház szeretetszolgálatának területeit, s növelik a társadalomért érzett felelősségszintet minden elkötelezett keresztény lelkében.¹⁵

Szelényi Iván tanulmányában hazánkban a rendszerváltást követő időszakot a posztkommunista menedzserizmussal jellemzi.¹⁶ Látása szerint, miután a technokrata értelmiségi elit legyőzte a régi, hatalmat gyakorló politikai gárdát, bekövetkezett a rendszerváltás. Szembetűnő a kontinuitás a gazdasági vezető rétegben. Érdemben azonban kapitalizmusnak kellene kialakulnia, de hiányoznak a tényleges magántulajdonnal rendelkező nagy kapitalisták.

Külön kérdés az értelmiség helye és szereplehetősége a mai társadalmi palettán. A „protokapitalizmusnak” e mostani idején van-e bennük elég civil kurázi és érvényesíthető-e szaktudásuk és intellektusuk a szellemi áramlatok sokféleségében?

David Riesmann Magányos tömeg című könyve találon jellemzi korunk kontroll nélküli tömegesedését, s e nagyvárosokba áramló embersereg magára maradottságát. Sajnos, igaz ez az állítás az előregedő falvak egyedül élő idős állampolgáira is.¹⁷

Szólhatnánk a család kríziséről, a válások magas számáról, házasságkötés nélkül együttélők helyzetéről, a DADA¹⁸ program szükségességéről. Helyhiány miatt itt csak utalok a tényleges jelenségekre hazánk társadalmában.

¹⁴ Kopp Mária - Skrabsky Árpád: Magyar Lelkiállapot, Budapest

¹⁵ Szabik Imre: A társadalom szükségigénye és az egyház szeretetszolgálat In: Credo, Budapest, 1995, I-II. 29 kk.

¹⁶ Szelényi Iván: Kapitalisták nélküli kapitalizmus. In: Credo, Budapest I-II. 78 kk.

¹⁷ David Riesmann: A magányos tömeg. Budapest 1973. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

¹⁸ A DADA-program a Dohányzás, Az Alkoholizmus, a Drog és az AIDS elleni védekezés ismertetésére vállalkozik az óvodától a középiskoláig.

¹⁹ Alfred Längle: Értelmesen élni. Budapest, 1987. Göncöl kiadó 23 kk

²⁰ Morel Gyula: A jövő biztosabb mint a múlt. Budapest, Egyházfórum, 1995.

²¹ 5Móz 11,26-27.

IV. Új kihívások szorító gyűrűjében

Új kihívások tartalmi és formai szempontból egyaránt jelentkeznek. Tartalmi vonatkozásokban új kérdésekre kell választ adnunk. Elég, ha ezen a helyen a génebeszet etikai témakomplexumát említem. De előtérbe került a reinkarnáció, az új vallásos hullám-szülte szekták, a homoszexualitás, az abortusz, a parapszichológiai jelenségek értelmezése, a helyes értékrend kialakításának kérdése is.

Miután korunk embere általános egzisztenciális vákuumba került, intenzíven kérdez az élet értelmére és céljára is.¹⁹ Sablonszerű választ korántsem szabad artikulálni, ezért az ígihirdető értelem- és gondolatartományában meg kell találni azokat a fogódzókat, amelyeknek segítségével mindenki maga találhatja meg személyes választát.

Általános irányítvesztettség tapasztalható hazánkban. A régi rendszer porba hullott — romjai ugyan még a vert sereg visszavonulását jelzik — az új értékrend nem alakult ki. Mint sűrű erdő sötétjében bolyongó serdülő, akként keresi korunk embere a kiutat, a keskeny ösvényt saját boldogulására. Döntő, hogy érthető nyelven szólaljon meg a keresztyén üzenet, az emberközeli konkrét válasz kérdéseire. Igaza van Morel Gyula tanulmányában írottaknak: „Az egyháznak lényegi önmeghatározása szerint nemcsak képesnek kell lennie a keresők számára optimális lehetőségeket kidolgozni, hanem kötelessége is, hogy kivétel nélkül minden, bármely kultúrában élő ember számára érthetően és szavahihetően, differenciáltan, az adott tér és adott idő követelményeire alkalmazva fogalmazza meg a kereszténységnek a lényegre vonatkozó mondanivalóját”.²⁰

Az elmagányosodás veszélye nem a jövőbe kihelyezett, hanem mai valóság. A fővárosban olykor két hétig, máskor egy hónapig sem hiányzik valaki — az éppen elhunyt — senkinek. A betonbunkerek zárkáiban úgy élnek emberek, a másiktól semmit sem tudva, mintha nem is egy nyelvet beszélnének, s nem egy hazának lennének állampolgárai. Úgy megyünk el egymás mellett, mint hatalmas folyamok jól megépített hajói, akik nem tudják egymásról, mi rejtezik sötét sziluettjük mögött. Kábítószer vagy fegyver, gerillák vagy csempészek, IFOR-katonák vagy honvédő harcosok. De egy Valaki elől nehéz, nem is lehet elrejtőzni. Ő mindent tud. A szív legrejtettebb titkait is. A növekvő veszélyek világában egyre inkább belátható, hogy vagy vallásos lesz a 21. század, vagy tényleg nem lesz. Vagy elfogadunk életet fenntartó normákat, vagy önmagunk halálos ágát vetjük meg. Elédbe adtam a halált vagy az életet, az átkot vagy az áldást — olvassuk az Ószövetség lapjain.²¹

A társadalmi felelősség jegyében megszólaló ígihirdetés az élet és üdvösség beágyazottságában szólítja meg az ígihallgatót abban a bizonyosságban, hogy egyéni hitén túl képes kitekinteni a nagyobb közösség kérdéseire, s azok megoldásában részt vállal.

Formai vonatkozásban is új lehetőségek gazdag kínálatával találjuk magunkat szembe. A rádiós istentisztelet közvetítése, a televízióban látható élő istentisztelet új műfaj szolgálatunkban. Mindkét módon tömegeket szólíthatunk meg. A tömegtájékoztató eszközökben elhangzó ígihirdetésnek mások az ismérvei,

mint a templom csendjében elmondott prédikációnak. Érthetőség, képszerűség, változatosság, eseményjelleg, sokakat érdeklő témafelvetés, közvetlen hangvétel mutatja az elvárások sokféleségét és e szolgálat nehézségét. Napjaink homiletikai tanulmányai gyakran innak arról, hogy specifikus prédikációk könnyebben célba érnek.²² Így lehet egy hivatásban dolgozók számára (orvos, mérnök, pedagógus, rendőr, katonatiszt stb.) istentiszteletet tartani. Azonos a fogalomrendszerük, képszerű a gondolkodásuk, társadalmi felelősségük.

Sajátos feladat a szabadságon lévőknek prédikálni (Freizeitverkündigung). A pihenés ideje nagyobb távlatok meglátására teszi képessé a hallgatóságot. Külön kérdéskört ölel fel a politikai prédikáció. Hazánkban rossz reminiscenciákat ébreszt az előző évtizedek tapasztalata alapján. Minden időben voltak azonban igehirdetők, akik bátor szívvel felvállalták, hogy a társadalom élő lelkiismeretévé váljanak. Chrysostomos politikai prédikációja miatt vállalta a száműzetést is. Luther nem hallgatta el véleményét a parasztháború idején, még ha olykor tévedett is. Bonhoeffer, Dibelius, Gollwitzer, Martin Luther King e sajátos prédikációs műfaj képviselői. A politikai prédikáció veszélye, hogy a hatalmon levőket szolgálja, és ne Isten igéjét szólaltassa meg. Az ige itt is biztat: Inkább Istennek kell engedelmessé válnunk, mint az embereknek.²³

Érdemes szólnunk az aktuális prédikáció (aktuelle Predigt) esélyéről. Szükséges-e élni az alkalommal, ha külső időszűrés kínálkozik egy-egy üzenet megszólaltatására? Válaszunk igenlő lehet. Általános politikai választások napján e fontos eseményt nem lehet figyelmen kívül hagyni. Nemzeti gyászt sem lehet nem tudomásul venni. Olimpiai győzelem értéknövelő tényező a nemzettudatban. Mindenkit érdeklő kérdésben lehet, szabad állást foglalni. (Nyugdíjrendszer megváltoztatása, szociális juttatások megvonása.) Külön kell szólnunk a moralizáló prédikáció veszélyéről. Keresztény életünk alapja az élő Jézus Krisztussal való sajátos kapcsolat személyiségünk szellemi-lelki dimenziójában. Csak ennek a valóságára épülhet minden etikai döntés és keresztény értékmeghatározás.

Végezetül hangsúlyozni kívánom, hogy amikor igehirdetésünkben társadalmi felelősségünket, a nagyobb közösségért vállalt tetteinket megszólaltatjuk, csak azzal a toleranciával tehetjük, hogy mondanivalónk a keresztény igehallgatóknak szól. Azoknak, akik magukra veszik Jézus gyönyörűsége szép igáját, a Krisztus követés örömét és a másik ember terhét. Mert igaz, hogy akinek sokat adtak, attól többet várnak. Tőlünk vár többet mindenkinek Megtartója magyar társadalmunkban.

²² Handbuch der Praktischen Theologie, Berlin, 1975. II. Band s296 ff.

²³ Acta 5,29

„Ha egy embert megértenek...” (II.)

III. A klinikai lelkigondozás és a kórházi lelkesi szolgálat kapcsolata

Az előző számban tájékoztatást adtunk arról, hogy a klinikai lelkigondozói tréning, amelyen részt vettünk, hogyan valósult meg a gyakorlatban és mely elméleti alapokon nyugszik. Ebben a részben arra szeretnék magyarázatot adni, hogy mi készített bennünket, teológusokat, kórházlelkészeket arra, hogy a képzésbe bekapcsolódjunk; szeretnék néhány gondolatot felvetni, milyen segítséget kaphatunk a gyülekezeti, illetve kórházlelkészi lelkigondozói munka során e tréningtől.

A pszichológia fejlődése a XX. században nagy mértékben hatott a poimenika két fő irányának — nevezetesen a kérügmaticus és a partnercentrikus lelkigondozásnak — a fejlődésére. Az előbbi a dialektikus teológia alapján állva, igehirdetésnek tekinti a lelkigondozói beszélgetést, melynek célja, hogy Krisztushoz vezesse az embert, aki bűnei miatt küszködik életproblémákkal. Az utóbbi alkalmaz különböző pszichológiai módszereket és technikákat, és elsődleges célja Krisztus szeretetének közvetítése a lelkigondozó által a gondokkal küszködő ember felé. Tehát a lelkigondozó nem szembesít a bűnrel, hanem szeretetteljes és megértő magatartást tanúsít a hozzáfutókkal szemben. Itt kapcsolópontot találunk a rogersi partnercentrikus, non-direktív módszerhez. Rogers terápiája rámutat sok olyan momentumra, amely építi lelkigondozói gyakorlatunkat. Ez magyarázza azt, hogy alapját képezhette egy keresztyén lelkigondozói képzésnek, s több pasztorálpszichológus tekinthette

vezérfonalának a rogersi elveket: „*Annak a tapasztalatnak, hogy elfogadnak, köze van az evangélium megtapasztalásához*” (Németh, 24. o.).

A klinikai lelkigondozói képzés — bár rogersi elven alapul — a **pasztorálás** igényével élve, távolabbra mutat. A rogersi terápia sajátossága, hogy a klienst segíti el oda, hogy **saját maga** találja meg a kiutat a konfliktushelyzetéből és megtalálja önmagát. A lelkipásztori lelkigondozói kapcsolat az **Istennel**, **önmagammal** és a **másik emberrel** való helyes kapcsolat kialakítására törekszik.

Két szakaszt különböztethetünk meg: egy tágabb értelemben vett lelkigondozást, ahol Rogerstől megtanulhatjuk alapmagatartásként, hogy fontos a jó kapcsolat kialakítása, a non-direktív attitűd, a beszélgetésnek empatikus, őszinte, elfogadó légköre, amelynek segítségével nem esünk a moralizálás, dogmatizálás hibájába, nem mondunk ítéletet a másik emberről, s az érzelmek visszatükrözésével a lelkigondozói beszélgetésben elsegítjük partnerünket a valós problémák felismerésére s kimondására, és ez felszabadítóan hat. A második, a szűkebb értelemben vett szakaszban eljuthatunk egy olyan pontra — természetesen nem siettetve és kieroőszakolva ezt —, amikor a lelkigondozás sajátos dimenziója bontakozhat ki: „*megnyílik a személyes perspektíva Istenre, amennyiben a segítséget kérő észreveszi, hogy Isten fénye vetül rá, melyet eddig nem vagy csak kevéssé veti észre*”. (Faber, 30. o.)

A klinikai lelkigondozói képzés célja nem egy technika, hanem egy olyan lelkigondozói habitus

elsajátítása, amely fogékonyságot, empátiát fejleszt ki a másik ember felé fordulásban. A képzés azért történik kórházakban, hogy a krízishelyzetben lévő emberekkel folyamatosan találkozáva ez a **lelkigondozói érzékenység** mélyülhessen. A mindennapi életbe kilépve, a gyülekezeti szolgálat során is nap mint nap találkozhatunk krízishelyzetekkel, amelyek ugyan nem kötődnek betegágyhoz, de ez az itt elsajátított magatartás, habitus mégis a beszélgetés segítő eleme lehet. Tudjuk azonban, hogy természetlen eszköz lehet a technika igazi szeretet nélkül, viszont azt is tudnunk kell, hogy sokszor csupán a szeretet sem elegendő: hiszen egy jó szándékú beszélgetés sem oldhat meg minden problémát, és elmenve a valódi érzések mellett, kapukat zárhatunk be.

A lelkigondozás központi feladata a krízisbe jutott ember segítése, ahhoz, hogy erre képesek legyünk, rendelkezniünk kell érzékenységgel arra, hogy megértsük a krízishelyzetet, felmérjük határainkat s a megoldás megtalálásához segítsük el a másik embert. Mint a lelkigondozói képzés helyszínválasztása is mutatja, különösen is gyakran találkozunk krízishelyzettel betegágyak mellett, hiszen a betegség egy sajátos krízisállapotot okozhat (már Hippokratesz is a betegséget az ember testi-lelki harmóniájának megbomlásaként tekintette). A betegség ténye, a kórházban való tartózkodás egy teljesen ismeretlen állapotba taszítja az embert, amelyet egyedül nehezen képes feldolgozni és megérteni. Sok minden megváltozik a beteg életében: kiszakad a családi, a munkahelyi környezetéből; eltávolodik az „odakint” zajló élettől s **a betegség tölti be az életét**; függőhelyzetbe kerül orvosaitól, ápolóitól, beszűkülnek térbeli és időbeli határai; kiszolgáltatva, elszigetelve érzi magát; mindezek mellett a távollevő családjának, szeretteinek megváltozott élete is nyomasztja a beteget. Ezek az érzések összességében felvetik az élete értelmének, a világban való helyének, jövőjének kérdéseit. A betegségen kívül ezekkel a kérdésekkel is meg kell küzdenie. Jó ilyenkor, ha oda tudunk lépni az ágya mellé, közvetíteni tudjuk odafigyelésünkkel, megértésünkkel, hogy a panaszokkal, lázadásokkal, kétkedésekkel együtt — Isten elfogadja, szereti őt.

Az előzőekben már szóltam arról, hogy ez a képzés mennyiben szolgálja a lelkigondozói habitus kialakulását, s most szeretnék kitérni arra, hogy a kórházlelkészi szolgálatban milyen módon érezteti a hatását, s befolyásolja annak kereteit. A magyar gyakorlatban először különbséget kell tenni a klinikai lelkigondozó és a kórházlelkész között. Egyik alapvető különbség: a klinikai lelkigondozó a kórházhoz tartozik, részt vesz a gyógyító team munkájában és a kórház összes betegéhez közelít; a kórházlelkészt egyháza hívta erre a szolgálatra s alapvetően saját egyházának híveit látogatja, közöttük végzi a lelkigondozás, igehirdetés és úrvacsoraosztás szolgálatát. Tulajdonképpen sajátos helyzet ez a ma Magyarországon, amely jelenlegi társadalmi, szociális helyzetünket tükrözi. A nyugat-európai országokban a kórházi lelkigondozás a gyógyítás része, amely a következő alappilléreken nyugszik: lelki segítséget jelent a szenvedő ember számára; olyan szolgálat, amelyben az egyház az ember mellé áll félelme idején, közvetíti Isten szeretetét és megbocsátását; e feladat Krisztustól származik: „*Beteg*

voltam és meglátogattatok” (Mt 25,36), aki egyben így biztat: „*Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük*” (Mt 18,20). Tekintettel vannak a vallásszabadságra, figyelembe veszik az egyes ember életéről, hitéről, világnézetéről alkotott elképzelését. A lelkigondozás feladatát egy-egy kórház önálló lelkésze végzi: csak olyan lelkész lehet kórházlelkész, aki klinikai lelkigondozói képzésben részesült, az egyház hívta és küldte a szolgálatba, a betegség által érintett emberekkel foglalkozik, hozzátartozóikkal és a dolgozókkal is, Krisztus evangéliumával vigasztal, és a hitéleti eseményekért felelős (istentiszteletek tartása, úrvacsoraosztás).

Mindebből láthatjuk, hogy a nyugat-európai gyakorlatban a nálunk alkalmazott két forma együttesen valósul meg: lehetővé téve, hogy a kórház lelkigondozó-lelkésze teljesen beépülhessen, **jelen legyen a kórház életében**, és így szolgálja, segítse az élet- és/vagy hitbeli problémák megoldásában a betegeket. Sajnos Magyarországon — néhány példától eltekintve — nagyon kevés kórház rendelkezik olyan anyagi lehetőségekkel és mentálhigiénis elvárásokkal, hogy klinikai lelkigondozó vagy kórházlelkész címen önálló, szakképzett munkatársakat alkalmazzon. Az egyháznak is kevés erre a lehetőségük anyagi és munkaerő terén. Az adott kereteken belül azonban úgy gondolom, hogy kizárólagosan saját egyháztagjainkon kívül nyitottan rendelkezésre kell állnunk mindenki számára, s a kórház életébe való beépülésre kell törekednünk. A kórházi istentiszteleteken, betegszobákban az ökumenikus jelenlét a jellemző, a kórházlelkész nyitottsággal és megértéssel kell, hogy forduljon minden felekezeti hívő és kereső felé.

Ezen írással azt szerettem volna elérni, hogy elhelyezhessük Rogers módszerét a pasztorálpszichológiában s önmagában a klinikai lelkigondozói képzés rendszerében, és megismerjük hatását a kórházi lelkészi szolgálatra.

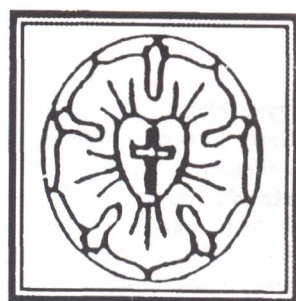
E három — különböző aspektusból fakadó — cikkben szerettük volna érvényre juttatni, hogy mennyire fontosnak tartjuk a lelkigondozást a lelkészi szolgálatban. S bár a teológiai tanulmányok során foglalkozunk a pasztorálpszichológia kérdéseivel, főképpen elméleti szinten, most a gyakorlatban találkoztunk e kérdésekkel. Megtapasztaltuk, hogy a lelkigondozáshoz szükséges ismereteket és képességeket többek között a rogersi beszélgetésvezetés tanulásával fejleszteni kell és lehet. Vallhatjuk Németh Dáviddal együtt: „**A lelkigondozás specifikuma a segítő eljárásokkal szemben nem a módszerében keresendő**”. Célunk a lelkigondozói érzékenység fejlesztése, hogy minél többen tapasztalhassák meg ezáltal, hogy „**ha egy embert megértenek, az az ember tartozik valahová**”.

Péterné Benedek Ágnes

FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM

- Faber H.—Van der Schoot, E.: A lelkigondozói beszélgetés lélektana. Híd 1990
Németh Dávid: Isten munkája és az ember lehetőségei a lelkigondozásban. Kálvin Kiadó, 1993
Piper, Hans—Christoph: Betegágyon. SZOLORG Kiadó
Hézszer Gábor: A pásztori pszichológia, Budapest, 1991.

„Milyen legyen a nyíregyházi evangélikus oktatási rendszer?”

Tartalmi, teológiai vázlat

(Az anyag illeszkedik egy több részből álló tanulmányhoz, amely teológiai, történeti, pedagógiai, gazdasági és intézményi szinten gondolja végig a helyi feladatokat és keresi a választ a kihívásokra. Az 1996. május 13-án Nyíregyházán megtartott tanácskozásra készült anyag.)

A kérdés megválaszolásához természetesen meg kell keresni az iskolai oktatás teológiai alapjait. A külső ellenállásnál, a cinikus „ellendrukkeri” attitűdnél a múlt nagyon fontos, de Isten által megítélt emlegetésénél sokkal fontosabb az ügyben a teológiai tisztázódás. Egyházi iskola csak akkor működhet jól — véleményem szerint —, ha kimunkált teológiai alapelvek mentén szerveződik. Kérdés formájában ez így hangzik: *van-e teológiai alapja annak, hogy az evangélikusság iskolafenntartó egyház legyen?*

Először három tipikus véleményt fogalmazok meg nagyon egyszerűsített formában:

A „barthianus”, az Ige teológiája alapján adott válasz így fogalmazható meg: az egyház elsődleges és kizárólagos feladata az Ige hirdetése, hogy az emberek életébe „beleprédikálja” az evangéliumot, Isten üzenetét. Tehát nincs szükség arra, hogy az egyház iskolákat működtessen, mert ez ellenkezik biblikus küldetésével.

A „fundamentalista” válasz szerint az oktatási intézmény nem más, mint a misszió területe. Tehát minden lehetőséget meg kell ragadni arra, hogy elkóborolt lelkeket visszavezessünk az igaz Útra. Ezért az oktatási intézményekben a misszionának van elsőbbsége, prioritása, ennek kell alávetni mindent: a tananyagot, a tanárt és a diákot. Az iskola „bemenőpontján” ott van a hitetlen gyermek, a „kimenőponton” pedig megtért, engedelmes, egyházas, jólféltű ifjú és leány hagyja le az intézményt.

A „kultúrprotestáns” felfogás és a felvilágosodás eszméje szerint az emberi értelem segítségével a lét végső kérdéseire megadható a válasz, tehát nincs más feladat, mint az értelem képzése, mert ezzel közelebb jutunk Istenhez. Az Ige hirdetése a templomba való, az oktatás kizárólagos feladata az értelem képzése, az ismeretek átadása. Aki többet tud, az erkölcsileg is jobb lesz. Mielőtt rátérnék véleményem részletes kifejtésére, meg kell vizsgálni azt a társadalmi közeget és elvárást, ami a közelmúltat és a mai viszonyokat jellemzi. Természetesen csak érintőlegesen és kizárólag témánk szempontjából. Az egyház és a teológia nem

vonakoztatható el attól a kortól, amelyben él és szolgál, ezért kell látnunk azokat a kihívásokat, amelyekre választ kell adni.

A szocializmus életeszménye és politikai kényszere a nevelésben, az oktatásban a megszürt információra és az *alattvalói tudatra*, a szinte feltétel nélküli engedelmesre törekedett. Az iskolának nem volt más célja, mint az egyetlen hivatalos ideológiának „szócsövévé” lenni. S minden információt meg kell szűrni, mert a nép nem elég bölcs, hogy dolgokat megítéljen. Noha fennhangon a család eszméjét hirdette, az ideológiai nevelés területén mégsem bízott meg benne, mert kicsúszott az ellenőrizhető területekről a teljesen soha nem kontrollálható intim, magánszférába. Az egyén ebben a rendszerben csak addig érdekes, amíg betölti nagy és egyetemes küldetését: a jelenlegi osztályharc megvívásával eljutni a közösségi társadalom legfejlettebb fokára: a kommunizmusba. A mindent ellenőrizni akaró bürokrácia, az egyént elnyomni, illetve megfélemlítéssel, korrumpálással behódolásra kényszerítő hatalom az oktatás, nevelés területén is így viselkedett, legfeljebb időnként kedvesnek sminkelte magát.

Ezzel szemben fejlődött ki az *egyén szabadságát* féltő és megőrizni akaró legkülönbözőbb ellenzéki mozgalom, illetve a „másként gondolkodók” fél-legális megjelölésű értelmiségi életforma. Ez a később különböző politikai irányzatokra bomló ellenzékiesség inkább a tagadásban volt egységes, mint a pozitívumok vállalásában, vagy az értékek közös voltában. Mégis igen nagy eredménynek kell tekinteni, hiszen az egyén szabadságát őrizték.

A rendszerváltás után, az eresztékek meglazultával — az ingamozgás törvényei szerint — az egyéni szabadság túlhangsúlyozása, a közösségi értékek semmibevétele, a legkülönbözőbb „ÉN-ek” megvalósítása lett a meghatározó életérzés.

Ezért a társadalomban megjelenő „egyházellenesség” véleményem szerint sokszor éppen a közösségi értékeket — a történelmi tapasztalatok során — gyanúval kezelő tiltakozás, nem pedig az egyház lényegét elutasító álláspont.

Ezek után a lutheri megfontolások alapján a következő *prioritások* vállalhatók — szerintem — az evangélikus oktatás területén:

Az egyház Krisztustól kapott feladata az **evangélium hirdetése** minden nép között (Mt 28, 18–20).

Ugyanakkor: „Az egyház szolgálata, az ige hirdetése mindig egy adott helyzetben, adott társadalomban, adott körülmények között folyik. Tehát az egyház mindig „aktuális” helyzetben van. Ennek félrecsúszásokra adott alkalmat, amikor ezt figyelmen kívül hagyták. Isten ígéje nem általános életbölcsest ad, hanem törvényt és evangéliumot, amely tartalmában mindig és mindenütt ugyanaz, de ahogyan megjelenik, ahhoz a helyzethez, állapothoz és adottsághoz különféleképpen szól. Ezt már az Újszövetségben megfigyelhetjük. Az apostolok elindulnak az evangéliummal, és azt mindig az adott helyzetnek megfelelően hirdetik. Pál leveleiből az tárul elénk, hogy az örök üzenet Korintusban olyan bűnök megszüntetését jelenti, amit még a pogányok között sem lehet találni, Filippiben a szeretet nagyobb gyakorlását, a Galatáknál pedig a törvény szolgasága alól való felszabadulást. Éppen ezek a körülmények teszik lehetővé, hogy az Újszövetség üzenete olyan tarkán bontakozik ki előttünk.” (Laborci Géza: Az egyház, mint értékteremtő közösség a társadalomban... Megjelent: Tanítványok; Evangélikus Teológiai Akadémia 1996. 234 o.) Ezért világosan kell látnunk, hogy mennyire mást jelent az evangélium hirdetése a templom falai között és megint mást az iskola intézményében. Tehát semmilyen körülmények között nem mondhatunk le az **evangéliumi pedagógiai elvekről**, ha meg is kell tanulnunk különbséget tenni a különböző formák között.

Az Isten „rejtőzködő” és „nyilvánvaló” formában nyilatkoztatja ki magát. Rejtőzködő módon a világ rendjében, a törvényekben. Leplezetlenül a kereszten. Emberi észjárás ezt éppen fordítva látja, de a Szentírás erre tanít minket. Az evangélium hirdetésének is vannak „direkt” és „indirekt” formái. Pl. direkt a Hegyi Beszéd, indirekt a bűnös asszonnyal folytatott beszélgetés, hiszen még Isten neve sem hangzik el, mégse merné senki megkérdőjelezni, hogy Urunk evangéliumot hirdet.

A nyelvi, szemantikai kérdésnél van azonban egy sokkal lényegesebb pont: az ember illeszkedése a teremtettség rendjébe. Az Isten a teremtettség központjának alkotta az embert. Erről szól a hatodik napi teremtés. A tanulás mint folyamat, nem csupán az ember sajátossága, hiszen ma már az állatok viselkedését kutató tudósok jóvoltából tudhatjuk, hogy mennyi mindent kell „megtanulnia” pl. egy oroszlánkölyöknek, hogy megéljen a vadonban. Az ember tanulása abban is különbözik a többi lénytől, hogy mind intellektusában, mind elvonatkoztatató képességében messze meghaladja őket. Úgy is fogalmazhatom tehát, hogy Isten olyan értelemmel ajándékozta meg az embert, amelyet arra használhat, hogy a teremtett világot építse, önmagát és Istent jobban megértse... A tudás tehát nem önmagában és önmagáért van, hanem a teremtett világhoz tartozó ajándék, lehetőség és feladat. Az Istentől ajándékba kapott értelmi képesség kibontakoztatása tehát alapvető keresztyéni feladat. Nagy tévedés lenne azonban azt hinni, hogy az ember csupán intellektuális lény. Legalább olyan fontos az, hogy az ember erkölcsi lény. Emberlétünk ezen másik dimenziójának kiteljesítésére a nevelés az elengedhetetlen eszköz.

„Az iskola az az intézmény, amelynek különös és sajátos célja az, hogy az oktatásnak és a nevelésnek bizonyos meghatározott rendje szerint átszámazzassa egy nép, egy nemzet kultúrkincsait a következő nemzedékre.”

(Dr. Prőhle Károly: Keresztyén erkölcsstan 326. o. Sopron, 1923–24) Ennek értelmében is világos, hogy nem hiányozhat az oktatási, nevelési intézményeink mögül a teológiai, világnézetű háttér.

A közösség és az egyén szabadságának minden időkből meglévő feszültségét és ellentmondását pedig Luther Márton „A keresztyén ember szabadságáról” írt dolgozatában lefektetett elvek alapján oldhatjuk fel. Eszerint a keresztyén ember a hit által mindentől és mindenkitől szabad, és mindenek ura, testben azonban mindenek szolgálója. Ebből pedig az következik, hogy az evangélikus iskolában szabad, de nem korlátok nélküli embereket oktatnak és nevelnek. „Szabadság, te szülj nekem rendet!” — írja József Attila. Ezért az oktatás és nevelés kettős feladata ma azt is jelenti, hogy **polgárokat** — a szó legjobb értelmében — képezzen. Zsinati törvényünk így fogalmaz: „Az evangélikus egyház közoktatási intézményeinek célja, hogy tanulót **evangélikus szellemben**, a magyar haza hű **polgárává** (kiemelés tőlem)... nevelje. (3. § 1.) Kérdés az, mit jelent az evangélikus szellem? Az ember etikai lény voltából következően mindenekelőtt azt, **ahogyan viszonyul** Istenhez, önmagához, a másik emberhez, a teremtett világhoz, anyagi javakhoz, munkájához, egyházához, más közösségekhez stb. Ennek a viszonyoknak a **minőségén** áll vagy bukik minden. Ezt pedig egyaránt jellemzi a **szabadság és a szolgálat**. Semminek nem válok rabjává, semmit nem használhatok a Teremtő akarata ellenére, de mindennel használhatok.

Következő fontos elemnek tartom a **kreativitást**, a **találékonytságot**. A keresztyén kreativitás nem csupán az emberi képesség kibontakoztatása, hanem annak a világos megértése, hogy Isten milyen találékonyan, kreatívan kereste az üdvösség történetében az emberhez az utat. Aki „mint köpenyt viseli az atomenergiát” minden kényszer nélkül hív a megtérésre. A testi és szellemi erőszak csak a saját elképzelését tudja rákényszeríteni a másikra. Isten kreativitása a keresztyén kereste a megoldást. Isten pedagógiájának megdöbbentő mélysége ez. Aki Istentől igyekszik megtanulni a kreativitást, az soha nem eshet az elvakult intellektus gögyébe, nem burkolódik a tévedhetetlenség köpenyébe, hanem a saját korlátai között teljes erővel részt vesz a folyamatos teremtésben, mint Isten munkatársa.

Az Újszövetséggel foglalkozó bibliai tudományban van egy fontos szakterület: az un. szinoptikus kérdés. Ez azt jelenti, hogy a 4 evangéliumból 3 „együttlálta” Jézus életét. Hasonló módon, mégis más és más szemszögből beszélnek el a történetet. Az **együttélés képességének** fejlesztése rendkívül fontos feladat.

A szabadság és szolgálat kettős lehetőségében van értelme beszélni az **oktatási intézmények önállóságáról és felügyeletéről**. Ugyanis abban a pillanatban, amint bármelyik hiányzik az intézményt fenntartó egyházi közösségből, vagy magából az intézményből, legfeljebb simoniaról, a hatalommal való visszaélésről, a szabadság álcaként való használatáról vagy szembenállók tűzszünetéről van csupán szó, nem pedig a szabad szolgálatról a gyermekek érdekében.

Ezen szempontok figyelembe vételével — egyházi és világi törvényeink alapján — még a következő strukturális és gazdasági javaslataim vannak:

A közös koncepció megvalósítása, a jobb információáramlás érdekében a négy intézményt

egyetlen, közös igazgatótanács irányítsa, segítse, ellenőrizze. Ebben a következő területek képviselőinek kellene helyet kapnia: Országos Egyház, egyházmegyéék, a Nyíregyházi Egyházközség, az intézmények, települési önkormányzat... Szükség esetén minden intézményhez intéző bizottságot lehet rendelni.

Az óvoda és általános iskola alsó tagozata legyen szorosan összekapcsolva, ún. *óvoda indítású általános iskola* legyen.

Az *általános iskola legyen nyolc osztályos*, mert így egyszerre tud segíteni a Kossuth Gimnáziumnak azzal, akik viszont más módon akarnak továbbtanulni (szakközép-, szakmunkás iskola stb.) azok megfelelő alapképzésben részesülnek. Ezen kívül a tanyasi gyermekek felvételével a kollégiumban az evangélikus tanulók aránya is lényegesen javítható.

Mivel ez az oktatási rendszer sokszintű, ezért a kiegészítő támogatások vonatkozásában közvetlenül a MKM-mel kellene megállapodni, az Országos Egyház támogatásával.

Az intézmény	Óvoda	Általános iskola	Gimnázium	Kollégium
Jellege	2 csoport	2x8 osztály	2x4 és 2x8 osztály	100 férőhely
fenntartója	Gyülekezet	Gyülekezet	Országos Egyház	Országos Egyház
központja	Luther u. 7.	Luther u. 7.	Szent I. u. 17–19.	Béla u. 1.
belszervezése	helyi	helyi és regionális	helyi és országos	regionális és országos

Részben illeszkedik ehhez a rendszerhez a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán 1996/97-es tanévtől induló szakpárként választható hittantanári szak. Ebben az évben 3 szakkal — magyar, történelem, ének — párosítható képzési forma reményeink szerint alkalmas lesz a hittanoktatásban meglévő hiány betöltésére, a teológiai „fertőző” értelmiség képzésére, valamint a teológia és más tudományok szempontrendszerének ütköztetésére, a párbeszéd gondolkodás megtanulására.

Laborci Géza
igazgató lelkész

Az orosházi evangélikus iskolák régen és ma

Orosháza, a hajdani „legnagyobb magyar falu” 1994-ben ünnepelte alapításának 250. évfordulóját. Az ünnepi megemlékezések sorában egy iskolatörténeti kiállítás is helyet kapott, ami annál is inkább a témában való búvárkodásra ösztönzött, mivel tanúja lehettem az újrainduló evangélikus általános iskola első lépéseinek. Érdekel, vajon mennyiben követik városalapító elődeinek példáját a mai pedagógusok, illetve, hogy hogyan egyeztetik össze a régi hagyományokat, az orosházi oktatást a jelenlegi, rendezetlen iskolapolitikával.

Orosházát 1744-ben alapította néhány — a Tolna megyei Zombárról vallása miatt elűzött — evangélikus család. Kántortanítójuk, Dénes Sándor vezetésével Szent György napján telepedett le a kis közösség báró Harruckern Ferenc birtokaira, aki szabad vallásgyakorlatot ígért a befogadott népnek. A betelepülők sárból tapasztottak templomot, házakat, iskolát. Az oktatást az evangélikus egyház segítségével, elsősorban Dénes Sándor vezetésével kezdték meg. A népét az új hazába vezető kántortanító becsületre, munka-, haza- és vallásszeretetre, tisztességre nevelte a rábízott apróságokat. A tanulók évvégi vizsgán voltak kötelesek számot adni tudásukról. Ezek a vizsgák a dékán előtt folytak. A dékáni tiszttel Tessedik Sámuel is ellátta, és ez alatt az iskolai fejlődését meghatározta mezőgazdasági és gyakorlati pedagógiai elvei.

Az iskolában igen nagy zsúfoltság uralkodott, hiszen egy tanítóra 100–140 tanuló is jutott. Ilyen körülmények között tanították a fiúkat írni, olvasni, bibliai ismeretekre, énekekre, imádságokra, illetve a nagyobbakat latinra. A lányoktól még ennyit sem követeltek. Úgy gondolták, elég, ha olvasni tudnak, hiszen a háztartás vezetéséhez nincs szükségük sem írásra, sem latinra. Bár

ez akkoriban elterjedt és elfogadott nézet volt, a törekvőbb lányokban méltán kelthetett tehetetlen felháborodást. Ebbe a helyzetbe „csöppent bele” Tessedik, akinek hatására gyakorlati tárgyakat is oktatni kezdtek mind a fiúknak, mind a lányoknak. A dékán arra is figyelmet fordított, hogy szakképzett pedagógusok neveljék az ifjúságot. Így vette kézbe az oktatást Szimonidész János és Ágoston István, akik tudásukat Pozsonyban, illetve Jénában szerezték.

Az egyre gyarapodó községben 1810-től négy tanítóra volt szükség, sőt 1819-ben megkezdtek a fiúk „nagyobb és kisebb klassziszokba” sorolását. A tanítás télen 8, nyáron 7 órakor kezdődött; olvasást, írást, számtant, éneklést, bibliai történeteket, a Nagy- és Kiskátét, földrajzot, természettörténetet, fizikát, erkölcsi szabályokat és reformációtörténetet tanultak a nebulók.

1840-ben reáliskolát nyitottak a magasabb képzést igénylő diákok számára. Ennek iskolai rendszerét Mikolay István lelkész dolgozta ki, figyelembe véve a Pestalozzi-féle népoktatási célkitűzéseket és Tessedik gyakorlati pedagógiájának tapasztalatait. A tantervben a következő tantárgyak kaptak helyet: földleírás, számolás, természettudomány, természettörténet, nemzeti újságok hasznos közlései, szép- és helyesírás, harmonikus éneklés, német, latin és vallásóra. Ily módon a tanterv egy tipikusan orosházi jellegű helyi terv volt. Az iskola színvonalát úgy próbálták növelni, hogy csak azokat a gyerekeket vették fel, akik megütötték a kívánt mércét. Ez azonban annyira magas volt, hogy a tanulatlan szülők gyermekei nem tudták teljesíteni. Így hiába rendeztek könyvtárat és szerezték be a szertári tárgyakat, a reáliskola nem tudott gimnáziummá nőni. A Bach-korszakban miskolci adminisztrátorok, illetve a Pest-kecskeméti tanhatóság látta el az orosházi iskolák állami

igazgatását. Ez abban nyilvánult meg, hogy a felhasznált tankönyveket cenzúrázták, illetve figyelemmel kísérték a tanítók munkáját. 1862-ben megkezdte működését a „magán-í” iskola, vagyis a gimnázium, Horváth János tanár vezetésével. Költségeit a szülők vállalták, a helyet az evangélikus egyház biztosította. Horváth János vállalta, hogy a vele szerződő szülők írni, olvasni, számolni tudó gyerekeit tanítja. Húsz tanulóval foglalkozott délelőtt és délután két-két órát. Kétnapos igazolatlan hiányzás elég volt a kizáráshoz. Az iskola így sikeresen működött, de Horváth János távozása után feloszlott.

A kiegyezés után Orosháza evangélikus iskolái magas tőkevagyonnal és iskolai fölbirtokkal rendelkeztek, tehát biztosítani tudták a tankötelezettek számára az oktatást.

Ennek ellenére a tankötelezetteknek csak egyharmada járt iskolába, hiszen a szülők a nehéz gazdasági helyzetben munkára fogták gyerekeiket, és a zugiskolai oktatás is elvonta a központi intézettől a tanulókat. Mivel ezekben a kis iskolákban nem szakképzett tanítók foglalkoztak a gyerekekkel, központilag beszüntették működésüket. Ezzel együtt beindult a világi iskoláztatás is szakképzett tanítók munkájával. 1902-ben hat tantermes, hat tanerős állami iskola nyitotta meg kapuit, melyet nemsokára növelni kellett a gyereklétszám miatt. Így az állami iskolák egyre nagyobb konkurenciát jelentettek az egyházi iskolák számára, hiszen elsőkézből kaphatták a központi információkat és az önképzésre is nagyobb lehetőségük volt a pedagógusoknak. Győry Vilmos lelkész is arra törekedett, hogy nagyobb figyelmet fordítsanak a praktikus élet tárgyaira, illetve a jó irodalmi művek oktatására, hogy minél használhatóbb ismereteket nyújtsanak tanítványaiknak.

A világháború miatt megcsappant a gyereklétszám, és míg 1880-ban 200–250 gyerek járt az iskolákba, az 1928–32-es gazdasági világválság idején csak 58–60. Mivel a gyerekeket munkára fogták szüleik, a tanítási időt csökkenteni voltak kénytelenek, így a tanév októbertől májusig tartott. A szegénység enyhítésére gyülekezeti adakozásból ajándékokat juttattak a gyerekeknek. Lassan újra fejlődésnek indult a város oktatása. Az egyházak magas fizetést kínáltak, így igen jó pedagógusok tanítottak. A gyerekek kiválóan szerepeltek a különböző versenyeken és örömmel vettek részt a tanulmányi kirándulásokon. Az egyházi iskolások vasárnaponként közösen jártak az evangélikus templomba istentiszteletre. Tavasszal nagy ünnepségen, majálisra vettek részt, amely fontos színfoltja volt a város életének, hiszen a gyereksereg gyalog vonult végig az utcákon énekelve, zenélve egészen a gypárosi tóig. Persze voltak a gyerekek számára kevésbé kedves velejárai is az evangélikus iskolaéletnek, hiszen az évvégi vizsgákon a presbiterium és a gyülekezet előtt kellett számot adni a tudásukról.

Hosszas csatározások után 1944-ben a kormány elismerte, hogy az elemi iskola mellett a gimnázium is egyházi fenntartás alá kerüljön.

1945 után megindult az iskolaügy újjászervezése. Megkezdtek az elemi iskolák nyolcosztályos általános iskolákká szervezését, a gimnázium pedig nyolcosztályos helyett négyosztályos lett. 1948-ban államosították az iskolákat, és állami státuszba helyezték az egyházi nevelőket. Az oktatásügy irányítását a városban 1950-től az oktatási csoport, majd a városi oktatási osztály vette

át. Bár bevezették a fakultatív hitoktatást, a természettudományos nevelést követték, és igyekeztek meggyőzni a szülőket a kettős nevelés helytelenségéről. Sorra alakultak a mozgalmi szervezetek és az egyházak lassanként Orosházán is kiszorultak az oktatásból. A szocializmus útján haladó város iskoláiban nem volt helye a vallásnak.

A rendszerváltás azonban nálunk is megtette hatását, és az orosházi egyházi oktatásügynek is új lendületet adott. Óvoda, általános iskolai és gimnáziumi tagozat szerveződött az evangélikus egyház támogatásával. 1992. szeptemberében ökumenikus nyitottságú egyházi osztályok kezdtek meg munkájukat a 2. számú Általános Iskolában, mely az evangélikus egyház kárpótlása az ingatlanokért cserébe. Az 1991–92-es tanév végén leköszönő igazgató helyét az egyház javaslatára Jantos Istvánné Keresztes Ilona vette át. A kezdeti időszakban sok-sok nehézséggel, bizalmatlansággal kellett szembenézni, hiszen ez az intézmény a város első és egyetlen egyházi általános iskolája, melyet az előző vezetők teljesen világi szellemben irányítottak. Mára azonban kicserélődött a tanári kar. Az iskola vallásos szellemével egyet nem értő pedagógusok más iskolákban tudtak elhelyezkedni, és helyükre lelkes, az intézmény és az egyház céljait elfogadó, azért tenni akaró új kollégák kerültek.

Az 1995–96-os tanévben lezárta tanulmányait az első négy évfolyamon két-két osztály és a következő évben ismét két elsős csoporttal bővíthet az egyházi iskola létszáma. Mivel eddig világi szellemben folyt az oktatás, a nem egyházi tagozatos gyerekek a megkezdett módon fejezik be általános iskolai tanulmányaikat. Így néhány évig párhuzamosan működnek egyházi és világi osztályok az iskola falain belül. A nevelők azonban ügyelnek arra, hogy a világi osztályok se kerüljenek „hátrányos helyzetbe”.

Az egyházi tagozaton iskolaotthonos formában tanulnak a gyerekek, tehát óráikat délelőtt és délutáni időpontokban osztották fel. Délelőtt a közismereti, délután a készségtárgyakat gyakorolják. Ezekben az osztályokban a hittanórák beépültek az órarendbe. Az egy évfolyamra járó gyerekek felekezet szerint vesznek részt a hittanórán, de nem okoz problémát számukra a különböző felekezeti hovatartozás. Szívesen tanulnak egymástól, meghallgatják a másik véleményét. Talán ez is példázza azt, hogy a nevelők komolyan veszik a nevelési célkitűzéseiket:

- a másság elfogadása, a felebaráti szeretet gyakorlása az ökumenikus nyitottságú légkörben
- a belső motivációból táplálkozó tanulásra, önképzésre nevelés, a munkaerkölcs alakítása
- a családdal együttműködve, az életkori sajátosságokra alapozva hazaszeretetre nevelés
- a szülők tiszteletére, családi életre nevelés
- a gyengék, elesettek segítése, az ilyen irányú érzelmek alakítása.

Mindebben nagy segítséget nyújt a Nyelvi Irodalmi Kommunikációs nevelési program illemteni blokkja, melynek keretében a tanulók minden hónapban kézhez kapják az illemteni, erkölcsi célkitűzéseket. Természetesen nagy súlyt fektetnek a gyermekek sokirányú fejlesztésére, így működik az iskolában matematika szakkör, részt vehetnek számítástechnikai oktatásban, zeneiskolai előképzésben. Fontos feladatként

kezelik a tanulók testi és művészeti nevelését is.

A gyerekek mindennapi életébe természetes módon épül be a reggeli áhítot, az étkezések előtti és utáni imádság. A nevelők kezdeményezésére hétfő reggelenként evangélikus lelkész tart áhítatot, mellyel felkészülnek az előttük álló hétre. Az alkalom végén közösen kiválasztott íge pedig minden egyházi osztályban felkerül a táblára.

A régi evangélikus népiskolák szép hagyományait követve, az evangélikus gyerekek vasárnap reggel gyerekistentiszteleten vehetnek részt. 1994-től a római katolikus esperes felajánlotta, hogy a katolikus gyerekek is vegyenek részt a reformáció ünnepén tartott istentiszteleten, hiszen ez is hozzátartozik az iskola ökumenikus szelleméhez. Így a gyerekek megismerik egymás vallását, templomát. Minden egyházi tagozatos gyerek az evangélikus templomban vesz részt az évnnyitó és évrzáró istentiszteleten.

A régi szokást felelevenítve, templomi vizsgát is tartanak, amely lényegében afféle bemutató hittan, matematika, magyar és környezetismeret tantárgyakból a gyülekezet és a szülők előtt. A tavaszi majálist is megrendezik a gyerekek számára Gyopárosfürdőn. Az érdeklődő gyerekek bekapcsolódhatnak a cserkészmozgalomba.

A régi gyökerekbe kapaszkodva, igyekeznek terveiket a jövőre vetíteni az egyházi iskola pedagógusai. Ebben segítséget nyújtanak a már működő evangélikus iskolákban tett látogatások. Mindezek hatására ma visszatérve

abba az épületbe, ahol én is nyolc évig tanultam, egész más hangulatot árasztanak még a falak is, melyeken egyházi jelképek és a gyerekek munkái köszöntik a belépőt.

Az 1996-os évtől már nem mint egyházi tagozat, hanem mint egyházi általános iskola működhet az intézmény. Azt gondolom, hogy a nehézségeket leküzdve, az Úrra tekintve bizalommal indulhat az új tanévre az a lelkes tanári, tanítói gárda, kiknek feladattudatát híven tükrözik *Móra László* sorái:

*„S munkám, mit annyi oktan lenéz,
Kedves nekem, hisz olyan isteni:
A nyers anyagból, melyet Isten ád,
Segíték én embert teremteni.”*

Györgyi Ildikó

FELHASZNÁLT IRODALOM

Koszorús Oszkár: Orosháza jelesei a XIX. század végéig. Orosháza, 1994.

Nagy Gyula (szerk.): Orosháza története és néprajza. Orosháza, 1965.

Hévízi Sándor—Szabó Ferenc (szerk.): Tanulmányok a kétszázötven éves Orosháza és vidéke történetéből. Orosháza, 1994.

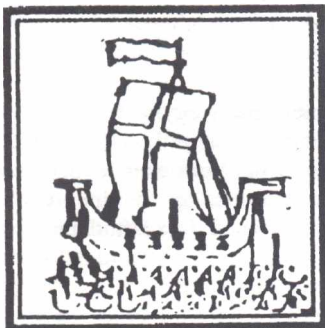
Nagy Sándorné: Az orosházi népiskolák múltja, fejlődő jelene és reménybeli jövője (dolgozat). Orosháza, 1993.

Wittenberg in Obern Sachsen. Cap. ccccvi.

Wittenberg, (R.M. Deutsch fametszete, 1550)

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

D.DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

— 1996 augusztus —

A idei nyár végén változatlanul a keresztyén egység és az ezredforduló megünneplésének kérdése állt a világ egyházi figyelmének középpontjában. Konrad Raiser EVT-főtítkár legújabb javaslata egy egyetemes keresztyén világszinat összehívásáról a Vatikán részéről is óvatos támogatásra talált. Tovább folynak a találgatások a pápa és II. Alexy pátriárka közeli találkozásáról. A jubileumi világgyűlésre készülő evangélikus egyházakban megvitatás alatt áll a római katolikus egyházhoz való közeledés lehetősége, a „történelmi kárhóztatások” kölcsönös visszavonásával, a számunkra centrális bibliai megigazulás-tanításban történt jelentős közeledés után.

A világ egyházaiból érkezett legújabb hírek elsősorban korunk erkölcsi kríziseivel és a mai keresztyén etika új kihívásaival foglalkoznak. A

homoszexuálisok „házassága” és az egyházi szolgálatuk körüli éles vita mellett világszerte előtérbe került az euthanázia, az orvosilag segíthető önkéntes halál kérdése. Az ökumenikus világszervezetek újra az „öko-etika” mai feladatait állították előtérbe: mit kell tenniük az egyházaknak és a keresztyéneknek, hogy megállítani segíthessenek Isten teremtett világának modern pusztítását, többek között a világklíma-változás fenyegető katasztrófáját?

A nyári olimpia és az egyház szolgálat a sport területén, az egyházi elrabolt tulajdonok visszaadásának kérdése Közép-Európában, a keresztyén-üldözés a modern világban, távoli világrészekben — mindezzel csak néhányat említettünk a világot átfogó egyházi kommunikáció legújabb hírei közül.

(Híranyagunk lezárása: 1996. augusztus 25.)

I. EGYHÁZI VILÁGSZERVEZETEK

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

A Keresztyén Kommunikáció Világszövetsége (WACC) — amely az Egyházak Világtanácsa rokonszervezete — júliusi ülésén dr. Albert van den Heuvel holland református lelkészt választotta meg új főtítkárává. Van de Heuvel az ökumenikus világmozgalmat ismert személyisége. Az elmúlt évtizedekben először az Egyházak Világtanács Ifjúsági, majd

Kommunikációs Osztályát vezette. Van den Heuvel részletes, érdekes programnyilatkozatot adott az ökumenikus sajtószolgálat (ENI) számára. Hangsúlyozza a modern kommunikáció rendkívüli eszközi jelentőségét az egyházak világszervezeteik szolgálatában. Síkra száll az eltérő nézetek szabadsága mellett az egyházak életében is. Szükségesnek tartja, hogy a „világi média” mellett az egyházaknak saját, független kommunikációs csatornáit is legyenek. Mélyen elítéli a „profit-szellemet”

az egyházak életében. „Nem szabad félnünk attól, hogy az egyház hangja a <kisebbség hangja> a társadalomban. Mert a vallási közösségek mindig kisebbségek a világban, de a legnagyobb hatással bírnak” — állapítja meg. A legtöbbet vitatott és előtérben álló gyakorlati témák ma az egyházi kommunikáció területén egyfelől az emberi jogok kérdése, másfelől a szegények és gazdagok közötti, égbekiáltó ellentét. Az Internet új kommunikációs világrendszere egyelőre csak „a

gazdagok játéka” — mondja.

A Keresztyén Kommunikáció Világszövetségéhez jelenleg 800 egyházi kommunikációs szervezet tartozik, a világ 101 országában.

ENI

*

Különleges témájú ökumenikus istentiszteletet tartott július közepén az Egyházak Világtanácsa Genfben. Ezen Isten teremtett világának védelme mint mai ökumenikus feladat állt a középpontban. Az istentiszteleten az

Egyesült Nemzetek Szer-
vezete és a környezetvéde-
lem számos nemzetközi
képviselője vett részt, az
ENSZ II. környezetvé-
delmi világkonferenciája
alkalmából. Az egyházak
hangja, az Ige üzenete
szólalt itt meg, ebben a
földi világunk jövőjét is
meghatározó kérdésben.

Az Egyházak Világta-
nácsa kifejezte, hogy
együtt a többi nemzetközi
egyházi szervezettel főleg
az ipari országokban kí-
vánja felelősségre indítani
a keresztyéneket Isten
teremtett világa, Termé-
szeti környezetünk védel-
mében. „A klímaváltozás
veszélye a hívő embert
különösen is érinti. Emlé-
keztet minket arra, hogy
alapvető függőségben
vagyunk a természettől,
mert az Isten ajándéka.
Nem szabad úgy bánunk
vele, mintha a mi tulajdo-
nunk lenne” — mondta az
EVT képviselője a genfi
világkonferencia ülésén.
Az ENSZ viszont kife-
jezte: rendkívüli fontossá-
got tulajdonít az egyházak
támogatásának, az „öko-
teológia” spirituális és
etikai jelentőségének,
ebben a Földünk jövőjét
döntően érintő kérdésben

ENI

LUTHERÁNUS VILÁG- SZÖVETSÉG

A világ evangélikus
egyházait mélyrehatóan
foglalkoztatja a jövő évi
LVSZ-világgyűléssel kap-
csolatban a helyszín,
Hong-Kong sorsa. Bár a
brit–kínai államszerződés
szerint a gazdag városál-
lam még 50 évig megőrzi
a csatlakozás után is
önálló státusát, gazdasági
és kulturális
önkormányzatát, ebben
kevesen hisznek. Nagy az
aggalom Hong-Kong
jövője felől a város-állam
egyházaiban is.

Az év elején hírek kel-

tek lábra az evangélikus
világgyűlés elhalasztásá-
ról. *Noko* LVSZ-főtitkár
látogatása után a kínai
hatóságok mindezt félreér-
tésnek minősítették és
megígérték a LVSZ nagy-
gyűlésének szabad meg-
rendezése garantálását.
Legújabbban a pekingi
kormány Vallási Ügyek
Hivatala biztosította
Hong-Kong evangélikus
egyházi vezetőit arról is,
hogy az új kormányzat
nem kíván majd beleavat-
kozni a jelenlegi vallásü-
gyi törvényekbe, sem a
mintegy 500 ezer keresz-
tyén szabad vallásgyakor-
lásába a városállamban.

A *Lutherische
Monatshefte* német egy-
házi folyóirat júliusi
száma nagy cikkben
ismerteti a vallási életet az
ázsiai világvárosban, „365
nappal a nagy változás
előtt”. Cikkének jellemző
címe: „Kína jön — Hong-
Kong reménykedik”.

*

A Lutheránus Világszö-
vetség folyóiratának (LWF
Today — LWB heute) idei
első száma ismerteti a
jövő évi világgyűlés
előkészületeit. Első helyen
közli a LVSZ brazil elnö-
kének és afrikai főtitkárá-
nak cikkeit a világ-
evangélikusság mai hely-
zetéről. Beszámol a Világ-
szövetség Teológiai, Misz-
sziói és Világsegély Oszta-
lyának idei működéséről.
Közli a legújabb adatokat
a LVSZ 122 tagedyházáról
és a hozzá tartozó 56 mil-
lió 622 ezer 336 hívőről,
valamint a genfi nemzet-
közi központ 94 munka-
társa szolgálatáról.

LWF Today

VATIKÁN

A Vatikán részéről *E.
Fortino*, a Keresztyén
Egység Tanácsának tagja,
megállapította, hogy a

Vatikán „teljes mértékben
osztja” *Konrad Raiser*
fontos javaslatát a keresz-
tyén egységet elősegítő
egyetemes világszínat
előkészítéséről az évezred
fordulóján.

Hivatalos nyilatkozat
még nem látott napvilágot
a Vatikán részéről. De ott
nyilván tanulmányozzák
az EVT legújabb
javaslatát. *II. János Pál*
pápa, akit újságírók
megkérdeztek erről, a
kérdésre röviden ezt
válaszolta: „Ez igen nagy
téma. Úgy látszik, hogy a
dolgok ebben az irányban
mennek előre”. Vatikáni
körökből ugyanakkor
utaltak *II. János Pál*
idevonatkozó nyilatkoza-
tára 1994-ben (Tertio
millennio adveniente) és
az ökumenizmusról szóló,
legújabb enciklikájára
1995-ben (Ut unum sint).

ENI

EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIÁJA

Jean Fischer, az euró-
pai ökumenikus egyház-
szervezet jövőre nyuga-
lomba vonuló főtitkára,
igen részletes nyilatkozat-
ban foglalt állást az Eu-
rópa 122 nem-római kato-
likus egyházát magába
foglaló egyházszervezet
főadatairól és jövőjéről,
közelebből a jövő évi
európai „ökumenikus
csúcstalálkozóról”
Grazban.

Ennek a közeledő nagy
ökumenikus eseménynek
rendkívül nagy a felelősé-
ge — mondta. Mert
„Európa egyházainak
kikerülhetetlen főadata”
az egyházak egységéért
való szüntelen aktivitás az
egyesülés útján elindult
Európában. Az Európa
minden egyházcsaládját
összegyűjtő nagy találkozó
központri témája ez lesz:
„Kiengesztelődés — Isten
ajándéka és új élet for-
rása”. Mivel a kiengeszte-
lés és kiengesztelődés

mind Európa egyházaira,
mind kontinensünk népe-
ire, nemzeteire vonatko-
zik, ez a téma kijelöli az
egyházak fontos szerepét
az ezredfordulón: egység-
ben egymással, egy új
Európában!

Ugyanakkor Fischer fő-
titkár kijelentette azt is,
hogy az Európai Egyházak
Konferenciája teljes mér-
tékben támogatja Raiser
EVT-főtitkár javaslatát
egy, az egész világ keresz-
tyénységét átfogó, *egyete-
mes színat* előkészítésére
az ezredfordulón.

ENI

II. A VILÁG EGYHÁZAI

NÉMETORSZÁG

*A vallás és az egyház
„magánüggyé nyilvání-
tása” ellen tiltakozott
Peter Steinacker*, Hessen-
Nassau protestáns egyházi
elnöke. Az ilyen törekvé-
sek az egyházak és a ke-
resztyének részvételét
akarják megakadályozni a
társadalmi, politikai és
gazdasági életben —
jelentette ki a német egy-
házi vezető.

*

Brandenburg német tar-
tomány 72 állami iskolá-
jának felsőbb osztályaiban
az új tanévben kezdik meg
az egyházi vallástaniítást
helyettesíteni kívánó új
tantárgy, az „életformálás
— etika — vallásismeret”
kötelező tanítását. Ez
mindazoknak kötelező
tantárgy lesz majd, akik
nem vesznek részt az egy-
házak által végzett iskolai
hitoktatásban.

Az evangélikus egyház
továbbra is legkevesebb
220 brandenburgi iskolá-
ban végez egyházi hitokta-
tást az új tanévben. Sőt 15
százalékkal nőtt az egy-
házi hitoktatásra jelente-

zők száma — érkezett a jelentés a tartományi egyházból.

epd-w

DÁNIA

A Dán Evangélikus Egyház Lelkészi Törvényszéke a keresztségről vallott nézetei és egyháza gyakorlatával ellentétes magatartása miatt elítélte és hivatalától való megfosztásra javasolt egy dán lelkészt. *F. Nielsen* lelkész 1992 óta azt hirdette, hogy a gyermekkereszttség csupán szimbolikus aktus, mert az újjászületés hit által, később történik. „Nem a Szentháromság Isten a cselekvő személy a keresztségben” — tanította gyülekezetében.

Az egyházilag elítélte lelkész a Lelkészi Törvényszék döntése ellen az állami, teológiai kérdésekben ítéző testülethez fellebbezett, mivel a dán államegyházban sem a zsinat, sem más egyházi testület nem foszthat meg lelkészt államilag elismert hivatalától.

lwi de — ENI

HOLLANDIA

„Az önkéntes euthanázia holland egyesülete” a közeljövőben olyan kiadványt kíván tagjainak a rendelkezésére bocsátani, amely részletesen leírja az öngyilkosság minden lehetséges formáját: gyógyszerek és mérgek útján vagy „más módszerekkel”. Ezt közli a *Trouw* című napilap Hollandiában. Az államügyészség pedig nem lát kivétlnivalót ebben, amíg az csupán publikáció marad. De kivizsgálást tart szükségesnek, ha valaki bizonyítottan a kiadvány alapján követ el öngyilkosságot — írja napilap. A holland egyházak ismételt tiltakoztak már az euthanázia

minden formája ellen, s ez a kérdés ma világszerte heves viták témája.

CSEHORSZÁG

A választások után a cseh parlamentben éles viták vannak a pártok között a *kommunizmus alatt elkobzott egyházi tulajdon visszaadása* körül. A választások előtt *Vaclav Klaus* polgári demokráta kormánya bejelentette, hogy tervezi 175 ezer hektár erdő visszaadását a római katolikus egyháznak. A választások során jelentősen megerősödött szociáldemokráta és kommunista ellenzék élesen ellenzi ezt a tervet és ez csaknem az új kormány bukását okozta egy háromnapos, viharos parlamenti vita során. A római katolikus egyház közben bírálja a kormány javaslatát is. Nagyobb kárpótlást kíván a kormány javaslatánál az államosított 552 ezer hektár egyházi földtulajdonért és egyúttal igényli az elvett 3.380 egyházi épület visszaadását is a kormánytól.

ENI

KIS-JUGOSZLÁVIA

A vajdasági Szlovák Evangélikus Egyház zsinata *Andrej Beredi* püspök halála után *Ján Valent* (55) kisaci esperest választotta meg új püspökévé. Az új püspök mint a LVSZ ösztöndíjasa Bécsben és Erlangenben végezte külföldi teológiai tanulmányait. Ünnepléses beiktatása október 31-én lesz Kisacban.

lwi de

OROSZORSZÁG

Moszkva közelében, *Sofrino* kisvárosban, egy hatalmas, hatemeletes épületkomplexum hom-

lokzatán ez az óriás, vörösbetűs fölirat olvasható: „*Szent Oroszország! Órizd meg az orthodox hitet!*” Ez a hír is jelképezi, néhány év alatt milyen mélyreható változás történt az egészen másfajta vörös föliratokhoz szokott, hatalmas birodalomban.

A volt szovjet kormányzat még 1974-ben átadott az Orthodox Egyháznak egyházi célokra egy használhatatlan, mocsaras területet *Sofrino* közelében. A mocsár kiszáritása után 1980-ban szentelték föl itt az első épületet *egyházművészeti cikkek* készítésére. Különösen az 1989-ben megünnepelt „orthodox millennium” évében növekedett meg ilyen alkotásokra a kereslet. Ma a hatalmas épülettömbökben már több mint 3000 művész és munkás készíti az 50 milliós egyház céljaira az ikonokat, művészi ikonosztásokat, templomi drága öltözékeket, paramentumokat és más műalkotásokat. E színpompás liturgikus öltözékek, drágaköves és arany kegytárgyak természetesen nagyon sok kiadást jelentenek a gyülekezetek számára. De enélkül az orthodox templomok ma sem képzelhetők el, mint ahogyan ikonok nélkül a legszegényebb hívő családok otthonai sem.

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

A júliusi, világméretű jubileumi olimpiai játékokról bőven ottották a híreket és képeket a világ médiái. Annál kevesebb szó esett ezekben a színes beszámolókból arról, mi történt *lelki-spirituális vonatkozásban* ezen a kéthetes világeseményen. Erről közölt beszámolót a genfi ökumenikus sajtószolgálat. Az atlantai,

eddig legnagyobb olimpiai játékok küzdelmei mögött egy „*lelki központ*” is végezte 24 órás, éjjel-nappali szolgálatát, ökumenikus összefogással, 36 férfi és nő részvételével az egyházakból és a világ más vallásából is istentiszteleteket, biblia- és imaórákat, naponta két római katolikus misét tartottak, személyes lelkipásztori szolgálatokat végeztek reggel, este és a nap minden részében. A vallási centrumot a sportolók közül felkeresők száma naponként 75 és 400 között váltakozott. Egy református lelkész elmondta, hogy például a dél-koreai olimpiakonok és kísérőik nagy csoportja minden reggel részt vett a saját lelkészeik által tartott istentiszteleteken. A lelkipásztoroknak külön gondjuk volt a győztesek mellett a vesztesekre is. Az olimpia kórházai is gyakran kérték a vallási centrum lelki szolgálatát.

ENI

KANADA

A Kanadai Evangélikus Egyház (ELCIC) most ünnepelte önállósága 10 éves évfordulóját. Ez alkalmából az országos egyház központjának eddigi munkáját átszervezték. Állandó ügyosztályok helyett a jövőben *szakbizottságok* végzik majd az egyházi szolgálat fő területein a munka koordinálását.

*

A Kanadai Presbiteriális Egyház közgyűlése elvetette, mégpedig 10:1 arányban, egy *homoszexuális* férfi lelkésszé avatásának kérelmét, amelyet helyi gyülekezetek terjesztettek föl a közgyűléshez. A közgyűlés döntése heves vitákat váltott ki Montreal tartomány gyülekezeteiben.

ENI

BRAZÍLIA

A brazil parlamentben egy képviselő javaslatot nyújtott be a „homoszexuálisok házassága” elismerésére és egyenjogúsága érdekében. A parlament tagjainak nagy többsége elutasítja a liberális irányzatok javaslatát. Az egyházakhoz és a karizmatikus mozgalmakhoz tartozó 120 képviselő „ökumenikus szövetséget” kötött a „homoszexuális házasság” törvényességének elismerése ellen.

ENI

INDONÉZIA

Súlyos keresztyénellenes zavargások törtek ki Indonézia második legnagyobb városában, Surabayában. Június hónapban egy 1200 főnyi tömeg 10 keresztyén templomot támadott meg, köztük a Batak Evangélikus Egyház egyik templomát is. A támadás során a fanatikus tömeg összezúzta a templom orgoná-

ját, összetörte oltárát, szószekét és ablakait, a tömeget lecsillapítani akaró gyülekezeti tagokat pedig súlyosan bántalmazták — erősíti meg a Luthéránus Világszövetség a lelkész jelentését.

Az értesített rendőrség csak 45 perccel a támadás után jelent meg a helyszínen. Az elmúlt öt évben egyébként több mint 200 esetben gyújtottak föl, raboltak ki vagy rongáltak meg keresztyén templomokat a mohamedán többségű, nagy szigetországban. Az Indonéz Egyházak Közössége Suharto államelnökhöz és a kormányhoz fordult a keresztyén-üldözésektől való védelemért.

lwi de

EGYIPTOM

Meghalt 76 éves korában III. Parthenios alexandriai ortodox pátriárka, egész Afrika ortodox keresztyéneinek feje. A nagy történelmi múltú alexandriai patriarchátus 113. vezetője volt. Jelentős ökumenikus tevékeny-

séget végzett: tagja volt az Egyházak Világtanácsa vezető testületének, majd 1991-ben annak egyik elnökévé választották.

Parthenios pátriárka neves teológus is volt, számos tanulmánya jelent meg nemzetközi teológiai folyóiratokban. Benne a világökumené „a keleti ortodoxia egyik legkiválóbb lelki és teológiai személyiségét veszítette el” — hangzik az Egyházak Világtanácsa gyászjelentésében.

ENI

AUSZTRÁLIA

Dél-Ausztráliában, a híres Barossa-völgyben, most ünnepelte temploma fölszentelésének 150 éves évfordulóját Lobethal evangélikus gyülekezete. A régi templom, amely ma már iskolai kápolna a jóval nagyobb új templom közelében, Ausztrália legrégebb evangélikus temploma. Ez a templom volt a múlt század elején erre a vidékre bevándorolt német evangélikus telepe-

sek első istentiszteleti helye. Egyébként, amikor másfél évtizede ott jártam, a gyülekezet vezetői elvetettek egy óriási eukaliptusz-fa üreges törzséhez, amelyben a hagyomány szerint az ide bevándorolt első evangélikus misszionárius-lelkész lakott kezdetben családjával. Ezekre a küzdelmes időkre emlékezett hálaadással Lobethal gyülekezete a még ma is álló, első szerény fatemplom és az új templom híveivel.

Az Ausztráliai Evangélikus Egyház (Lutheran Church of Australia) jórészt német eredetű; zömmel ma is ezen a vidéken, Adelaide közelében él. Ma több mint 100 ezer a lélekszámuk, 360 lelkésszel, mintegy 700 gyülekezetben. Központjuk is Dél-Ausztrália fővárosa, a milliós Adelaide nagyváros, a Luther Teológiai Főiskolával. A hagyományait ma is szigorúan őrző egyház 1994 óta a Luthéránus Világszövetség társult tagegyháza.

lwi e

„Uram, Te voltál hajlékunk nemzedékről nemzedékre”

(Zsolt 90,1)

A Magyar Reformátusok III. Világtalálkozója

Az idei év egyik legjelentősebb magyar protestáns egyházi eseménye a Magyar Reformátusok III. Világtalálkozója volt. Alig hogy befejeződött, újabb jelentős esemény kötötte le a figyelmet: II. János Pál pápa kétnapos magyarországi látogatása, illetve a román-magyar alapszerződés vitája. Ez utóbbinak is voltak komoly egyházi vonatkozásai. Olvashattuk, láthattuk és hallhattuk az írott és elektronikus sajtóban az erdélyi és a hazai történelmi egyházak képviselőinek különböző nyilatkozatait arról a sajnálatos és szomorú tényről, hogy az alapszerződés figyelmen kívül hagyta a romániai történelmi egyházak alkotmányos jogait és

elvárásait, s nem foglalta magában törvénytelenül elvett ingatlanok, iskolák, szeretetintézmények, s egyéb egyházi célú épületeik visszaadását.

A kedélyek borzongatásában (politikai villongások, létbizonytalanság, áremelkedések stb.) és egyházi eseményekben sem szükkölködő magyar valóságunkban a mostani kétnapos pápalátogatás higgadt és kiegyensúlyozott, meghitt eseménynek számított. II. János Pál fáradtnak és betegnek tűnt, de az egyetemes jézusi szeretet üzenetét hozta. S a krisztusi reményt hirdette. Hitelesen, emberien. A csüggedés, a reménytelenség korában ez nem kevés. Sőt. Ezért

értékelték protestáns egyházvezetők is pozitívan a látogatást annak ellenére, hogy a mostani nem bírt olyan ökumenikus vonzattal, mint az előző, amikor is Debrecenben II. János Pál megkoszorúzta a gályarabok emlékművét, s találkozott a protestáns vezetőkkel. A mostani látogatás inkább a katolikus egyházon belüli missziói és evangelizációs célzattal bírt, másrészt a Vatikán és a magyar állam kapcsolatainak erősödését volt hivatva szolgálni.

A reformátusok világtalálkozója sokkal inkább a keresztyén ökumené kiemelkedő alkalmának bizonyult határon innen és túl. S így volt ez nemcsak országos és protokolláris szinten, de még inkább a helyi, gyülekezeti szinteken A református világtalálkozó a közös felelősség, az együttélés és az egymásra utaltság révén a történelmi felekezetek testvéri közös ügyévé vált az egyes közösségekben.

A világtalálkozó emblémájának kifejező üzenete értelmében ez a találkozó nemcsak a partiumi és erdélyi református egyházkerületeket kötötte össze az anyaországi és a világ más tájain élő magyar reformátusokkal, de a különböző történelmi egyházakhoz, felekezetekhez tartozó közösségeket és embereket is.

A Világtalálkozó főrendezvényeinek színhelye Partium és Erdély volt. Itt zajlottak a főrendezvények augusztus 3–10 között, az elő- és utórendezvények pedig (júliusban, illetve augusztusban) szerte a Kárpát-medencében: Magyarországon, Dél- és Felvidéken, Kárpátalján.

A világtalálkozó fő teológiai üzenetét jól jelenítette meg a választott bibliai vezérigé és embléma.

A vezérigé a „református himnusz”, a 90. zsoltár 1. verse volt: „*Uram, Te voltál hajlékunk nemzedékről nemzedékre*”. Mindez annak a kifejezése, hogy valljuk Isten szuverenitását. Isten Ura a történelemnek is. Ő egyéni és közösségi létünk megtartója, kegyelméből élünk és tartatunk meg. Ő a mi hajlékunk e földön, s Ő lesz örök hajlékunk akkor, amikor földi sátorházunk elbomol, amikor int felénk és vár bennünket a mennyei Jeruzsálem. Isten hajlékunk az anyanyelv és a nemzet közösségében és kettős kötődésében. De azt is tudjuk, hogy hajléktalan ezen a földön bárki, akinek van háza, hazája, de nincs Istene.

Azt is tudjuk, hogy amikor emberek, gyermekek éheznek és halnak éhen ezen a világon, nem lehetünk tétlenek és közömbös szívűek a szociális problémákkal szemben. Mindent meg kell tennünk a szenvedés enyhítésére a krisztusi és embertársi szeretet jegyében. Isten küldetésében dolgoznunk kell azon, hogy betöltsük küldetésünket a világban, hogy széppé, lakhatóvá, otthonossá tegyük a globust, s szűkebb pátriánkat. Tennünk kell azért, hogy már itt úgy éljünk, mint akiket Isten a saját képére formált, hogy így valósíthassuk meg akarátát, rendeltetését, teremtői szándékát. Hogy valóban egy „istenarcú” embervilágban éljünk, s legyünk só és kovász. Ám azt is tudjuk, hogy itt csak átmeneti, ideiglenes hajlékunk és szállásunk van, mert a mi örökkévaló otthonunk máshol vár ránk (pl. Fil 3,20 stb.).

A világtalálkozó szimbolikája szintén igei és nemzeti

ihletésű. A Magyar Reformátusok Világszövetségének emblémáját a két házigazda egyházkerület, a királyhágómelléki és az erdélyi egyházkerületek címerével piros–fehér–zöld szívarványív köti össze. Teológiai megfogalmazása ennek ez: — *Krisztusban hívattunk és hívatunk el magyarnak és reformátusnak!* A protestáns–református létformában mindig is fontos volt a hit és a nemzetadat, egyház és haza összetartozása, a nemzet sorsával való azonosulás.

De a szívarvány utal az 1.Mózes 9,13-ra is, hisz Isten azt az ígérte, hogy nem lesz többé özönvíz a földön, a szívarvány jelével pecsételte meg: „*Az én ívemet helyeztetem a felhőkbe, s ez lesz a jele a szövetségnek közöttöm és a föld között*”. A szívarvány tehát a békesség (salóm, ejréne) szimbóluma, az Isten és az ember közötti szövetségnek a jelképe. S az Újszövetség népeként azt is tudjuk, hogy ennek az új szövetségnek a pecsétje és záloga nem más, mint Jézus Krisztus. Benne hajolt le Isten a bűn mélységeiben lévőkhöz egy csillagfényes éjszakán. „*Ő az út, az igazság és az élet*”, Isten szeretetének és kegyelmének a jele. Maga a szeretet és a kegyelem. Általa és érte váltattunk meg a koporsó és a halál hatalmától. „*Ő a feltámadás és az élet!*”

Voltak elkeserítő pillanatok. Például akkor, amikor a szervezőmunka hajrájában, a világtalálkozó nyitánya előtt szembe kellett nézni a szándékos félreértésekkel és emberi-politikai indulatokkal, negatív belemagyarázásokkal. Akkor az adott erőt, hogy nekünk olyan Urunk van, aki nemcsak békességet hozott, de maga a békesség: „*Ő a mi békességünk, aki az ő testével lebontotta az elválasztó falat, az ellenségeskedést*” (Ef 2,14). Ezért válaszoltak az igaztalan vádaskodásokra, a gyűlöletkeltésre a reformátusok jézusi csönddel. S maga a világtalálkozó igazolta ennek a taktikának a helyességét, maga a világtalálkozó cáfolta legjobban a világgá röpített vádakat. Méltóságteljes, szép, imádságos lelkületű volt a világtalálkozó. A testvéri együttlét és az Istennel való találkozás, az újjászületés és megújulás áldott alkalma és lehetősége volt. Amikor is a magyarság és a protestantizmus kettős kisebbségi sorsában élők megtapasztalhatták: nem is vagyunk olyan kevesen, s jó az Úr, mert ilyen csodálatos, testvéri alkalmakat adott a találkozásra, az egymás hite által való épülésre és erősödére.

Mert igenis kellene ezek a testvéri találkozások, egymásra eszmélések és egymás általi épülések. Kellene olyan alkalmak, amelyek elmélyíthetik hitünket, szolgálatunkat, amelyek rádöbbenek bennünket hitbeli és lelki összetartozásunkra, egymásra utaltságunkra, az egy nemzethez, anyanyelvhez tartozás fontosságára.

De a krisztusi szeretet jegyében, az evangéliumok evangéliuma értelmében („*Úgy szerette Isten a világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta érte, hogy aki hiszen Őbenne el ne vesszen, hanem örök élete legyen!*” Jn 3,16), nekünk feladatunk, hogy a népek legteljesebb közösségéig, a globus végső határáig vigyük el a Krisztusban kapott evangéliumot, örömhírt. Mindehhez és mindenkihez, aki keresi a békességet, a megváltást és a kegyelmet. Ez a szeretet misszióját is jelenti, de a békesség és a békéltetés szolgálatát is. „*Mindez pedig Istentől van, aki megbékéltetett minket önmagával és*

nekünk adta a békéltetés szolgálatát" (2 Kor 5,18). Ez a keresztyén, krisztusi ökumené, s ennek elpecsételt jegyeit láttuk kiábrázolódnai a világtalálkozó eseménysodrában. Ezért nemcsak konfesszionális, hanem interkonfesszionális szempontból is jelentős volt a világtalálkozó. Nemcsak azt keresték a magyar reformátusok, ami őket saját múltjukban, hitvallásunkban összeköti, hanem azt is, ami másokkal összeköti őket. Ezért ez nem a dogmatikai bezárkózás és beszűkülés, hanem a keresztyén teológiai nyitás találkozója volt. Történelmi kézfogás a szó valós értelmében.

Úgy éreztük, hogy jelen világunk nihilizmusában, erkölcsi értékvesztésében, politikai és társadalmi koordináta-rendszerében, az egyre romló gazdasági helyzetben, térségünk politikai feszültségeiben fontos újra megtalálni és felfedezni az élő Krisztust, az egyetemes keresztyén múlt és hitvallás közös és összekötő szálait, az emberiség alapvető lelki-szellemi-erkölcsi értékeit.

Mert magyarnak és reformátusnak lenni azt is jelenti, hogy nemzeti és felekezeti önazonosságunk megőrzése mellett szüntelen törekszünk a békességre is, arra, hogy ebben a sok szenvedéssel és békétlenséggel sújtott térségben növekedjék a szeretet, s szűnjék meg a háborúság, a nélkülözés, a gyűlölet.

Így voltunk együtt oly sok helyen, Igét hallgatva, imádkozva, zsoltárokat és dicséreteket zengve, könnyes szemmel, kipirultan összeborulva. Kisebb és nagyobb közösségekben, sok-sok áldott, élő lelkületű gyülekezetben. De még a nagyváradi megnyitó és a sepsiszentgyörgyi záróalkalom majd húszeszes közösségében is érezni, fogni lehetett a Szentlelket. Érezni lehetett, hogy velünk van az Úr, hogy az Úrvacsora szent jegyeiben kaptuk a bűnök bocsánatát, a biztatást, az örökélet, a jövő lehetőségét.

S Temesvártól Máramaroszigetig, a Bánság szórványvilágától a kálvinista Szilágyságig mindenütt, Bihar, Szatmár reformátussága, Partium és Erdély állhatatos és hűséges népe egy héten át ölelte magához a világtalálkozó áhítatos zarándokseregét. De ez a lelkesedés, gyermeki hit és derű volt ott a magyarországi, a délvidéki, felvidéki és kárpátaljai hívő szívekben is. S közös örömünk feledtette a román hatalom kezdeti packázását, a helyi hatalmasságok gáncsoskodását, vagy azt, hogy az ukrán hatóságok végül nem engedélyezték a

vereckeit istentiszteletet és szoboravatást. De jézusi csend, s ment minden tovább a Szentlélek által kijelölt úton. Szolyván, Munkácson, Beregszászon és másutt... S tudtuk, átéltük és énekeltük azt, ami a lényeg:

*„Megáll az Istennek Igéje,
És nem állhat senki ellene,
A nagy Isten vagyon mivelünk,
És Szentlelke lakozik bennünk!” (171. dicséret)*

Meghatottan jártuk a magyar protestáns-református múlt megannyi emlékhelyét. Az életerős Székelyföldet, a királyi népviseletben tündöklő, de egyke által tizedelt Kalotaszeget, a pusztulással küzdő, fogyó Mezőséget. A magyar kálvinista múlt büszke bástyái lassan-lassan egy halódó, asszimilálódó vagy elmenekvő magyar szórványvilág mementói lesznek. Nagyvárad, Szatmárnémeti, Nagyszalonta, Temesvár, Gyulafehérvár, Nagyenyed, Zilah meddig hall még magyar szót, meddig visszhangozza a magyar Igét, Szenci Molnár Albert veretes zsoltárait, meddig találnak otthont itt Luther, Kálvin, Zwingli megszenvedett igazságai, Honterus, Dávid Ferenc, Heltai Gáspár, Szenci Molnár, Apáczai Csere és Misztótfalusi prófétás szavai? Meddig áll még itt az Ige egyháza, Ady szavával „a protestáló hit s küldetéses vétő” népe Bocskai, Bethlen Gábor, a két Rákóczi György, Apafi Mihály örökében? Csak a páli Ige, a Bethlen Gábor-i jelmondat felelhet erre: *„Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk...?”* S énekeltük torokszorító sírással, el-elcsukló hangon: *„Térj magadhoz drága Sion, van még néked Istened...”*

Ez a mi erőnk az erőtlenségben, reményünk a reménytelenségben, vigasztalásunk a vigasztalhatatlanságban. S ez a mi jövőnk és megtartatásunk.

Ezt üzente mindenüvé a világtalálkozó annyiszor énekelt himnusza is Gárdonyi Zsolt dallamára, Kádár Ferenc versére:

*Hatalmas Isten népek közé szórva,
„Tebenned bíztunk eleitől fogva!”
Mikor másunk nem volt, csak könny és zsoltár,
Otthont keresve hajlékunk Te voltál.
Szólj ötágú síp, zengj magyar ének,
Adj hálát az ég nagy Istenének.*

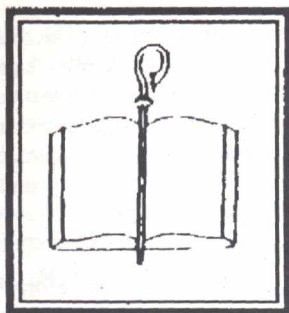
Pápai Szabó György

Luther harca az igaz hitért

(H. S. Beham allegóriája, fametszet, XVI. sz. első fele)

Lelkész–szemmel

ANDORKA ESZTER:

“Én katolikus vagyok, de...”¹

Ökumené, evangélikus identitástudat és misszió összefüggései a MEVISZ-Bárka példáján

A téma születése

A MEVISZ Bárka alkalmain — táborokban, táborvezetők egymás közti megbeszélésein 1995-ben egyre többször vetődött fel a Bárka evangélikus identitásának, az egyházban való jelenlétének kérdésköre. Összefügg ez valószínűleg a szervezet folyamatos, csendes növekedésével, azzal, hogy nagyobbak lettünk mintsem, hogy személyesen ismerhetnénk egymást, egymás belső meggyőződését, így egyre többen éreztük szükségét önmagunk pontosabb meghatározásának. Amikor pedig '95 őszén témákat gyűjtöttünk össze, amelyeket a bibliaórán közösen elővehetnénk, négyen kérték egymástól függetlenül, hogy beszéljünk arról, mit jelent keresztyénnek és evangélikusnak lenni, mi az evangélikusok helye a vallási palettán, és hogyan látják, látjuk viszonyukat más felekezetekhez, sőt más vallásokhoz. Én, aki a Bárkában jó pár éve vagyok jelen, és idén ennek a munkaágnak referenseként is tevékenykedem, szintén éreztem a téma időszerűségét, s mint alapvetően teológiaiilag gondolkodó ember, megpróbáltam alaposabban átgondolni a kérdéskört. Arra jutottam, hogy a problémák, amelyek a Bárka példáján szemlélhetők, átfogóbbak, jelentkeznek más egyházi körökben is, érdemes hát tapasztalatainkat szélesebb körnek felkínálni átgondolásra. Így született hát gondolataimból, vizsgálódásaimból, illetve a bárkások közös gondolataiból, a Bárka önvizsgálatából előbb egy gyakorlati szemináriumi dolgozat, majd ez a cikk.

*

Kiinduló kérdéseim

Egyházunkban az elmúlt időszakban sok vita folyt az egyháztagság fogalmáról. Mindezek a viták azonban

inkább egy pusztuló, sőt kipusztulófélben levő egyház képből indultak ki, mint egy eleven, horribile dictu növekedő, misszionáló egyházból. A kérdés sokkal inkább az volt, mennyire lehet úgy eltávolodni az egyháztól, hogy még tagjai maradjunk, mint az, hogy az egyházi, gyülekezeti integráció folyamatának mely pontján válik valaki egyháztaggá. Mik a belső ismérvei annak, hogy valaki evangélikussá lett? Milyen külső jelei legyenek ennek a változásnak?

Misszióról is sokat beszélünk, de: *mi a célja a misszióknak?* Hogyan viszonyul egymáshoz az a cél, hogy “Jézus Krisztus örömhírét meghirdessük, felebarátainknak felkínáljuk” ahhoz, hogy új egyháztagokat toborozzunk? A kérdés a mi helyzetünkben, akik a magyar társadalomban kicsiny kisebbségi egyház vagyunk, különösen is éles. Szabad-e “vödörből halászni”? És ki az, aki már egy vödörben benne levőnek tekintendő? Itt ismét az egyháztagság problémája kerül terítékre — más egyházak vonatkozásában. Ökumenikusan gondolkodni akkor nehéz, ha van számottevő tényleges felekezetváltás. (Itt jegyezném meg: az erőteljes missziós tevékenységet folytató kisegyházakkal szemben semmiféle ökumenikus érzület nincs bennünk.)

Ezen írásom, illetve az alapjául szolgáló szemináriumi dolgozat célja — természetesen — nem lehetett, hogy ezeket a kérdéseket megválaszolja. Amit magam elé tűztem, az annak a — nyilvánvalóan tapasztalataimból adódó, de eddig alátámasztatlan — gyanúmnak igazolása volt, hogy ezek a problémák nem csak teológiai játszadozások, hanem emberek súlyos személyes problémáinak is okozói; illetve írásom második részében azoknak a stratégiaiknak a feltérképezése, amelyek segítségével egy adott közösség ezeket a problémákat valamelyest oldani képes.

¹ A cím a felmérés kérdésére (“Milyen vallású vagy?”) adott egyik válasz.

Indító kérdésnek mondhatjuk az **evangélikus identitástudat ismérveit**, különös tekintettel a fentebb vázoltakra. (Véleményem szerint ugyanis az egyháztagság kérdésénél az identitástudatból kell legalábbis kiindulni.)

Előzetes feltételezéseim szerint ezek lehetnek:

- biztonságérzet az evangélikus egyházban, ennek részeként:
- ismeretek az evangélikus egyházzal és tanításáról, otthonosság a liturgikus életben
- érzelmi kötődés az evangélikus egyházhoz
- felelősségérzet az evangélikus egyház iránt, kritika készsége
- belső egyetértés az evangélikus tanításokkal

Választott munkamódszerem és annak korlátai

Hogy elképzeléseimet a mások realitásával ütköztethessem, kérdőívet szerkesztettem, amelyet a MEVISZ Bárka egy bibliájában az akkor jelenlevő 19 fővel töltöttem ki. Munkám ereje és gyengesége egyaránt az, hogy a megkérdezetteket jól ismerem, előtörténetükről, jelenlegi bárkamunkájukról többet tudok, mint amit 3–4 sorban leírtak, és ez erősen befolyásol. Azt is többé-kevésbé sejtem, miért volt valaki dacos, elutasító a válaszadáskor. (Mindezek ellenére a válaszok sok meglepetést is tartalmaztak számomra.) Az elemzés során különösen ügyelni próbálok majd arra, hogy amennyiben a kérdőívektől független információ befolyásol a véleményalkotásban, ezt jelezzem.

Egyértelmű, hogy a 19 fős minta sokszor kevés tudományos következtetések levonásához. Remélem azonban, hogy az itt felállított téziseimet a továbbiakban nagyobb mintán ellenőrizhetem.

A kérdőív egészét itt ismertetni, összes tanulságát áttekinteni túl sok lenne, mégis a szerkezetéről, a feltett kérdések irányáról néhány sorban:

1–2. kérdés: jelenlegi egyházi identitástudat

3. kérdés: előtörténet

4–6. kérdés: Bárka: jelenlét intenzitása, kötődés ereje, felelősségérzet a Bárka iránt

7–11. kérdés: Evangélikus Egyház: jelenlét intenzitása, kötődés ereje, ismeretek az egyházzal és tanításával kapcsolatban saját értékelés szerint, otthonosság- és biztonságérzet evangélikus alkalmakon

12–16. kérdés: Az egyháztagság és a szentségekkel élés összefüggése — tudatos vagy tudattalan?

17–20. kérdés: Itt a kérdezettek vallási felfogásának evangélikus vagy nem evangélikus voltát firtattam az alábbi kérdéseken keresztül:

17. Szerinted mi a kereszténység lényege?

18. Miben más az evangélikus vallás, mint a többiek?

19. Kicsoda Jézus, és miért fontos?

20. Hogyan lesz valaki hívővé? Mitől függ az, hogy ki hívő, ki nem?

A BÁRKÁRÓL ÉS ÖNÉRTÉLMÉZÉSEIRŐL

Történeti áttekintés

A MEVISZ (Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség) 1988. december 17-én alakult meg. A megalakulásakor már bejelentkezett néhány szakcsoporthoz is, az egyik, a szociális kérdések, segítőmunka iránt érdeklődő csoport ekkor "Deviáns szakcsoport" néven. Az első akció — mindjárt 24-én — a MEVISZ első valódi tevékenysége is volt.

A szakcsoport első évében hajléktalanokkal, narkósokkal próbált foglalkozni. Ehhez a munkához jött létre háttérintézményként, saját lelki egyensúlyunk fenntartására a későbbi Bárka-bibliára, ami akkoriban hetente egyszer hétköznap este tartatott.

1989 nyarán egy zseniális sugallatra megszerveződött az első mozgássérült-tábor. Sikere óriási volt, az akkori kb. 30 résztvevő máig sem tud hozzáfogatóról. Ezzel az akkor "Szociális szakcsoport"-ként ismert közösség nagy esélyt kapott saját kátyújából kilábalni. A narkós- és hajléktalanmunka ugyanis egyértelműen szakfeladat, nem 20 év körüli önkéntesek terepe. A mozgássérült-táboroztatás azonban olyan munka, amit éppen lelkes amatőrök tudnak legjobban csinálni. Ők azok, akikben megvan a kellő nyitottság egyenrangú barátságok létesítésére mozgássérültekkel, akiknek újdonság és öröm a segítőszerep. A másik oldalról óriási igény van ilyen segítségre. A mozgássérültek legfőbb problémája a társadalmi elszigeteltség. Egy — akár családban, akár intézetben élő — mozgássérült több új ismeretséget köt a tábor tíz napja alatt, mint egész évben. Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy a mozgássérült-táborok évről évre szaporodtak, és nagy népszerűségnek örvendenek.

1989 őszén indult el egy kapcsolat a Veszprémi Evangélikus Gyülekezet és a Balatonalmádi Gyermekotthon között. A mozgássérült-tábor mintájára 1990 nyarán rendezett először táborát a MEVISZ ezeknek a gyerekeknek. A tábor egy jámbor mozgássérült-táborról igencsak eltérőre sikerült. Akkor 6–16 éves, lelkileg súlyosan sérült gyerekek voltak ezek, nagyjából cigányok. Két legjellegzetesebb jellemvonásuk a rettenetes kapcsolati éhség és a kapcsolattól, közelségtől való roppant félelem volt. Az intézet és a MEVISZ, majd az intézet felbomlásával a gyerekek és a MEVISZ kapcsolata fennmaradt, a táborok folynak. 1994 nyarán kezdett hasonló munkába egy újabb lelkes társaság. Egy, szintén Veszprém megyei intézet gyerekeit táboroztatja, 5–9 éveseket.

1990 nyarán, szintén a mozgássérült-munka mintájára elindult a vakmunka vak és gyengénlátó fiatalok táboroztatásával, patronálásával;

1994 nyarán pedig az értelmi-fogyatékos munka, könnyű és középsúlyos értelmi fogyatékos gyerekekkel.

1994-ben a fatori gimnázium egy lelkes köre, akik egy öregotthonba jártak látogatni, Bárka-ágazattá minősítette át magát.

1990 óta egyre aktívabb és önállóbb a pécsi csoport, hasonló helyi csomópontot képez Bonyhád, 1996-ban szervezte első táborát a győri csoport.

A szakcsoport neve az évek során Bárkára változott, hogy azonosulásunkat a L'Arche mozgalom gondolkodásmódjával így is kifejezzük. A hajdani segítőknek szánt bibliáórára először csak egy-két mozgássérültet hívtunk meg, majd egyre többen jelezték, hogy jönni szeretnének. Az alkalom mára kifejezetten a mozgássérültekért létezik, az ő igényeikhez igazodik — így pl. kéthetente vasárnap délutánonként tartatik.

Helyzetkép

Ma tehát öt munkaág működik, éves összesítésben mintegy 350 ember vesz részt a munkában kisebb-nagyobb intenzitással. A segítettek száma szintén kb. 400. Viszonylag kicsi az elvándorlás, hiszen a Bárka nyolcéves története alatt összesen 650–700 táborig résztvevőnk volt. Új munkatársak és segítettek egyaránt elsősorban személyes ismeretségeken keresztül érkeznek. A Bárka magja viszont folyamatosan változik, mert a kulcsfeladatok ellátását csak egy bizonyos életszakaszban — független egyetemistaként — képes ellátni az ember. A munkatársokról és segítettekről szólva, fontos megemlíteni az átfedéseket is: állami gondozott fiaink közül tízen mozgássérült-táborigi segítők, van mozgássérült, aki a vaktábor kulcsembere.

1995-ben 7 mozgássérült-, 2 állami gondozott-, 1 vak, 1 értelmi fogyatékos, és 1 családostáborunk volt — utóbbi a családossá lett munkatársak feltöltődő tábora. Évközi szervezett programjaink száma 30-ra tehető. Bár egy tábor jellege erősen függ a táborvezetőtől, elmondható, hogy a klasszikus egyházi táborigi alkalmak — áhítat, istentisztelet, csoportbeszélgetés — mindegyikükben megjelentek valamilyen sűrűségben. Az, hogy vasárnap a falu evangélikus templomába megyünk el együtt, sohasem volt kérdés. A katolikusok viszont néha ezen fölül misére is elmennek, de van olyan mozgássérült, aki a táborban azt a lehetőséget is kihasználta, hogy itt, ha kell, lelkes emberek naponta eltolják misére.

A hivatalos felekezetváltás gondolata tudtommal két emberben merült eddig föl, mindkettőjüket lebeszélte az, akihez fordult. A vallási sokféleség kérdésköre ismereteim szerint idén került először terítékre bibliáórán.

Teológiai besorolásban nyugodtan mondhatjuk a Bárkát gyülekezetnek, mégpedig éppen a fent vázolt, folyamatosan változásra, megújulásra kényszerülő mag miatt megújuló gyülekezetnek. A Bárka önképe ezen túlmenően egy olyan gyülekezet képe, amely:

– képes egyháztól, hittől eltávolodottakat keresztény közösségbe integrálni;

– olyanoknak, akiknek saját – evangélikus vagy más – keresztény környezetükben nem minden igényüket elégítik ki, afféle kiegészítésként tud szolgálni.

Ez a hagyományos gyülekezetdefinícióba nehezen fér bele. Vizsgálunk kell majd, miképpen funkcionál mégis a Bárka, mennyiben alkalmas ez az önértelmezése a felekezeti misszió — ökumenicitás már vázolt feszültségterületeinek kezelésére.

A BÁRKA KÖZÖSSÉG ALAPSZERKEZETE A KÉRDŐÍVEK ALAPJÁN

Az önmeghatározásra és előtörténetre vonatkozó kérdések alapján a Bárka alapszerkezete a következőképpen rajzolódik ki:

ősevangélikusok – Biztos evangélikus identitástudatúak, tősgyökeres evangélikus felmenőkkel, a Bárka számukra egy a sok evangélikus kör közül
– 4 fő

bárka-evangélikusok – Biztos evangélikus identitástudatúak, többé-kevésbé evangélikus felmenőkkel, meghatározó evangélikus közösségük a Bárka – 4 fő

(Az első két csoport meglehetősen közel áll egymáshoz, mégis helyenként sokat hoz a megkülönböztetésük.)

félevangélikusok – Magukat félig-meddig evangélikusnak vallók,

evangélikus háttér nélkül – 4 fő

másvallásúak (a mintában kizárólag katolikusok)

– 4 fő

tagadók – akik kifejezetten elutasítóan reagáltak a kérdések többségére, azt hangsúlyozták, hogy minden vallással összefüggőt elutasítanak – 3 fő

Ebből a képletből két vonást tartok kiemelendőnek:

1. Többségben vannak a nem evangélikus háttérűek.
2. Senki sincs, aki magát evangélikus ősök hiányában egyszerűen evangélikusnak tudná, merné mondani.

Vizsgáljuk most meg eredeti feltevéseimet az identitástudat összetevőiről és kialakulásáról!

Biztonságérzet és identitástudat

Ismeretek tekintetében a feltételezéseknek megfelelő eredményt kaptam: minél nagyobb az egyházzal és tanításával kapcsolatos ismeretanyagot érez valaki a háta mögött, annál “evangélikusabb”, annál egyértelműbben vallja magát egyházunkhoz tartozónak.

Az istentiszteleti otthonosságra irányuló kérdésre adott válaszok érdekes eredményt hoztak: A tagadók egyértelműen rosszul érzik magukat az istentiszteleteken, indoklásuk el-nem-fogadottság-érzés. (Megjegyzendő: hármójuk közül legalább ketten cigányok, a harmadikról nem tudom biztosan. A két roma megkérdezett szerint mint cigányt, kinézik a templomból — megfontolandó, még azzal együtt is, hogy az észrevétel objektivitásával szemben fenntartásaim vannak.) Egy katolikus rosszul érzi magát, nem érti mi történik, nem tud igazán részt venni. Három ambivalens, kritikus hang nemcsak, hogy evangélikusoké, de teológusoké — és ez átvizs minket a kritikus felelősség és identitástudat összefüggéséhez.

Érzelmi kötődésre a 7. kérdés irányult, amely nyitott kérdés volt, tehát a kérdezettek maguk fogalmazták meg, mit jelent nekik az Evangélikus Egyház. A válaszokat csoportosítottam:

Az evangélikus egyház számomra

- az Istennel való találkozás helye – 1. csoport
 közösség – 2. csoport
 feladat – 3. csoport
 otthon – 4. csoport
 legalább két fenti aspektus együtt – 5. csoport
 semmit sem jelent – 6. csoport
 nincs válasz – 7. csoport

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
ősevangélikusok	1	0	0	1	2	0	0
b-evangélikusok	0	0	0	1	2	0	1
félevangélikusok	0	2	1	0	0	0	1
másvallásúak	1	2	0	0	0	1	0
tagadók	0	0	0	0	0	2	1
összesen	2	4	1	2	4	3	3

Ha az 5. csoportot felbontjuk, a következő eredményre jutunk:

	1.	2.	3.	1.	6.	7.
ősevangélikusok	2	2	0	3	0	0
b-evangélikusok	0	2	1	2	0	1
félevangélikusok	0	2	2	0	0	1
másvallásúak	1	2	0	0	1	0
tagadók	0	0	0	0	2	1
összesen	4	8	2	4	3	3

Tehát az evangélikusok egyházi kötődése lényegesen átgondoltabb, többrétű, míg a többiek számára leginkább közösségként vonzó a Bárka, és ez határozza meg az egyházhoz való viszonyukat is. Azonban az evangélikusok számára is meghatározó ez a szempont, tehát nyilván ezt az egyházképet is sugallják a közelükbe kerülő nemevangélikusoknak.

Felelősségérzet, kritikai készség

Ezek területén a kérdőív eredményei szerint az evangélikusok kiáltó előnyben vannak, mindig biztosak lehetnek benne, hogy szükség van rájuk. A tagadókat viszont láthatóan a feladatuk erősíti egyedül, hogy idetartoznak.

Belső egyetértés az evangélikus tanításokkal

Felállítottam egy pontozási rendszert a négy válasz közös értékelésére is. (Természetesen itt még százszor hangsúlyosabban, mint másutt, megjelennek az én élményeim az evangélikus egyház dogmatikai súlypontjairól.)

A 17. kérdésre

- hittel kapcsolatos válasz – 1 pont
 életformával kapcsolatos – 1 pont
 a kettő együtt – 2 pont
 egyik sem – 0 pont.

A 18. kérdésre

- dogmatikai jellegű válasz – 1 pont
 gondolkodásmódra, istenkapcsolat közvetlenségére vonatkozó – 1 pont
 a kettő együtt – 2 pont
 együtt sem – 0 pont

A 19. kérdésre

- valóságos Isten-volt kifejeződésért, illetve Jézus "kultikus fontosságáért" (pl. imádkozni lehet hozzá stb.) – 1 pont
 valóságos ember-volt kifejeződésért, Jézus embertársként megmutatkozó fontosságának jelzéséért – 1 pont
 szótériológiai aspektus jelzéséért – 1 pont
 önmagára vonatkoztatásért, személyes viszonyra való utalásért – 1 pont.
 Összesen tehát – 0–4 pont.

A 20. kérdésre

- ha megjelenik a titok, kegyelem aspektusa – 1 pont
 ha megjelenik a személyes keresés, odafordulás, hit aspektusa – 1 pont
 a kettő együtt – 2 pont
 egyik sem – 0 pont.

A négy kérdésre tehát 0–10 pontot lehetett kapni.

Ahol bizonytalanság, válaszhiány volt, ott megfelelő számú "n"-pontot adtam.

Míndezen alapján a következőképpen néz ki az identitástudat és hitbéli-tanításbéli egyetértés összevetése:

	Átlag (kerekítve)	
ősevangélikusok	5,75 p.	0n
b-evangélikusok	5 p.	0,25n
félevangélikusok	4,25 p.	1,75n
másvallásúak	5,25 p.	2n
tagadók	4,33 p.	0,67n
átlagosan	5 p.	1,1n

Az eredmény nagyjából megfelel elképzeléseimnek. Ami valóban meglepő, az a katolikusok "vonatosan evangélikus" volta. Ha kérdésenként külön vizsgálódunk, azt látjuk, hogy a 19. kérdésre a klasszikus athanázuszi álláspont az evangélikusoknál alig jelenik meg, míg a katolikusok következetesen — és meglehetősen reflektálatlanul, kátéstílusban — beírják, innen ered tehát átlagosan 1,75 pontjuk.

Az is kiderül ebből az összevetésből, hogy a tagadók az általuk tagadott tantételeket ezen a ponton mint közömbös-ellenséges ismeretanyagot, de visszaadják. Kiemelném itt egyikük válaszát: "Isten Fia. Názareti s...fej. Világ megváltója. Messiás. Értünk áldozta fel az életét. Elvitte a bűneinket. Lenne egy-két mondanivalóm neki, mindenféle dolgai miatt."

Nyilvánvalóvá vált viszont egy olyan szempont, amely nem szerepelt előzetes elképzeléseimben: a származásé és neveltetésé. A 20. kérdésre összesen 4 fő — csupa ősevangélikus — nem említi a környezet szerepét, míg hárman csak ezt látják fontosnak — és ezek közül kettő a tagadók közül való. Azaz: **akiknek az evangélikus családi környezet nagy valószínűséggel hozzájárult vallási-felekezeti identitásuk kialakulásához, azok nem is feltétlenül észlelik, hogy van ilyen, míg akiknél ez csak hiányként jelentkezett, azok hajlamosak döntő, pótolhatatlan momentumnak látni.**

Mint mondtuk, a Bárka önképe egy olyan gyülekezet képe, amely

– képes egyháztól, hittől eltávolodottakat keresztény közösségbe integrálni

– olyanoknak, aki saját keresztény környezetükben nem minden igényüket elégítik ki, afféle kiegészítésképpen tud szolgálni.

Vizsgálatunk eddigi eredményei ezt az elképzelést részben igazolni látszanak. Vannak, akik már kialakult, érett egyházi kötődéssel rendelkeztek, mikor a Bárkába érkeztek, és a Bárka számukra kiegészítést jelent. Vannak olyanok is, akik “pogányból” lettek bárkássá, nagymértékben integrálódtak is az evangélikus egyházba, ismerik, otthonosan érzik magukat benne, felelősséget hordoznak érte, gondolkodásmódjukban evangélikusok. Mégis: ez utóbbiakban bizonyos feszültség is érezhető, mivel integrációjuk “láthatatlanul” megy végbe, minden hivatalos határátközlés nélkül. Meglátásom szerint ilyen feszültség a kérdőívекből leginkább a szentségekkel kapcsolatosan mutatható ki (ami természetesen nem azt jelenti, hogy csak ott létezne).

Két fő kivétellel mindenki meg van keresztelve. Mindketten — egyébként mindketten a tagadók csoportjából valók — gondoltak már rá, hogy megkeresztelkedjenek. Az úrvacsorát illetően a következő furcsa képlet állt elő: a magukat probléma nélkül katolikusnak vallók úrvacsoráznak, míg azok, akiknek bizonytalanul, de evangélikus identitásuk van alakulóban, nem, mert úgy mond “nem szabad, katolikusnak kereszteltek”. Ezt én úgy értelmezem — és ez dolgozatom egyik fő mondanivalója — **hogy van a Bárkának egy olyan rétege, akiknek kezdettől nincs igazi tudomásuk a felekezeti határok létéről, és ezért tudnak konfliktusmentesen nem a felekezetük szerinti közösségben létezni. A másik csoport — és itt most bátran ideszámolhatjuk a 3 tagadót is, hiszen ők keresztetlen, illetve konfirmálatlan voltuk miatt nem úrvacsoráznak — tud felekezeti határokról, érzi, hogy ő egy ilyet átlépett, vagy átlépni készül, de nem kap segítséget abban, hogy ezt a lépést megfogalmazza, tudatosabbá tegye.**

Találtunk tehát két gócpontot, ahol a Bárka evangélikus identitásképzése problematikus. Az egyik a **környezet, család** roppant jelentősége — úgy tűnik, nem is lehet soha 100%-os evangélikussá válni nemevangélikus háttérrel. A másik a **korábbi, nemevangélikus felekezeti hovatartozás tudata**. Úgy látom, a Bárka önértelmezése okozza a gondot. Vagy azt mondjuk ugyanis, hogy mi egy egyház rendes gyülekezete vagyunk, következésképpen a Bárkához tartozás automatikus velejárója az evangélikus egyházhoz való tartozás — amivel megkönnyíthetnénk azoknak a helyzetét, akik nálunk keresnek vallási identitást — vagy arra az álláspontra helyezkedünk, hogy mi egy evangélikus környezetben szerveződő ökumenikus klub vagyunk, amely néhány, minden keresztény, sőt minden ember számára vállalható cél érdekében munkálkodik — amivel az elkötelezetten másvallású bárkások számára kínálnánk megoldást.

Vizsgáljuk meg a **problematikus identitású Bártagok stratégiáját** a jelenlegi helyzetben! Nézetem szerint ezek — tehát akik nem evangélikus háttérűek, hanem más felekezetű, illetve a kereszténységet elutasító családban nőttek fel, a Bárkán keresztül

közel kerültek az Evangélikus Egyházhoz, de tudnak felekezeti határokról, ezért magukat vagy “félleg-meddig evangélikus”-nak vallják, vagy az Evangélikus Egyházat mint elérhetetlent dacosan elutasítják — az a lehetséges felfogás maradt, hogy a — meglévő, ismert — felekezetközi határok valójában nem is fontosak, a **tanítás és egyházszervezet elhanyagolható kérdés az életformához és a keresztényi cselekedetekhez képest**. Ebben a gondolkodásmódban bizonyos mértékig támogatják őket a bárka-evangélikusok, akik az egyházhoz felnőttként elsősorban a Bárkán keresztül kapcsolódnak, tehát az ő élményeik is hasonlóak.

A feltételezés igazolására nézzük meg a 17., 18., 19. kérdésre adott válaszokat! A 18. (az “evangélikus vallás” jellegzetessége a “többihez”, többi valláshoz és felekezethez képest) kérdésre adott válaszokat a következőképpen csoportosítottam:

1. Tanításbeli különbséget emel ki. (Itt két válaszoló negatívan, gúnyosan beszélt “mindenféle dogmatikai dolgokról”, ezeket külön megjelöltem.)
2. Attitűdben, gondolkodási formában látja az eltérést.
3. Közösségként más számára az evangélikus egyház.
4. Szerinte nincs különbség.
5. Nem tudja, nincs válasz.

	1.	2.	3.	4.	5.
ősevangélikusok	4 (1neg)	0	0	0	0
b-evangélikusok	0	2	0	1	1
félevangélikusok	2 (1neg)	1	1	0	0
másvallásúak	0	0	1	0	3
tagadók	0	1	1	0	1
összesen	6	4	3	1	5

Tehát feltételezésünknek megfelelően az ősevangélikusok az egyházak közti különbségeket is elsősorban dogmatikai különbségeknek látják, míg a többiek inkább a közösség és attitűd fontosságát érzik — kivéve a “másvallásúakat”, akiknél a “Nem tudom” a jellemző válasz.

A 17. kérdéssel a következő felosztást alkalmaztam:

1. csak hitvallásbeli dolgokat említők,
2. hitvallás és életforma egyforma hangsúllyal szerepel,
3. cselekedetek hangsúlyosabbak,
4. csak cselekedeteket említ.

A felekezeti identitás és a cselekedetek hangsúlyozásának összefüggése:

	1.	2., 3., 4.
ősevangélikusok	3	1
b-evangélikusok	1	3
félevangélikusok	1	3
másvallásúak	1	3
tagadók	1	2
összesen	7	12

A Bárka fontosságának összefüggése a cselekedetek jelentőségének hangsúlyozásával:

A Bárka az életemben	1.	2.	3.	4.	Össz.
a legfontosabb	0	0	1	0	1
egyike a legfontosabbaknak	3	3	3	5	14
elég fontos	4	0	0	0	4
nem fontos	0	0	0	0	0
összesen	7	3	4	5	19

Látható tehát hogy azok, akiknek a Bárka különösen fontos, hiszen nincs más egyházi kapcsolódási pontjuk, azok hangsúlyozzák leginkább a cselekedeteket. Mint a 16. és 18. kérdésre adott válaszok összevetéséből kiderül, jézusképüket is ez határozza meg.

Tézisünk tehát igazoltnak mondható. A "hitpártiak" ismét a felekezeti határok iránt közömbösek és a felekezeti határokat dogmatikai különbségnek látók, akik, mint ezt feljebb már kimutattuk, az ősevangélikusok és a másvallásúak. Az evangélikusság másságát attitűd, életforma, közösség területeken látók viszont a kereszténység egészét is etikai oldalról közelítik.

Teológiai továbbgondolási lehetőségek

Vizsgálatunk egyértelműen megmutatta, hogy a dolgozat indításában vázolt problématerületek valóságosak és égetőek. Fény derült egy stratégia meglétére, amely azonban újabb súlyos teológiai problémákhoz visz. Ezekből szeretnék néhányat megfogalmazni:

Hogyan viszonyul a hit általi megigazulás gondolata a fent vázolt bárkás stratégiához? Hogyan értelmezhető teológiailag az általunk "attitűd"-nek, "gondolkodási formá"-nak keresztelt kategória, amelyen keresztül olyan sokan vélték megragadhatni a speciálisan evangélikust?

Mi az elsődleges, a felekezeti, vagy a gyülekezeti identitás? Tehát: melyik következik a másikkól? Hogy viszonyul mindezekhez a keresztény mivolt?

Ezek azok a kérdések, amiken remélem, minden bárkás és minden evangélikus hasznára továbbléphetünk.

Epilógus: Továbblépési, változtatási próbálkozások a Bárkában

Dolgozatomat a Bárka munkatársainak egy megbeszélésén ismertettem. Meglátásaimat mások személyes tapasztalatai is alátámasztani látszóttak. A kör, amely a legaktívabb bárkásokból, részben táborvezetőkből állt, abban egyezett meg, hogy

- 1996-ban minden Bárka táborban sort kerítünk egy közös beszélgetésre arról, mit jelent evangélikusnak lenni.
- A beszélgetésekről egymásnak beszámolunk, a kérdést napirenden tartjuk.
- A kérdőíves vizsgálatot a későbbiekben, szélesebb körben megismételjük.
- Részben a beszélgetések előkészítésére, részben magunk számára írunk egy rövid hitvallást, amelyet Bárka-körökben közreadunk.

Szeretném ezt a cikket ennek a hitvallásnak egy első változatával zárni:

Evangélikus = Akinek egy örömhír (görögül evangélium) határozza meg az életét.
Ez az örömhír arról szól, hogy Istennek én, személyesen fontos vagyok, Ő nem hagy reménytelenül belebonyolódva az engem körülvevő rosszba, gonoszságba, hanem megment, megvált, újjáteremt felelős emberként. Így hát felelős vagyok ügyéért, szeretettel és Órála szóló tanúságtétellel tartozom a világ minden emberének. Sőt saját magamnak is újra meg újra meg kell fogalmaznom, meg kell értenem, ki az a Jézus, akit követni próbálok. Nem felejtetem el azonban: az, hogy Istenben bízni tudok, az Ő ajándéka, az pedig, amit hitemből szavakba öntök, mindig kevesebb, mint a nekem felkínált ajándék teljessége.

Múzeumunk kincsei: Pilarik István úrvacsorai kannája

A magyarországi protestantizmus történetében kiemelkedő helyet foglal el a Pilarik család. A XVII. század második felétől a XVIII. század első feléig nyomon követhető élettörténetük. Dacára a kor nehézségeinek és megpróbáltatásainak, a család majdnem minden férfitagja az ágostai hitvallású evangélikus lelkészi, illetve tanári hivatást választotta, méltán kiérdemelve ezzel az „ároni család” megtisztelő jelzőt. Rövid száz év alatt két evangélikus szuperintendens, egy esperes, 3 magiszter, sok lelkész és több kiváló író került ki soraikból.¹ Sem a török, illetve a német rabság, sem a száműzetés, kínzás és üldözés nem tántorította meg őket.

A család tagjai közül képességeivel kiemelkedik IV. Pilarik István, I. Ézsaiás fia, magiszter és püspök, az 1707-es rózsahegyzi zsinat jeles tagja. 1647-ben született Matheoczon (ma Matejovce, Szepes megye). 1666. október 1-én beiratkozott a wittenbergi egyetemre, ahol 1670. április 30-án magiszteri címet szerzett. 1673-tól már Ujfalussy László udvaránál találjuk. Ezután következett a kényszerű száműzetés, mialatt (1676) Lövenben (Szilézia) volt lelkész. 1677-ben tért haza. Először a lévai, majd 1683 májusától a selmecbányai egyház német lelkésze. A Bányai Egyházkerület ilyen minőségében választotta meg 1704. március 28-án szuperintendensévé. 1706-ban ő szenteli püspökké Krmann Dánielt, akivel együtt vezető szerepet visz 1707-ben a Petrőczy István kuruc tábornok elnöksége alatt

¹ Lásd a mellékelt családfát

ülésező nevezetes rózsahegyzi zsinaton. 1710-ben feleségével és gyermekeivel együtt pestisben halt meg.

Emlékét őrzi az a fennmaradt úrvacsorai kanna, amelyet 1685-ben készített Johannes Weidner ötvös.² A felületén vésett technikával készült, alakos ábrázolásokkal díszített ötvös műremek amellet, hogy sajátosan lutheri ikonográfiai programot valósít meg, híven tükrözi a korszak szellemi arculatát és Észak-Magyarország evangélikussága spirituális kérdésekben vallott állásfoglalását.

A kanna főnézetén, Selmecebánya városi címere fölött *Krisztus a misztikus szőlőprésben* jelenete látható. Krisztus a feltámadás zászlóját az előtte heverő sárkány testébe döfi, együttesen szimbolizálva ezzel a Megváltó szenvedését és Krisztusnak a halál felett aratott győzelmét.

A központi jelenetet kétoldalt az Ó- és Újszövetség alakjai fogják közre, mintegy illusztrálva ezzel a törvény és a kegyelem ellentétét. Balról Ádám és Éva, Ábrahám és Izsák, Noé, Mózes, Áron és Dávid helyezkednek el szemben a megváltás tanúival: Péter és Pál apostolokkal, Keresztelő Jánossal, bűnbánó Magdolnával és a megtért latorral.

Ez a kompozíció, ahogyan azt Szilágyi András cikkében kitűnően kimutatta³, az 1641-ben Nürnbergben megjelent Luther-biblia új kiadásának, az ún. „Kurfürstenbibel”-nek címlapja nyomán készült. A szász udvari festő, Christian Richter kompozíciója nagy hatással volt a későbbi korok Luther-biblia illusztrációira, így a kanna készítőjére is.

A misztikus szőlőprés jelenetével szemközti oldalon, hangsúlyos helyen, *Jób megpróbáltatása* látható nagyméretű kompozícióban, tanúsítva ezzel annak a középkori felfogásnak a továbbélését, miszerint Jób szenvedését Krisztus szenvedése ószövetségi előképének tekintették. „*Ez az ószövetségi tárgyú vésett ábrázolás ugyanakkor szembeütő módon eltér a téma hagyományos ikonográfiájától. A kegyetlen sorscsapások — gyermekeinek halála, javainak pusztulása — Jóbort porig alázzák; alakját a festmények és szobrok a középkor óta ruhátlanul, ülő testtartásban, testét sebekkel borítva jelenítik meg. A későbbi ábrázolások túlnyomó többsége — még a XVII. századi Luther-bibliák illusztrációi is — ezt a típust követi. Az úrvacsorai kannán viszont a háza előtt álló, díszes ruhát viselő figuraként tűnik fel.*”

Ez az újszerű képi megoldás Jób alakjának sajátosan XVII. századi értelmezésére utal; az Ótestamentum e legendás alakja méltósággal viseli a sors keserű megpróbáltatásait.”⁴ A vallásüldözés és az ellenreformáció korában különösen is szembeötöl ez az azonosulás a Biblia nagy alakjaival.

Az úrvacsorai kannán további hat kisebb méretű ábrázolás látható: *Krisztus és Luther, Jákób álma, Illés mennybevittele, János evangélista alakja, a mennyei Jeruzsálem és István vértanú megkövezése*. Ezek közül ki kell emelnünk *Krisztus és Luther* ábrázolását, a mózesi kőtáblákkal, valamint az Ágostai Hitvallás és a Kiskaté felirataival, mint Krisztus legigazibb követője jelenik meg. Szintén figyelmet érdemel *István vértanú megkövezésének* jelenete, amely az eddigi szokásoktól eltérően, ugyancsak helyet kapott az alakos ábrázolások között. A vértanú alakja itt minden bizonnyal a száz sebből vérző és sokszor az elveiért szinte a szó szoros értelmében megkövezett, de hitéért mindent vállaló evangélikus prédikátort jelképezi.

„*Pilárik István úrvacsorai kannájának díszítése arról az eszmei, vallási küzdelemlről hoz üzenetet, melyet a magyarországi evangélikus egyház a fennmaradásért vívott; ikonográfiai programja — sajátosan lutheri nézőpontból, a képi ábrázolás eszközével — a korszak szellemi arculatát tükrözi.*”⁵

A kanna érdekessége még a fedél tetején egy foglalatban található aranyérc tömböcske.

Az úrvacsorai kanna, amely időközben Tallián Gáborné adományaként Nemeskérre, majd a Magyar Nemzeti Múzeumba került, az Evangélikus Országos Múzeum állandó kiállításán látható.

Ifj. Harmati Béla

SZAKIRODALOM

A magyar irodalomtörténet bibliográfiája I.

Fabinyi Tibor: P. István szeniczei esperes életrajza. Lelkipásztor, 1965

Stromp László: II. Pilárik István élete. Protsz, 1894

Szinnyei József: Magyar Írók élete és munkái X. kötet. 1905

Zoványi Jenő: Valami a Pilárik-család tagjairól és irodalmi működésükről. Protsz, 1903

Zoványi Jenő: Kisebb dolgozatok a magyar protestantizmus történetének köréből. Sárospatak, 1910

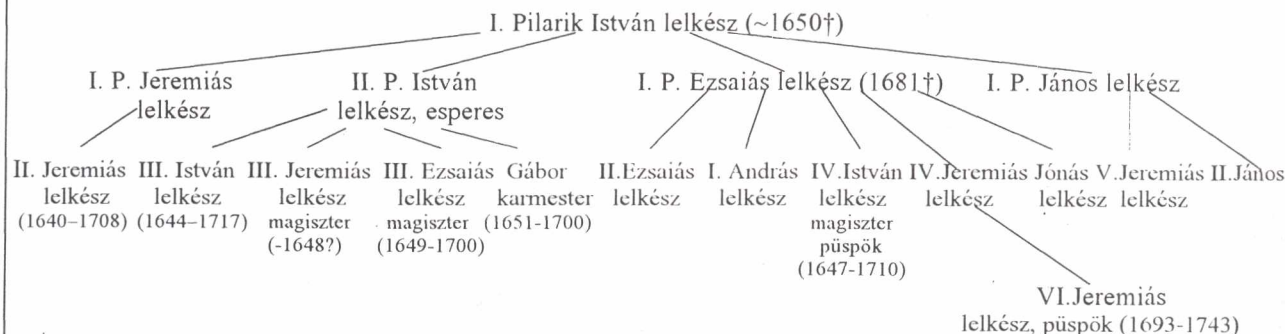
² Weidner Selmecebányán működött 1645-1685 között

³ Szilágyi András: Pilárik István úrvacsorai kannája, Diakónia, 1979/2

⁴ Idem

⁵ Idem

A PILARIKOK CSALÁDFÁJA¹

¹ Forrás: Zoványi Jenő: *Valami a Pilárik család tagjairól és irodalmi működésükről*. Protestáns Szemle, 1903.

A teológia szomszédságában

DR. FRENKL RÓBERT:

Az ember Közép- Kelet-Európa ellentmondásai között.

19. Konferenz der Evangelischen Eheberaterinnen und Eheberater EEE.

(Előadás magyar szövege)

Szükségünk van általános érvényű adatokra, statisztikai átlagokra, jellemzőkre, ezekből levonható következtetésekre. Szerénytelenül úgy szoktuk mondani, igazságokra. Ez nehéz szó, legfeljebb a valóság szó mondható ki. Az adatok a valóságot jelentik. De a valóság is kétarcú. Kétségkívül jellemző — az igazság látszatát is joggal kelti, korlátja, másik arca —, hogy az egyénre nem feltétlenül igazak a társadalmi mozgásokat meghatározó alapvető trendek, illetve az ezek nyomán keletkező statisztikai adatok, átlagok.

A trendek meghatározóak, hatásuk azok életében is jelentkezik, akik képesek ellenállni, autonómiájukat, identitásukat a nehéz és sokféle kihívások között is megőrizni.

Ez már a közép-kelet-európai ember egyik ellentmondásának is tekinthető. Egyszerre meg lehet benne és ezért bármikor felszínre jöhet mindaz a — nevezük most az egyszerűség kedvéért bizonytalanságnak a jelenséget — bizonytalanság, ami a régiót meghatározza, ugyanakkor otthon lehet mind Európa nyugati felében, mind az Egysült Államokban. Lehet európaibb, vagy amerikaibb, mint a bennszülöttek. Persze közvetlen ismeretein elsősorban a magyarokról vannak, de a tézisek mind kritikus, mind ha tetszik pozitív értelemben igazak a cseh, a lengyel, a román és a többi érintett népre, illetve annak értelmiségére.

Ami feltűnő és alapvető ellentmondás, nemcsak az én orvosi látásmódom tükrében, az a régió egészségügyi helyzete. Egyszerre hasonlít a fejlett világra, a nyugatra és a harmadik világra. Jelen van az egészségügyben mindaz, amivel a világ a gyógyító ellátás területén rendelkezik. A csúcstechnológia is, ha mennyiségileg természetesen nem kielégítő mértékben. Dehát ez csak anyagi kérdés. A fő gond, a magyarázat a népesség kedvezőtlen egészségügyi adataira, a társadalomban, az életmódban, a szokásrendszerben, a közgondolkodásban jelentkezik.

A 20. században, lényegében az első világháború befejezését követően fokozatosan torzult az értékrend. Ez

a folyamat a szovjet uralom évtizedeiben, a második világháborút követően nemcsak felgyorsult, hanem a hazugság, a hamis értékrend, a kettős morál lényegében társadalmi rangra emelkedett, hiszen a nemzet túlélésének stratégiai eszközévé vált. De büntetlenül nem lehet hazugságban élni, még akkor sem, ha tudunk róla, van némi esélyünk ennek feldolgozására.

Érdekes módon a 89/90-ben bekövetkezett rendszerváltozásokat követően nem javult a kelet-európai népek egészségügyi helyzete, sőt némi további romlás következett be. Ezt annál inkább sajnálom, mert személyes tévedésem is van az ügyben. Úgy véltem, hogy a rendszerváltozás által meghozott szabadság és igazság hatása jótékony lesz mind a testi, mind a lelki egészségre. Feltehetőleg létezik is ilyen effektus. De az eddigiekben erőteljesebbnek bizonyultak a negatív trendek. Objektíven a munkanélküliség, a szegénység növekedése, a magas infláció, szubjektívan az ezekkel kapcsolatos létbizonytalanság.

Az értéktorzulás megszüntetésére jelentősnek mondhatók erőfeszítéseink, mégis itt is van erős ellenhatás. Nevezetesen egy materialista eszményeket preferáló korszakot követően egy olyan vadkapitalista periódus tört a társadalomra, amelyben a pénz egyedüli értékszerepe gyakorlatilag primitíven materialistábbá teszi az egész társadalmat, mint bármikor a korábbi ideológiai kényszer. Ez utóbbi ugyanis kiváltotta a társadalom természetes ellenállását, ragaszkodását akár tiltott eszményekhez, míg a pénz egyedüli érték volta váratlanul, felkészületlenül érte a társadalmat. Az újjgazdag réteg kialakulása és életmódja egyfelől, a szegényedés trendje másfelől csak aláhúzza, erősíti ennek az újfajta értéktorzulásnak a létezését.í

Eszmehiányos a társadalom. Illúzió volt úgy vélni, hogy a szovjet rendszer hetven, illetve negyven éve nyomtalanul elmúlhat az érintett országokban, hiszen mindenki, legalábbis a társadalom többsége, tisztában volt a hazugságokkal. Az új ideálokat ugyan elutasította a társadalom, de ez nem jelenthette azt, hogy nem

fakulnak meg folyamatosan a korábbi erkölcsi, lelki, szellemi értékek, az emberi tisztesség, a családi élet, a hazaszeretet evidenciái.

Az elutasításra jó példa az orosz nyelvhez való viszony. Közismert, hogy az orosz nyelv tanulása kötelező volt minden iskolatípusban. Elvileg ma Magyarországon tudni kellene oroszul beszélni. Sokan sajnálják is, hogy a sok órát lényegében szabotálták. A jelenség talán mindennél jobban tükrözi a spontán népi ellenállást, amiben valójában tanár és diák egyaránt osztozott.

A rendszerváltozás után hamar lelepleződött az eszmehiány, nyilvánvalóvá vált, hogy a gazdasági rekonstrukcióval nemcsak egyenrangú fontosságú, hanem még fontosabb a szellemi-erkölcsi megújulás. Ma még nehéz eldönteni, melyik igényel hosszabb időszakot, illetve melyikre kevesebb — legalábbis rövid távon — a remény.

E tekintetben jellemző az egyházi élet is. A társadalom számára talán az egyházak helyzetének a gyors megváltozása 1989-ben jelezte a leginkább hitelesen, hogy igazi fordulat következik. Bármennyire súlyt helyezett is a szocialista vezetés a kirakat-egyházak fenntartására, a társadalom meglehetősen tisztában volt a jelentős korlátozásokkal. Már csak azért is, mert számosan a munkahelyükön tapasztalták egy-egy ügybuzgó funkcionárius működése kapcsán. Tehát nemcsak az egyházak mozgásterre volt korlátozott, hanem sokakat, akik közeledtek volna az egyházakhoz, enyhén szólva lebeszéltek erről. Persze jellemző az ellentmondásos életre, hogy mindenütt sok függött a helyi emberektől, ami a központi direktívák alul- vagy túlteljesítését illeti.

Mindenesetre a szocializmus elfedte korunk egyházainak igazi kihívását, a szekularizációt. A rendszerváltozás után ez nyilvánvalóvá vált. A vallási érdeklődés, egyfajta eufória hamar lezajlott, az immár szabad egyházak szembekerültek a valódi kihívásokkal. A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a teljes lelkiismereti- és vallásszabadság révén megjelentek mindazok az európai, nyugati, illetve keleti vallási mozgalmak, amelyek a korábbi tilalmak miatt ismeretlenek voltak. Ezek számos konfliktus-forrást rejtenek magukban, főleg a fiatalok egy részére gyakorolt hatásuk kapcsán.

Az eddigiekben általánosságban elemeztem a múltból, elsősorban az 1949–89 közötti négy évtized jellemzőit. Valójában ez a negyven év több időszakot jelentett, amit egy-egy konkrét téma elemzésekor hasznos figyelembe venni. Mindenképpen szükséges azonban elkülöníteni két időszakot. Az 1949–56 közötti kemény diktatúrát és az 1957–89 közötti puha diktatúra időszakát. Ez utóbbiban voltak még hullámzások.

Kétségtelen, bár első megközelítésben talán nehezen hihető, hogy a jövőt tekintve a kemény diktatúra hatása kevésbé volt kritikus. Közelebb volt még a múlt, volt tartása az embereknek, ugyanakkor egyértelmű volt az elnyomás. Az 56-os forradalom és szabadságharc jól mutatja mindezt. Az 1957 és 89 közötti három évtizedben rejlenek az ellentmondások okai, ami a belpolitikát illeti.

Nem lehet azonban a régió egészével kapcsolatban figyelmen kívül hagyni a 20. század egészében jellemző történelmi-politikai bizonytalanságot, illetve ennek hatását.

Az I. Világháborút követően teljesen megváltozott Európa térképe. Felbomlott az Osztrák–Magyar Monarchia, kialakultak az úgynevezett utódállamok. A két világháború között a régiót a feszültség, a gyanakvás, a bizalmatlanság jellemezte. A politikai és egyre inkább a katonai erőviszonyok nyomán 1938-at követően több határrevízióra került sor, majd a második világháború után ismét újra rajzolták a térképeket. Nem tréfa és nem egyedi annak az embernek az esete, aki szülőhazában élte le életét, nem mozdult ki a falujából és négy állampolgársága volt élete folyamán. Magyar, csehszlovák, szovjet, majd ukrán. Közben néhány évre ismét magyar.

A történelmi-politikai és a társadalmi-ideológiai változások, feszültségek, bizonytalanságok együtt jellemezték századunkban a közép-kelet európai régiót. Valójában meglepő és az ember, a homo sapiens rendkívüli adaptációs képességét mutatja mind szomatikus, mind pszichoszociális értelemben, hogy a válság nem még mélyebb, hogy a válságjelenségek markánsak ugyan, de reménykedünk kezelhetőségükben.

A gazdasági helyzet javulása, minden súlyos átmeneti gond ellenére, bizonyosra vehető. Nem feladatom most elemezni a szociális piacgazdaság társadalmilag elfogadott, tehát konszenzuson alapuló megvalósításának aktuálpolitikai akadályait. Mindenesetre a szociálpolitika torzulása is szerepet játszik a szegénység terjedésében. De ismétlem, ez a folyamat megfordíthatónak látszik.

Humán rekonstrukció nélkül azonban hosszú távon is megkérdőjeleződik a gazdasági fellendülés értelme. Persze a fellendülés tartóssága is, hiszen a gazdaságban is az alkotó ember a legfontosabb tényező.

Melyek a leglényegesebb válságjelek, ellentmondások?

A nemzetnek is van egészsége, nemcsak az egyéneknek. Ez spirituális értelemben minőségileg több, mint az emberek egészségének összegzése. Szomatikusan természetesen a statisztikus átlagok a jellemzőek.

A nemzet betegségét leginkább a fogyó népesség demonstrálja. Itt is megfigyelhető az alapvető ellentmondás. A születések számában a fejlett világhoz, a halálozásokat tekintve a harmadik világhoz közelítünk. Ezért fogy a népesség, ezért igen alacsony a születéskor várható átlagos élettartam. Férfiaknál 66, nőknél 73 év.

Különösen kedvezőtlenek a felnőtt férfi korosztályok — 35 és 55 év között — halálozási adatai. A halálokok élén a szív és vérkeringési betegségek — infarktus, hipertónia — és szövődményeik, a daganatos betegségek és a balesetek (beleértve az öngyilkosságok) állnak.

Az ellentmondások már a születéskor kezdődnek. A fejlett orvostudomány megmenti az életnek azokat az újszülötteket, koraszülötteket, akik korábban a természetes szelekció kapcsán elpusztultak volna. Ezáltal viszont nő a gyengék aránya a társadalomban. Természetesen nő a kiválók aránya is, hiszen a mesterséges szelekció ebben az irányban is hat.

A társadalom értékatorzulásának, a devianciáknak a hatása azonban rendkívül erős. Egyrészt a gyengék megmaradása akkor kap igazi értelmet, tartalmat, ha megfelelő egészséges az életmódjuk, ha élni tudnak a születéskor kapott eséllyel. Egyébként elsősorban ők adják a betegségek utánpótlását. Még nagyobb gond, hogy a nem megfelelő életmód miatt az átlag, a

társadalom többsége a gyengék felé tolódik, így válik statisztikussá a kedvezőtlen helyzet.

A dohányzás, az alkoholizmus, a rendszerváltozás óta drámaian növekvő drogélvezet, a táplálkozási anomáliák, a mozgáshiány, az inaktív életmód valamennyien szerepet játszanak a válságban.

Igen érdekesek az életkor és társadalmi réteg specifikus adatok. Ezek közül csak kettőt említek. 1995-ben a negyvenéves férfiak halálkozásában a májcirózis volt az elsőrendű ok. Azaz az alkoholizmus immár ilyen szomorú következménnyel járt.

Negyven éve a falusi asszonyok gyakorlatilag nem dohányoztak. Ilyen volt az értékrend, kinézte, megszólta volna őket a falu. Ma magasabb a falvakban a dohányzó nők aránya — 54 százalék —, mint a férfiaké, 48 százalék.

Ezek a példák jól illusztrálják az urbanizációs trendeket, jellemző kétarcúságukat.

Egyben már jelzik a mélyebb összefüggéseket. Ha ugyanis a kedvezőtlen egészségügyi helyzetet, a morbiditási és mentalitási adatokat, az ezeket okozó rizikófaktorokat, összefüggéseket mélyebben elemezzük, mindenütt találkozunk a lelki egészség, a mentálhigiéné zavarával.

Durván mutatja a helyzetet, hogy míg néhány évtizede a szívizominfarktus jellemzően értelmiségi betegség volt, ötven-hatvan év közötti orvosok, ügyvédek, menedzserek betegsége, addig ma a lista élén a kistelepülésen élő, nem iskolázott, magányos férfiak állnak. De valamennyi társadalmi rétegben pusztítanak az úgynevezett civilizációs ártalmak.

Mert csekély az emberek terheléstűrése, ezzel összefüggésben terhelésvállalása. Ezért már viszonylag

kis terhelés is kóros választ válthat ki. Csekély a konfliktustűrő, a konfliktuskezelő képesség. Ezzel összefüggésben a kudarctűrés, de a sikertűrés is. Lényegében igen beszűkült a többség adaptációs tartománya, jellemző a biztonságra törekvés, a kihívások elkerülése. Valódi csapdahelyzet ez, hiszen a terhek előli kitérés, az inaktív életvezetés okozza az alkalmazkodási képesség szerény voltát, ezért vezethetnek már szerény megterhelések összeomláshoz.

Ezért is tartjuk alapvető fontosságúnak, kitörési pontnak a segítő gondolkodás, az empátia felerősítését a társadalomban, a mentálhigiénés képzések, mentálhigiénés kultúra terjesztése révén.

A kelet-európai társadalmakat, a magyar társadalmat is immár nem a polarizálódás, hanem az atomizálódás fenyegeti, gazdasági és humán értelemben egyaránt.

Meg kell találni a megújuló társadalmakban a kohéziós tényezőket, a minimális konszenzusokat. Ebben bizonyosan meghatározó az életszínvonal és a kulturáltság. Ez utóbbin érteve az úgynevezett magas kultúrán túl vagy innen, a mindennapi kultúrát, az egészségkultúrát, a táplálkozást, a testápolást, a dizájnt, a viselkedéskultúrát, hogy csak néhány tényezőt említek.

Eszmék, értékek nélkül nehéz élni, nincs társadalmi konszenzus. Magyarországon és a fővárosban, Budapesten is jellemzőek az egyes területek közötti különbségek, az egészségügyi adatok terén is. Ez is jelzi, hogy nem végtéről, hanem anyagi és kulturális, spirituális, jól definiálható faktorokról van szó. Ezek, illetve hiányuk áll a régióra és az emberre jellemző ellentmondások hátterében. A változás igénye egyértelmű, sikere hosszabb távúnak ígérkezik, mint reméltük, de még nem adtuk fel a reményt.

Szingardagság az Újszövetség teológiájában

Reflexiók dr.h.c. Veörös Imre legújabb könyvéről

Nehéz eldönteni, hogy Veörös Imre az egyházi szolgálatnak mely területén mozog a legotthonosabban. Ő a ritka sok karizmás szolgatársak közé tartozik. Erről különösen a mi korosztályunk szerzett bőségesen tapasztalatokat. Teológiai tanulmányi időnk nagyobbik felében otthonigazgatónk volt, és így alkalmunk volt igehírdetői, pedagógiai és egyházpolitikai hatásokat átvenni tőle. Még szélesebb körben hatott évtizedeken keresztül egyházi lapok szerkesztőjeként. Mégis az a benyomásom, hogy amit legszívesebben művel, ami magával ragadja, az az **Újszövetség üzenetének kibányászása, mondanivalójának korszerű megszólaltatása**. Erről árulkodik egy személyes vallomás könyvének végén: „*Életem vége felé adatott meg, hogy részesüljek összefogottan ebben a pazar látványban és kisélekedjek előttem az Újszövetség káprázatos látóhatára*” (135.o.). Mert mi az, aminek nyugdíjasként, felszabadulva sokirányú elkötelezettségtől, az ember neki veti a vállát, ha nem a szíve szerint való, még kihívást jelentő feladat?

Veörös Imre „Az Újszövetség szingardagsága” című könyve tulajdonképpen a Diakónia folyóirat 1988-1992-ig megjelent számaiban található sorozatból kiérlelt újszövetségi teológia, s mint ilyen hézagpotló mű. Addig

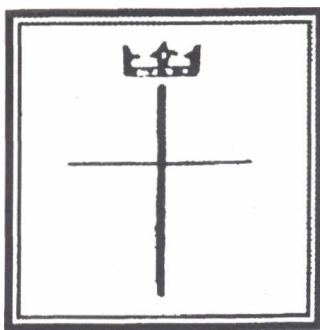
ugyanis magyar nyelven csupán Karner Károly és jómagam teológiai hallgatók számára készült és korántsem teljes jegyzetei próbálták az úrt kitölteni. 1991-ben, amikor Veörös Imre már sorozatának vége felé tartott, adta ki a Debreceni Református Teológiai Akadémia Karner Károly posztumusz újszövetségi teológiáját egyetemi jegyzetként. A magam részéről örülök annak, hogy az Újszövetség teológiai mondanivalóját többféle felfogásban és megvilágításban ismerheti meg az iránta érdeklődő. **Teológiai kérdések csak vitában tisztázhatók.** Egyikünk sem az újszövetségi tudomány pápája. Egymásra figyelve és egymástól tanulva kerülhetünk közelebb az igazsághoz.

A magyar újszövetségi kutatás tehát abban a szerencsés helyzetben van, hogy „sztereóban” hallgathatja és szólaltathatja meg felismeréseit. Az volna a kívánatos, ha egymással párbeszédben tudnánk maradni, hogy az ige hirdetői és biblia-olvasó híveink számára minél sokszínűbben tudjuk megmutatni az Újszövetség mondanivalójának gazdagságát.

Ennek egyik feltétele természetesen az, hogy „közös nyelvet beszéljünk”, vagyis kutatásunk tárgyát azonos szemléletmód alapján közelítsük meg.

folytatás a 392. oldalon

Fórum

„HONNAN FÚJT A SZÉL VÁRALJÁN?”

Gondolatok a „Szélrózsa” Ifjúsági Találkozóról

Talán nem túlzás, ha azt mondom, egyházunkban „az év eseménye volt a Váralján rendezett első országos evangélikus ifjúsági találkozó. Míg a katolikusok a pápalátogatást szervezték, református testvéreink a világtalálkozót, addig nálunk Váraljára összpontosult a figyelem. Lehet, kicsit bizarrnak tűnik, hogy párhuzamba merem állítani Váralját a két jóval nagyobb történelmi egyház nagyszabású megmozdulásával, de talán nem rossz stratégia, hogy egyházunk ebben az esztendőben éppen az ifjúság összegyűjtésére koncentrált nem kevés szellemi és anyagi erőt.

Aki a találkozót értékelni kívánja, annak komolyan kell vennie, hogy Váralja merőben új vállalkozás volt. Nemcsak méreteiben, hiszen közel ezer fiatal találkozhatott a Mecsek-alján, hanem a programkínálat gazdagságában, formájában is. A szervezők a német egyházi napok mintájára felállították a „lehetőségek piacát”, ahol megismerkedhettünk a legkülönbözőbb egyházi szolgálati lehetőségekkel. De volt „csendsátor”, teaház, színvonalas komolyzenei koncertek és jól szervezett sportélet is. Sokszor párhuzamosan is futottak programok, így meg kellett tanulni a résztvevőknek dönteni, szelektálni: mi számomra a legfontosabb... Érdekes volt maguktól fiataloktól is hallani, hogy ez a szabadság néha szinte „nyomasztó” volt számukra. Úgy tűnik, még az új nemzedéknek is meg kell tanulnia az önálló, felelős döntés súlyát felvállalni. Megszokták, hogy mások döntenek helyettük még az egyházban is...

Sajnos azt kell mondanom, hogy egyházunkban „természetes módon”, ennek a találkozóknak is voltak „ellendrukkerei”. Volt ellenszél is, hiszen egyesek előre „jól tudták”, hogy Váralján anarchia lesz, sőt mi több egyenesen káosz és „erkölcsi fertő”... Hála Istennek, az előre „károgók” hamis prófétáknak bizonyultak. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy Váralján minden az előzetes elképzeléseknek megfelelően, „papírforma szerint”, ékes és szép rendben folyt. Voltak apróbb működési zavarok, főleg, ha rákezdett az eső... A helyi infrastruktúra is nehezen viselte a nagy tömeget... Különösen az esti programokban órák elcsúszások is

bekövetkeztek... De hát ne felejtsük: először rendeztünk ilyen méretű ifjúsági találkozót, a tanulópénzt senki sem spórolhatja meg.

De vallom, hogy Váralján alapvetően „jó irányból fújt a Szél”! Rácsodálkozhattunk kicsiny egyházunk sokszínűségére, lelki-szellemi gazdagságára. Ha voltak is nem kívánatos arányeltolódások (érzésem szerint „túltengtek” az együttesek...), azért nem volt „szélcsend” és nem veszett el a Lényeg. *Ócsai Zoltán* házigazdának, a találkozó színvonalas programfüzetében megjelent bevezető soraival együtt én is vallom: „*Hihetjük, hogy van ág, hogy Jézus az ág, hogy a világban nem csak a szétdobáló mindent összekeverő szele fúj, hanem a Lélek egybegyűjtő szele is. Remélem, hogy a nagy tömegben nem érzed magad szélfúttá levélnék, hanem egy nagy közösség fontos tagjának.*” Ezt tapasztalhattuk, a záró úrvacsorai istentiszteleten is, ahol 15 lelkész-kollégával együtt oszthattunk úrvacsorát testileg ugyan álmos, de reménységünk szerint lélekben a Lényegre ráébredt fiatalok százainak. (A találkozó vonzását, létjogosultságát az is jól jelzi, hogy lelkészi karunk közel negyede megfordult a váraljai találkozón...)

Szeretném hinni, hogy felelős kiértékelés után, lesz Váraljának folytatása. Őszintén remélem, hogy házigazda lelkész-kollégánk „prófétai látomása” egész evangélikus egyházunkra is egyre inkább érvényes lesz: szétdobáló, széthúzó erők helyett, mozgósítson minket „a Lélek egybegyűjtő szele”!

Gáncs Péter

Egy ún. hógolyót is útjára bocsátott a Lelkipásztor a Szélrózsa találkozóval kapcsolatban. Azaz: kérdésekkel fordultunk egymáshoz, hogy az Olvasó minél több szemszögből lássa az eseményeket és minél többféle értékelésnek legyen tanúja.

Ha bárki úgy érzi, „eltalálta őt ez a hógolyó”, ha a témáról való véleményét szívesen leírná, a Lelkipásztor örömmel ad helyet a hozzászólásoknak.

„Hógolyó” a Szélrózsáról

A Lelkipásztor azt kérdezi a váraljai lelkésztől, Ócsai Zoltántól, hogy mit álmódott a Szélrózsza találkozóról, és mit kapott tőle.

Elsősorban szép álmokat. Szeretek álmodni, álmodozni, így már a készülődés, a szervezés is nagy élmény volt. Még a közbe-közbe adódó bonyodalmak sem tudták elvenni az előkészületek örömét. De álmaimra csak akkor emlékszem, ha közvetlenül utána felébredek, így ez az álom is csak az ébrenléttel őrizhető meg sokáig.

Visszagondolva azonban, alig tudom már megkülönböztetni az álmat a valóságtól. Nem biztos, hogy álmaimtól meg tudom tisztítani a megtörténteiket, és az sem biztos, hogy én azt éltem át, ami volt. Mint ahogy gyermekkorunkban fantáziánkkal kiegészítettük a hiányosan ismert meséket, történeteket, én is szebbé álmodom a valószínűleg nem tökéletesen sikerült Szélrózsát. Elfogult vagyok, hazabeszélek, de ha egyszer személyes vallomást kértek tőlem, akkor talán nem baj ez, sőt még az igazságot sem biztos, hogy eltorzítom, hisz a teológiából nagyon jól ismerjük az „igaz” szó kacifántos jelentéseit.

Voltak rémálmaim is, úgy rémlik, némelyik valósággá is vált. Például az, hogy nagyon sok lelkész, fiatal lelkész egyáltalán nem reagált az egészre, gyülekezetéből jöttek ugyan fiatalok, de nem a lelkészüktől kapták a híreket. Mi találkozót álmódunk és hirdettünk, ahol megismerhetik egymást teljesen másképpen gondolkodó fiatalok is. Mi lelkészek már túlságosan ismerjük egymást ahhoz, hogy hasonló vágyaink legyenek, ez a naiv szándék már csak a fiatalokban van meg. Mert a résztvevők hozzáállása minden álmat felülmúlt. Elnézőek voltak hibáinkkal szemben, lelkesek a játékban, figyelmesek az előadásokon, beszélgetéseken. Egyszóval éreztem a közösséget, nem a bezárkózó, hanem a befogadó közösséget, amely egyaránt figyel az áhítaton, és tapsol a rockzenekarnak, verseket hallgat és kiabálva szurkol. Ezt a befogadó szeretetet éreztem a helyi gyülekezet és a falu részéről is. Úgy érzem, ünnep volt a szó legszebb értelmében, fontos esemény. Sokan mondták, hogy hosszú ideig lesz mire visszagondolni, lesz mibe kapaszkodni.

Kérdésem is erre vonatkozik: Mi, akik itt voltunk, fontosnak érezzük, de fontos-e ez az egész egyháznak, azoknak is, akik távol maradtak? Kell-e Szélrózsza? Kérdezem Bogdányi Gábertől.

Igen, nekünk nagyon fontos volt a találkozó. Fél éve készültünk rá, pedig mi magunk nem is voltunk szervezők. Amint megtudtuk, hogy lesz Szélrózsza, igyekeztünk úgy szervezni a saját nyári ifjúsági táboraikat, hogy egyik közvetlenül előtte, másik éppen utána legyen, Váralja közelében, így aztán nehezen lehetett „megszökni” a találkozó elől. Készült az énekarunk (Budahegyvidék) egy műsorral, a foci-, illetve kosárlabdacsapatunk és tájfutó bajnokaink is (nem eredménytelenül: kosárlabda és tájfutás ezüstérem!), és tartottunk bemutatót az Interneten található evangélikus információkból. Ezt egyáltalán nem dicsekvésképpen

szeretném mondani, hanem azért, mert ez a néhány dolog kifejezi, hogy mennyire mozgatott meg minket a találkozó híre.

A kérdésre nagyon nehezen tudnék választ adni, mert az egyháznak csak kis részét ismerem, és nem akarok mások nevében találgatni, hogy nekik vajon kell-e Szélrózsza. Azt azonban szívesen leírom, hogy nekem miért fontos, illetve szerintem miért kellene fontosnak lennie másoknak.

Mióta elkezdtem járni ifjúsági órára (ennek már több, mint 10 éve), azóta hiányzott nekem ez az élmény: a Többiek élménye. Hiába voltunk mi meg nagyon jól egymással a gyülekezeten belül úgy húszan-harmincan, és hiába láttam Gyenesen vagy Szárszón akár száz hozzám hasonló ifjú evangélikust együtt, mindig nyomasztott az egymástól való elválasztottság és a kisebbség érzése. Az, hogy Budapesten belül sem ismertem a Többieket, még a Budai Egyházmegyén belüli havi találkozók is kudarcba fulladtak néhány évvel ezelőtt. És az, hogy a saját egyházamról folytonosan azt hallottam, hogy mi kevesen vagyunk és fogyunk. Hogy lehet így a jövőre készülni? Szerintem annak, aki tizen- vagy huszonevesként „keresi magát”, nagyon nagy szüksége van arra, hogy lássa, vannak elegenden azok, akik közé tartozni akar. Számomra igen nagy megtartó ereje van annak, ha érezhetem, hogy belőlünk mindenhol akad egynéhány és így együtt pedig nagyon sokan vagyunk, csupa olyan ember, aki alapjában véve ugyanúgy gondolkodik és hisz, mint én. Ezt az élményt nagyon ritkán éreztem, a Szélrózsza előtt csak egy-két katolikus ifjúsági találkozón (mert jobb híján elmentem oda is körülnézni — ők már egy évtizede is szerveztek országos méretű ifjúsági összejövetelt).

Azt gondolom, hogy ezt az élményt mások is nélkülözték, s talán az idősebbeknek is van ilyen irányú hiányérzetük. Lehetséges, hogy az otthon maradottaknak már az is fontos, hogy hallottak a Szélrózsáról. Pontosabban akkor lehetne erre válaszolni, ha azon gondolkodnánk el, mi és mennyi jut el a mi találkozóinkból azokhoz, akik nem voltak ott.

Ezért én ezt kérdezem Hafenschér Károlytól: Mit vittünk haza? Mi jut el a Szélrózsából a gyülekezetekhez?

Amit hazavittünk élmények, emlékek, „felpörgetettség”, ötletek, közösség — hiszem: áldás. Legalábbis így indultunk el a hazafelé vezető úton. De vajon megérkeztek-e a pozitív értékek a saját gyülekezetünkhöz? Nem raktároztuk-e el egyéni, belső, lelki „éléskamrákba” a kapottakat? A kísértés nagy — pedig, ha magunknak maradandó értékeket szeretnénk gyűjteni, akkor az a Krisztusi módszer szerint csak úgy megy, ha elkezdjük osztogatni.

A hazaérés után még egy nyári hónap volt hátra. Mindenki szanaszét: aki üdült, az távol, aki dolgozott, az mások terhére is vállalta a helyettesítésekkel. Ezért az ősz még nem megkésétt alkalom a gyülekezetben a váraljai kincsek bemutatására, továbbadására.

Nem árt magunk számára sem az őszi hónapokban feleleveníteni a nyári „melegséget”. Nem árt, ha magunk

számára is rendszerezzük, mi is történt, s az eseményeket megpróbáljuk egy bizonyos rálátással újraértékelni.

Keressük az alkalmakat arra, hogy bibliaórákon, ifjúsági alkalmakon, hittanórákon beszámoljunk — lehetőleg minden korosztálynak. (Nem fogom elfelejteni azoknak a 60–70 fölötti bibliaóráknak az arcát, akik /visszasugárzó/ lelkesedéssel hallgatták a még „első felindulásomban” elmondott beszámolómat — két nappal a Szélrózsza után.)

Tudom azt is, hogy ilyen-olyan okok miatt sok gyülekezetből nem voltak fiatalok. Talán bizonytalankodás, talán a lelkész bizalmatlansága egy ilyen nagy „felhajtással” szemben, talán szervezési ügyetlenség volt a háttérben, talán más ok miatt maradtak el. De ahhoz, hogy a jövőben ők se maradjanak le a nagy élményről — lehet utólagosan is az élményekben részesülni. Hívunk meg bátran olyan fiatalokat, lelkészeket, vagy szervezőket szomszéd gyülekezetekből, vagy távolabbról, akik igény szerinti élménybeszámolót tartanak — hadd terjedjen tovább az áldás.

Mit vittünk haza? Érdekes kérdés — ki-ki maga tisztázza (mindenki mást; annyi kincs volt, hogy jutott bőven mindenkinek különböző korú, érdeklődésű, vérmérsékletű, kegyességű résztvevőknek). Mi jut el a gyülekezetekhez — ez az igazán izgalmas kérdés. Mi jut el? — rajtunk múlik. Az élménybeszámoló ebben az esetben nem reklám, hanem misszió és evangélizáció. A kapott kincsek felhasználása nem „fakultatív”, hanem belső indításból „kötelező”.

Ezért kértem Rihay Zsuzsától: eléggé hívogatók voltak-e a programok ott helyben, s hogyan lehetne a jövőben többeket elérni hívásunkkal?

Két kis szövegrészlet jutott először eszembe a „Szélrózsával” kapcsolatban. Az egyik: „bár tudnám hova, de hova, de hova megyek”, a másik: „Induljunk, érkezünk, adj nekünk társakat”.

Visszagonolván, talán így éreztem az elindulást. Megérkeztünk. Már az első pillanatban feltűnt, hogy a szervezés (mondhatnám majdnem az egész héten) egészen flottul ment. Kézhez kaptunk egy dekoratív kis füzetet is. Na, gondoltam magamban: az Evangélikus Egyház ilyet is tud?

Féltetéve a csipkelődést, nagyon jó volt látni, hogy ennyi fiatal van egyházunkban, ismerős és ismeretlen arcok, akiket még eddig nem is láttam, pedig sok nyári konferencián és évközi alkalmon is megfordulok. Nagyon tetszett, hogy voltak olyan családok, akik kis gyermekükkel is lejöttek, féltetéve minden előítéletet, hogy pl.: rengeteg ember között leszünk, sok a bogár, nincs igazán rendes tisztálkodási lehetőség, nem tudunk majd részt venni a programokban... stb.

Hívogatók voltak-e a programok? Mennyire kell hívogatónak lennie egy ilyen találkozón a programoknak? Mit jelent az embereknek egy ilyenfajta találkozás a másikkal és az Istennel? Ami programon én ott voltam, illetve hallottam róla (és most tekintsük csak az előadásokat, megbeszéléseket), nagyon tetszettek, izgalmasak voltak. Egy probléma volt csak, bár lehet, hogy nem is volt probléma, az időhiány. Nem volt elég idő a megbeszélésre, a vitára stb. A másik dolog a „Lehetőségek piaca”. Itt már volt némi hiányérzetem. Sokan, akik föl voltak tüntetve a „műsorfüzetben”, nem voltak sehol.

Pedig pont ez a remek ötlet — mármint, hogy megmutathattuk volna önmagunkat — ez kell az egyháznak. Hol látja, láthatja a többi ember ezeket, ha nem egy ilyen több száz fős találkozón?!

A könnyűzenei koncertek vonzották a többséget leginkább. Ezeket a programokat kicsit soknak éreztem.

A másik fő kérdés: hogyan lehetne a jövőben többeket elérni hívásunkkal? Azt hiszem, ezt a kérdést Hafenschter Károly talán nem is a következő találkozóval kapcsolatban tette föl, hanem ezt mindenkinek a saját gyülekezetében kell megfontolnia. Azt gondolom, akik ott voltak a találkozón, talán adnak lendületet a többieknek, talán adnak ötleteket, hogyan csinálják jobban. Év közben talán lehetne több kisebb-nagyobb összejövetelt rendezni — mint ahogy ez a nyári tábortalálkozók kapcsán is létrejön. Lehetne talán egy „Szélrózsza” utótalálkozót is, akár megyénként, akár kisebb területenként, ahol az elmaradt gondolatokat, mondatokat folytatni lehet. Biztos, hogy több közös programra — legyen az gyülekezeti, megyénkénti, területenkénti — szüksége van az egyháznak, természetesen olyanokra is, ahol kötetlenül együtt lehet „apraja-nagyja”.

Kedves Bárdossy Tamás! A kérdésem csak ennyi: hogy érezted magad a találkozón?

A kérdés egyszerű — a válasz összetett, mivel egyszerre, illetve egymás után több érzés is „uralmába kerített” a készülődés során, a helyszínen, a hazatérés után. Megpróbálom őket csokorba szedni:

Izgalom, várakozás, hiszen ehhez hasonló eseményen még nem vettem, nem vehettem részt. Vajon mennyiben lesz más, mint az eddig megszokott ifjúsági konferenciák, mennyiben lesz más, mint a többi felekezet hasonló nagyszabású „haping”-jei? Az érzés folyamatosan jelen volt a találkozó teljes időtartama alatt, ami azt hiszem, jó jel, hiszen azt jelentette, hogy folyton új és érdekesnek ígérkező programok, élmények álltak előttünk.

Öröm (1). Az első a találkozás öröme. Azt hiszem, ez is volt az egyik cél, amit a „Kit kerestek?” mottó is tartalmazott: keressük egymást, a magunkhoz hasonlókat, akikkel már megtapasztaltuk az együttlét örömét.

Öröm (2). A második az ismerkedés öröme: nemcsak hogy vagyunk többen is, de még többen vagyunk — megerősítés, hogy nem vagyunk „elszigetelt jelenség” a magunk evangélikusságával, a „keresés” eredményre vezet, az „adj nekünk társakat” imádság meghallgatásra talált. Ezt erősítette a sokféle program többsége is.

(Rá)csodálkozás. Ebből adódott a rácsodálkozás élménye. Milyen sokan vagyunk, sokfélék, milyen sok mindent csinálva.

Öröm (3) volt látni a szervezők sikeres igyekezetét, hogy minél színesebb legyen a program, s öröm volt látni, mennyire partnerekre találtak ebben a törekvésben a résztvevők között.

Zavar. A programok sokféleségéből adódott egy másféle érzés is, a bőség zavara. A párhuzamosan folyó programok közül nehéz volt olyan „csomagot” összeállítani saját magunknak, hogy egy-egy program(sorozat)ot teljesen végig tudjunk követni, ugyanakkor ne fájjon az ember szíve, hogy mennyi helyen nem tud ugyanakkor ott lenni. Ez a kellemes dilemma végigkísérte a négy napot, s tulajdonképpen dicséretet jelent.

Együttlét, közösség. Az érzések minden kavalkádjá mellett e kettő volt a meghatározó. Ezért tölthetett el hazainduláskor a

Megelégedettség s a várakozás a folytatás után. Két-három évente megerősítő, később akár újat indító lehet a hasonló, valóban országos találkozás. A következők szervezésekor megfontolandónak érzem, hogy a találkozóknak legyen egy kitüntetett témaköre, mint ahogy a mostaninak kimondatlanul az lett a könnyűzene.

Szabó Vilmos Bétától kérdézem: hogyan értékeled — mint a szervezőgárda tagja — a program sokszínűségét, komplexitását, a különböző jellegű részprogramok kölcsönhatását?

A sokszínű program sok-sok lelkes, égő szívű embert takar, akik tenni akartak egyházunkért, annak ifjúságáért. Szolgálni akartak ezen a néhány napon is úgy, mint a jól felkészült vendégszerető házigazda, aki minden jót oda-tesz a kedves vendég asztalára.

A részprogramok olyanok voltak, mint a vízgyűjtő területen különböző helyekről induló források, amelyek egymással találkozva, folyóvá duzzadva áramlottak a tenger felé.

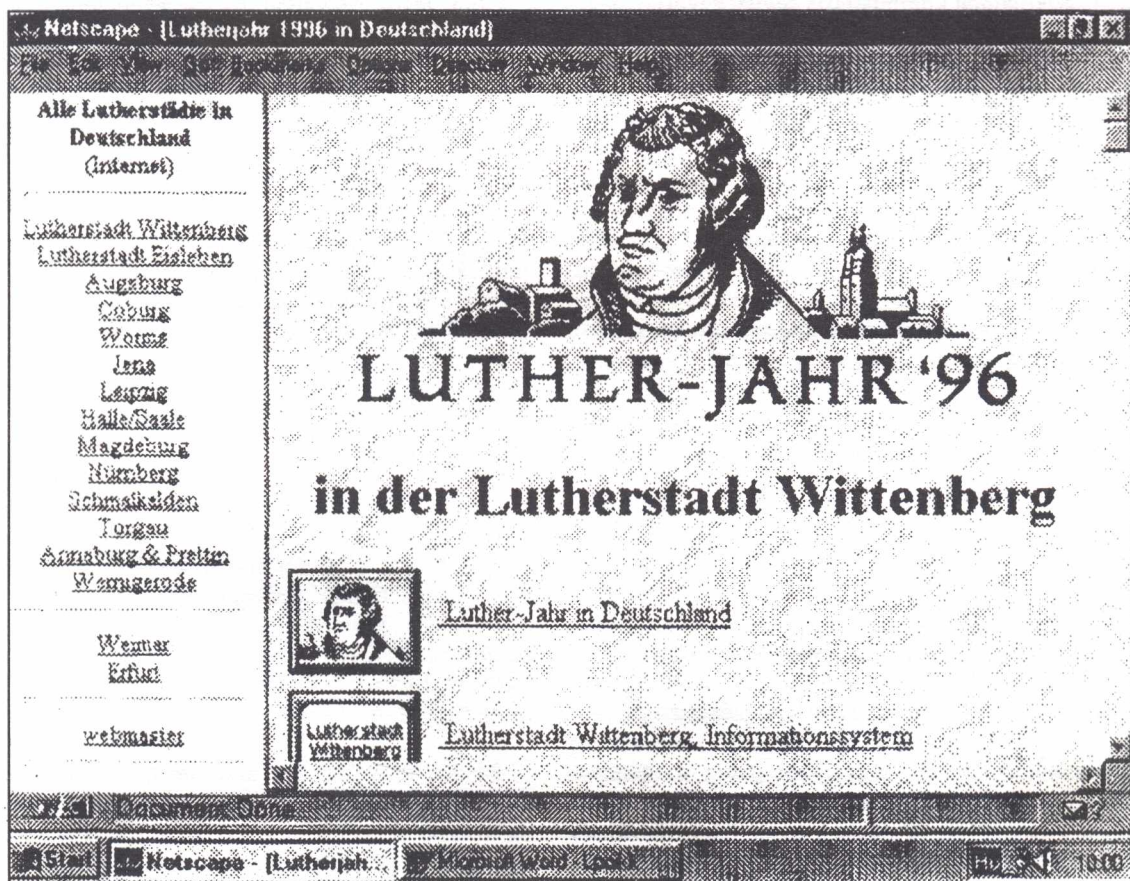
A cél az volt, hogy megtaláljuk a teljes Krisztust, s általa a teljesebb emberi életet. Hiszen kereső ez a mai

ifjúság és minden látszat ellenére sokszor oly elesett, tétova lelkében és testében egyaránt.

Milyen Krisztus-képet tud felmutatni egyházunk? Milyen emberi életet tudunk megvalósítandó és megélhető célként útmutatásul adni? Az ifjúság keresi a hiteles egyházat, a saját egyházát, amelybe belekapaszkodhat, bízhat benne, harcolhat érte, mert tudja, hogy fontos a számára, s fontos azok számára is, akiket szeret. Keresi azt az egyházat, amelyik tisztán és igazán hirdeti az evangéliumot s aszerint is szolgál.

Elbizonytalanodtak az emberek — talán olykor mi magunk is — mert az értékek súlyos válságát éljük át. A sokszínű program ezért is fontos volt, mert az élet különböző területein — áhítat, lelki, etikai kérdések, zene, sport, stb. — a hitből fakadó igaz értékeket mutatta fel, s ezekben gazdagította a résztvevőket.

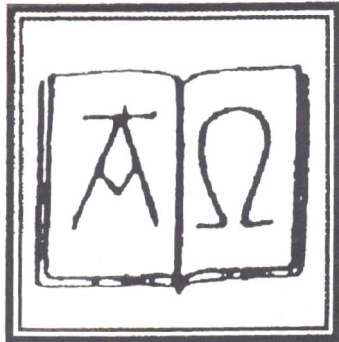
Engedje meg nekem az Olvasó, hogy a múltban tallózó gondolataimmal most a jövő felé is forduljak. Olyan — már előkészületi stádiumban lévő — eseményre hívom fel a figyelmet, amit szeretnék mindenkinek a szívére helyezni, egyházszeretetére bízni. Egyházunk minden rétegét és korosztályát átfogó országos egyházi napokat szervezünk **Pakson 1997. június 28–29-én**, amire várjuk a gyülekezetek küldötteit! Ébredj, bizonyoságtévő lélek!

Az 1996-os Luther évvel kapcsolatos információkat bemutató Internet kiindulópontja. A baloldali oszlopban lévő városok mindegyike Luther életének egy-egy állomását jelenti, s az aláhúzott sorokon keresztül kaphatjuk meg az egyes lapokat. Eljuthatunk Wittenberg város információs rendszerébe, ahol olvasható Luther-életrajz, a 95 tétel, s bemutatják a Luther-múzeum kiállított tárgyait is képeikkel és leírásukkal együtt.

Következő számunkban adunk hírt arról, hogy evangélikus egyházunkról is olvashatók lesznek információk az Interneten.

Az igehirdető műhelye

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI HUSZONHARMADIK VASÁRNAP

Lk 11,29–35

Az ítélet felé

Exegézis

(Aimo T. Nikolainen kommentárja segítségével)

29. v. Pál apostol szerint a jelkívánás a zsidóság egyik legjellegzetesebb tulajdonsága volt (1Kor 1,22). Lukácsnál viszont azt olvashatjuk, hogy közvetlenül Jézus gyógyításai után a jelkívánás nem más, mint a nép romlottságának bizonyítéka. Jézus nem azért dorgálta meg kortársait, mert ők erkölcsileg értéktelenebbek voltak, hiszen ő éppen azért jött, hogy a bűnösöket megmentse. Jézus haszontalan nemzedéknek nevezi őket, mert a hitüket igazoló jelek követelése közben megtagadják a megtérést. Ezért Isten sem ad nekik mást, mint a Jónás jelét.

30. v. Elég nehéz egzisztenciális kérdés Jónás jelének az értelmezése. Három különböző lehetőség adódik. Jónás jele ugyanaz, mint a „semmi jel”. Ahogyan Jónás sem tett Ninivében semmiféle jelet, úgy Jézus, az Emberfia sem tesz különleges csodákat, amikor azt követelik tőle. Mk 8,12 is így értelmezi ezt.

Másrészt gondolhatunk arra, hogy Jónás szenvedése, gyöttrődése a cethal gyomrában előrevetítette az Emberfiának alászállását a poklokra, és halálból való feltámadását. Mt 12,40-ben ez az értelmezés szerepel.

A harmadik Jónás-jel magyarázat pedig a mennyei Emberfia képzetet hangsúlyozza. Amint Jónás megérkezett egy távoli országból, hogy Isten ítéletének szavát hirdesse Ninivében, ugyanúgy az Emberfia is megjelenik egyszer, hirtelen, az ég felhőin, hogy ítéletet tartson.

Minden magyarázatra egységesen vonatkozik az, hogy Jézus elutasított mindenféle jeladást. A legkézenfekvőbb magyarázat az első. Amint a niniveiek egyedül Jónás személyétől és az általa hirdetett ígétől ébredtek rá arra, hogy Isten megtérést vár tőlük, ugyanúgy Jézus

kortársainak is meg kell elégedniük Jézus személyével, mint aki az Emberfia, és hallgatniuk kell az ő igehirdetésére. Isten még egyszer megszólítja népét. Most, amikor Isten hangja szól, meg kell térni!

31–32. v. A történelem felidézésével Jézus két példát is felhoz annak érzékeltetésére, hogy népe mennyire képtelen a bűnbánat gyakorlására. Megtért, hívő pogányok jönnek, hogy vádolják, elítéljék Izraelt. Jónás egyetlen prédikációja Ninivét megtérésre vezette, amit viszont Jézus szavaival és cselekedeteivel nem tudott elérni. Jézus mégis sokkal több, nagyobb, mint bármelyik próféta. Sába (Dél) királynője (1Kir 10,7) hosszú utat tett meg azért, hogy meghallja Salamon bölcsességét, de a Jézusban testté lett isteni bölcsesség nem talál helyet Izraelben. Jézus megjelöli saját helyét Isten kinyilatkoztatásában: „Több van itt Salamonnál”.

33–36. v. Ez a szakasz, hozzákapcsolva a jelkívánáshoz, a Q-forrásból származik, amit Lukács ebben a változatlan sorrendben közöl. Mt-nál a Hegyi Beszédben található, a tanítványok tanításánál (5,15; 6,22–23). Jézus maga az égből kért jel, a fény, a világosság, amelyet Isten gyűjtött meg. Azoknak a látásával van baj, akik őt nem veszik észre!

33. v. A fény útját nem akadályozni kell, hanem segíteni. Valószínűleg ez az ige eredetileg azok felelősségéről szólt, akik a világosságot kapták (a lámpást). Ézs 42,6 szerint az Úr Szolgája a pogányok világossága. Lukács szövege feltételezi, hogy a szobába „bejövők” látják a lámpás fényét, ez jelentheti a pogányok bejövetelét a keresztyén gyülekezetbe. Az Isten által gyűjtött fényt nem szabad elrejteni, eltakarni, eltitkolni! Jézusnak világítania kell!

34–35. v. Az az ige, amit Jézus itt mond, egy tiszta példázat. A test lámpásaként a szem működik. Ha ez egészséges, akkor az ember lát (ő maga is világos). Ha viszont a szem beteg, az ember vak és sötét. A 35. v. jelentése a gondolatot morális síkra tereli. Az az ember, amelyik magát látónak tartja, pedig vak, nagyon nehéz helyzetben van. Milyen veszély az, amikor az ember fénye, lelki ítélőképessége sötét! Aki megtagadja azt, hogy felfedje a nyilvánvaló igazságot, saját erkölcsi eltörülését, rossz lelkiismeretét, a végén teljesen megromlik, elzüllik. Éppen ilyen helyzetben voltak Jézus kortársai is, akik megtagadták őt.

Lk 19,11–28

Exegetikai eredmények

Sajnálatra méltó az a nép, az az ember, akinek nem elég Jézusnak, mint a világ világosságának a megjelenése, tanításának fénye, hanem mindig újabb jelt és csodát vár. Senkinek semmilyen mentsége nem lehet, hogy még nem volt lehetősége Jézust megismernie, és a megtérésig eljutnia.

Meditáció

Csodavárázó nemzet vagyunk, miközben terjed a lelki sivárság. Kellene a fény, a megvilágosodás! Ahhoz azonban előbb el kellene ismernünk, hogy sötétségben vagyunk. Be kellene vallani, hogy üres, tartalmatlan az életünk hit és szeretet nélkül. Cinikusan tekintünk azokra, akik még komolyan veszik hitüket, és sokszor kétségbe vonjuk vallásosságukat. Azután pedig meg leszünk lepődve, ha az ítélet napján Urunk azt mondja nekünk: Menjetek el előlem, nem ismerlek benneteket! Véka alá rejtettétek a fényt, hogy ne zavarjon benneteket sem lelkiismeretfurdalás, sem számonkérés, sem ítélet, sem templomi harangszó. Megelőztek benneteket a pogányok.

Jézus világosságát nem lehet elrejtteni, eltakarni, elhomályosítani. Ha nem nekünk, akkor másoknak világít majd, csak nehogy későn kapjunk észhez!

Az igehirdetés felé

„Ez a nemzedék gonosz nemzedék.” — Igaz ez ránk is? Erősen tiltakoznánk ellene, ha valaki rólunk ezt állítaná. Alapjában véve hívő, becsületes embereknek tartjuk magunkat, főleg másokhoz viszonyítva! Úgy gondoljuk: jól látjuk azt, ami körülöttünk zajlik: látjuk mennyire gátlástalanok, ügyeskedők, szemérmetlenek, gonoszok, szeretetlenek mások. Látjuk a többiek minden bűnét, vétkeit, mulasztását, és szenvedünk is miattuk. A gonoszság körülvesz bennünket, és mi sokszor azt hisszük, hogy bennünk még a szikrája sincs meg annak. Nem vakság ez a jézusi értelmezés szerint?

Jézus olyan jellel adatott számunkra, akit mindnyájunknak észre kell vennünk. Jónásra odafigyeltek a niniveiek, mi sem mehetünk el Jézus mellett úgy, mintha nem érdekelne minket az, amit ő mond. Ő azért jött, hogy a bűnösöket megmentse a kárhozattól. Értünk jött, hogy kiszabadítson a bűn, a halál és az ördög hatalmából. Az ő keresztje áll előttünk örök jelként, hogy figyelmeztessen bűneinkre, a megtérésre, és emlékeztessen Krisztus áldozatára. Kell-e nekünk egyáltalán a kereszt jele? Szükségét éri-e ez a nemzedék a megváltásnak?

Az ítélet felé haladunk, akár tudomást veszünk róla, akár nem. Jézus szavait a megtérésről, az újonnan születésről, a jó gyümölcsök terméséről, a világosság fiaiként való járásról, a megbocsátásról — mind komolyan kell vennünk, ha azt akarjuk, hogy mint általa megváltott emberek állhassunk szent, örök trónja előtt. Jézus személyesen szólít meg: „*Tested lámpása a te szemed.*” Tehát mindannyiunk tekintetén tükröződik lelkünk világossága, vagy sötétsége.

„Vigyázz tehát, hogy a benned levő világosság sötétségé ne legyen!”

Koskál Erzsébet

1. A minákról szóló példázat szinoptikus párhuzama a Máténál olvasható példázat a talentumokról (Mt 25,14–30). A szembetűnő hasonlóság mellett figyelemre méltóak az eltérések is. Most különösképpen a két példázat elhelyezésére hívnám föl a figyelmet. Míg Máté evangéliumában a talentumok példázata az utolsó időkről szóló és szüntelen éberségre intő beszédek között olvasható, addig a lukácsi igehely Jézus utolsó jeruzsálemi útján, közvetlenül a jeruzsálemi bevonulás előtt szerepel. A talentumok példázatában *egy ember* megy el idegenbe, míg Lukácsnál *egy királyságot szerző nemes emberről* van szó. Jézus az evangélium szerint mint királyt fogadja az ünneplő tömeg. „Azt gondolták, hogy azonnal meg fog jelenni az Isten országa” (11. v.). Ez a példázat mintha csak a hamis váradalmakat próbálná helyretenni. A nemes embernek először messiá útra kell mennie, ahol nem elveszi, nem egyszerűen megszerzi a királyságot — ahogy azt egy zendülésben sokan szívesen látnák Jézustól —, hanem *megkapja*. (A példázat alapjául az az eset szolgálhatott, amikor Heródes fia, Archelaosz Rómába ment, hogy kijárja magának apja akarata szerint a Júdea fölötti uralmat. A császár a zsidók tiltakozó küldöttsége ellenére teljesítette Archelaosz kérését. Később mégis a zsidók többszöri panasza nyomán eltávolította posztjáról.) Igazi hatalma és dicsősége, akár a példázatbeli királynak, Jézusnak is akkor lesz nyilvánvalóvá, ha majd visszatér. De neki el kell mennie oda, ahonnan hatalmát és dicsőségét kapja.

2. A szolgák, akikről a példázatban szó van, nem rabszolgák. De olyan szabad döntéssel és akarattal rendelkező emberek, akiknek joguk és módjuk van kereskedni, gazdálkodni (*pragmateüszaszthe*). Ők a mindenkori tanítványok az Úr két eljövetele között.

3. Nagyon fontos felfigyelnünk a szolgák szavában arra, ahogy a minákról beszélnek: *Uram, minád tíz minát nyert*. Ebből kiderül, hogy bármennyire is ők kereskedtek, az igazi cselekvők nem ők voltak. A mina nem az övék, és a nyereség sem az ő dicsőségük. Minden szolga válasza mellőzi a saját teljesítmény ecsetelését.

4. A *harmadik szolga* fő hibája sem az, hogy rosszul kereskedett a rábízott minákkal. Ami alapján a király megítéli, az a „*maga mondása*”, azaz vélekedése uráról, viszonya hozzá, hűsége, jobban mondva hűtlensége. Az elvárás tehát nem a nagy produkció, a kimagasló teljesítmény, hanem a *hűség és a bizalom*! Ez teszi szabaddá a szolgákat/tanítványokat arra, hogy ne arra tekintsenek, mit hoz nekik Uruk, vagy hogy éppen mennyire ügyetlenek, hanem arra figyeljenek, hogy megőrizve, *használgják* azt, amit tőle kaptak, és ami tulajdonképpen az Övé.

5. A hűtlen szolga *büntetése* — eltérően a Máténál olvasható kemény eljárástól — „pusztán” annyi, hogy

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI UTOLSÓ VASÁRNAP

Mt 13,36b–43

elveszik tőle a rábizott minát. Saját elutasító magatartása teszi alkalmatlanná arra, hogy továbbra is urának megtisztelő bizalmát élvezze. A hű szolgálak *jutalma*, hogy uruk még nagyobb feladattal bízta meg őket, még többet bíz rájuk, most már egész városok irányítását.

6. *Az ellenségek büntetése* viszont már kíméletlen. A királlyal való szembekerülés az élet elvesztésével jár. Bár nem szerencsés egy példázat minden mozzanatára allegóriát keresni, de gondolhatunk itt arra, hogy a Jézust elutasítók róla alkotott ítéletükkel önmagukat fosztották meg az általa felkínált Élettől.

Meditáció

Két tiszt arcvonásai ötlenek fel bennem, akik az ezred futóversenyén próbálták jobb teljesítményre buzdítani katonáikat. Az egyik tajtékzó homlokkal bömbölte egészen közélről az arcukba: „*Akin észreveszem, hogy nem fut rendesen, azt lecsukatom!*” A másik szelíden mosolyogva suttogetta: „*Gyerünk fiúk, mutassátok meg! Tudjátok, hogy nem voltam sosem szűkmarkú!*” Az első csoportban mindenki arra ügyelt, nehogy észrevegyen rajta valamit a főnök. A másodikban meg mindenki arra törekedett, hogy „*megmutassa*”. Az elsőséget nyilván nem csak az erőnlét döntötte el, hanem sokkal inkább a belső motiváció. Mint ahogy a példázatbeli szolgálak esetében is a harmadik szolga passzivitásának és kudarcának ez volt az oka: A rosszul megalkotott kép uráról.

Talán túl merész a párhuzam, de a Jézus által megfestett, sőt élénk élt Isten-arc mintha csak ezt suttogetná: „*Gyerünk fiúk, mutassátok meg! Tudjátok, nem voltam sosem szűkmarkú!*” Érdekes, hogy az emberek általában hatékonyabb motiváló erőnek tartják a büntetéstől, ítélettől való félelmet. Erre hivatkoznak a halálbüntetés támogatói. De erre épít sok keresztyén csoportosulás is: „*Mi lenne a világgal, ha nem félnénk az ítélettől?*”

Ez a példázat egyrészt erősítheti bennünk a félelmet, ha a tétlen szolga és az új király ellenségeinek sorsára tekintünk. Mégis azt hiszem, jobb ha figyelmünk afelé a bőkezű Úr felé fordul, akinek ajándékai valóságos „működő tőkévé” változhatnak életünkben, s akiért fáradni, akinek szolgálni nemcsak kötelező, de gyönyörűség is!

Az igehirdetés felé

1. *Urunk minákat bizott ránk:* Értékeket, tehetséget, tán egyedülálló, tán a tömegeből ki nem tűnő, mégis értékes képességeket. Hitet, amely bennünk munkál. Szorgalmat, amellyel másokért munkálkodhatunk... De feladatokkal, célokkal is megajándékozott. Mennyi nyomorúság forrása, hogy emberek célok és értelmes feladatok nélkül élik napjaikat. A tanítványok legfőbb feladata, hogy a Jézustól kapott „tőkét”, az örök élet beszédét hirdessék a világban, szóval és tettekkel.

2. *Ez a beszéd élő és ható.* Hatása nem csak és nem elsősorban a tanítványok hatékonyságától függ. Bár azok passzivitása gátolhatja terjedését.

3. Egyszer erről is számot kell adni. Boldog az, aki ebben a feladatban hűséggel megállva *célegyenest igyekszik elhivatása jutalmára az Eljövendő felé!*

Ifj. Cselovszky Ferenc

Jézus tanításának komoly hányada példázatokban került hallgatói elé, ami egy sajátos tanítási forma, a héber „másál” megfelelője. Kérdéses, hogy mi volt Jézus célja? Az, hogy elrejtse, vagy hogy megvilágítsa velük Isten országa titkait. Ez a kérdés onnan adódik, hogy még a tanítványok is értetlenkednek. Hogy Jézus célja nem az elrejtés, azt jelzi, hogy kérdésekre kész magyarázatot adni. Értetlenségüket, illetve a megértés iránti vágyukat mutatja a tanítványok kérdése: diaszaféó (világossá tesz, megmagyaráz). Fejtsd ki nekünk részletesen, magyarázd meg a mondottakat, kéri. Kérésük értetlenségüket is jelzi, mert a szántóföld konkolya példázatára kérdeznak, holott a példa a búzáról és a konkolyról szól. Gyakori magatartás ez. Csak a rosszat, negatívot meglátni, a negatív élményt, tuskét hordozni hosszasan, talán egy életen át, s a pozitívról szinte megfeledkezni. A példázatban tehát búzáról és konkolyról, a magyarázatban is a kettőről, a kettő eredetéről, illetve sorsáról egyformán hangsúlyosan van szó. Miért izgatja ez őket s minket is? (Már mint a konkoly.) Talán mert magukat, illetve mi magunkat automatikusan a búzavetéshez, a jó magvetéshez soroljuk s azok közé, akik majd fénylenek. Erre is igaz Jézus csendre és önvizsgálatra indító felhívása: „*akinek van füle, hallja*”. A műhelymunka során elengedhetetlenül végig kell gondolnunk a magvető példázatával való különbségeket, illetve hasonló vonásokat még akkor is, ha ez természetesen nem kerül az igehirdetésbe. Úgy tűnik, Jézus ugyanarról, az ő ügyéről, igéjének sorsáról, küldetése eredményességéről, illetve látszólagos eredménytelenségéről többször és többféle megközelítésben is beszél. Ezért is jelent hosszás, komoly tusakodást az adott példázat, illetve a magyarázat jellegzetességének megtalálása.

A példázat, illetve magyarázat alkalmat ad rá, hogy mérlegre tegyük saját igehirdetési gyakorlatunkat. Jézus magvas példázatát összefogott magyarázattal teszi világossá tanítványai előtt. Tekintettel vagyunk-e hallgatóink koncentrációs képességeinek hatáira, vagyis törekszünk-e rövid, de velős előadásmódra, vagy hosszú, véget nem érő fejtegetésekbe, követhetetlen hosszúságú mondatokba bonyolódunk bele? (Mint például ez a mondat...) Bizonyára Jézus köré nem véletlenül gyűlt össze a sokaság. Volt mondanivalója, örömteli, máskor intő üzenete, továbbgondolkodásra, megélésre készítő jellege szavainak. Ezt akkoriban így fogalmazták hallgatói: „*úgy tanította őket, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint írástudók.*” (Mt 7,29). S ehhez megfelelő formát is talált. Kész volt a kérésre, kérdésre részletes kifejtéssel is válaszolni. Istentiszteleti gyakorlatunk nyomorúsága, hogy sokszor nincs igény, de lehetőség sem az elhangzottak megbeszélésére, ami előrevivő lenne. Istentiszteletről istentiszteletre rohanunk, az alkalmakat meg kell tartani s az ilyen elmélyítésére (tiszteltet a kivételnek, ha van), sem idő, sem hely nem akad.

Jézus látszólag roppant egyszerűen beszél. Ránéz a körülötte lévők által látható, tapasztalható valóságra, búzára, konkolyra, liliomokra, madarakra, halakra stb., s ahhoz kötvé beszél, mégis máshogy és mást lát rajtuk és általuk, mint a többi ember. (Látása is istenfiúi.) Számára mindezekon keresztül is láthatóvá lesznek a hétköznapi egyszerű dolgokon, eseményeken keresztül is Isten dolgai. A magyarázat világossá teszi, a jó magot nem a jó emberek, vagy mi igehirdetők vetjük, hanem Ő maga, az Emberfia, aki ugyanakkor az Isten világából jött közénk. A szántóföld, a mező a kozmosz — mondja Jézus. Mi sokszor ezt a szót, világ — kizárólagosan az Istennel ellentétes erők székhelyeként, negatívan szoktuk emlegetni. Jézus példázatában az ellenkezőjével szembesít. A világmindenség, a világegyetem, a földkerekség, a teremtett világ (ezek a különböző jelentései a kozmosznak) az Emberfia munkálkodási területe. Csodálatos összecsengés ez a Zsoltáríró vallomásával: „Az Úr é a föld és annak teljessége, a földkerekség és a rajta lakók” (24. Zsoltár 1. v.).

Igazi jó hír ez számunkra. Jézus itt járt, munkálkodott, élt, tanított, a feltámadás után is itt volt negyven napig, ezért a világ az üdvösségtörténet eseményeinek színtere, nem csak a gonoszság területe. Fontos ezt a vígasztalást, bátorítást meghallanunk, ennek erejével élnünk.

A jó mag az Ország fiai — halljuk. Akárcsak a Miatyánk kérésében, itt sem kerül jelző az ország elé. A példázatok bevezetésében, így a búza és konkolyéban is szerepel a mennyek országa kifejezés, de a magyarázatban nem, illetve később az „Atyjuk országa”. A kozmosz szó meglódíthatja fantáziánkat: a geocentrikus gondolkodásból kicsit kilépve sem árt hallgatnunk Jézus példázatát arról, hogy az egész világegyetembe, nem csak amit mi távcsővel, űrszondákkal bemértünk és lemértünk, vetettett a jó mag, s ott vannak az ő országának fiai. Sokszor felfedezzük rajtunk kívül és önmagunkban is, egyházon belül és kívül is a gonoszsgót, mindazt ami Isten rendjével és akaratával ellentétes. Kérdezzük, honnan s hogyan van mindez s mi lesz, ha a konkoly, a gonosz vetette mag nőhet. Jézus szerint ezzel számolni kell, de áll az is, hogy a gonosz munkája, hatalma, ellentétben Jézuséval, véges, és időileg korlátozott. Mikor eljön a teljességre jutás, beteljesedés, akkor Isten történelem fölötti ítéletének, az utolsó idők eseményeinek közvetlen eszközei az angyalok, akik Jézus alá vannak rendelve (az Emberfia küldi őket), elkezdik munkájukat. Ők végzik az aratás, a begyűjtés, a kiválogatás (háló példázata) nagy munkáját. Az apokaliptikus irodalomban fordul ez elő, hogy az ítéletben az angyalok vesznek részt. Tehát nem az elégtétel, megfizetés vágyában égő emberek, hanem a szent angyalok végzik ezt a munkát. Mi esetleg mindent csinálnánk, aratnánk, gyűjtenénk, tüzes kemencébe hajigálnánk a gonoszokat s kárörvendően hallgatnánk a sírást és fogcsikorgatást. Hála Istennek, nem tehetjük, s hála Istennek, ha mi nem leszünk azok között, akikkel így bánnak az angyalok.

Az igazak sorsát Jézus egy rövid mondattal summázza, de jusson eszünkbe, hogy övéit világossággal adta a világba (Mt 5,14–16), (Fil 2,14) s gondolnunk kell arra is, ahogy Jézus bemutatkozik János evangéliumában: „*En vagyok a világ világossága, aki engem követ nem jár sötétségben, hanem övé az élet világossága*” (Jn 1,5; 8,12; 9,5). Ez a világitó szolgálát, ami itt a földön csak lámpásnyi, vagy mint egy kis mécses fénye, az Atya országában teljességre jut. Az igazak tündökölni fognak, mint a nap — mondja Jézus. Az „Atya országa” kifejezés még Mt 26,29-ben szerepel, s még biztatóbb, mint a mennyek országa kifejezés. Ez utóbbi kapcsán egy elérhetetlen, megfoghatatlan messzeségben rejtőző világra gondolunk. Az „Atya országa” pedig akárcsak a Miatyánk megszólítása egy páratlan melegségű kapcsolatot hoz elénk. Biztatás ez, hogy nem csak kérhetjük, hogy „jőjjön el a Te országod”, hanem Jézus irgalmából majd át is élhetjük, hogy vele együtt az Atya országában leszünk.

A gonosz fiairól világos, hogy veszélyességükkel, kártékonyosságukkal nem csupán önmaguknak ártanak, s kerülnek majd a tüzes kemencébe, hanem törvényt fölrúgó Isten rendjét semmibevevő magatartásukkal mást is elbotlasztanak, rombolnak. Ahogy az ország fiaiban munkálkodik, hat Jézus ereje, szeretete, úgy rajtuk keresztül a gonoszság igyekszik hatalmába keríteni másokat (1Pt 5,8). Ez a romboló, pusztító vágy leplezi le igazán a „sátánfajzatokat” (hoj hüjtoj tu poneru).

Gondolatok az igehirdetéshez

Az ítéletig, az idők teljességéig jó és a rossz együtt van a világban. Munkálkodik a Föltámadott igéjén, Szentlelkén keresztül, de „az ős ellenség most is üldöz még, nagy a serege, családtság fegyvere.” Mindkettő hatékony és mások felé indul. Jézus mentő, az ördög elvesztő szándékkal. Az ítélet nem ember kezében van, az angyalok végzik a szétválogatást. Nem felelőtlen színezgetéssel, de szabad meghirdetni az „ország fiainak” áldott célhoz jutását az Atya országában s a pusztulást a tüzes kemencében.

Mi az életem célja? Megélni valahogy... jól élni 40, 50 vagy több évig, vágyom ott lenni Atyám országában, akié vagyok keresztségem óta? (Áldott jövőkép.)

Jézus jóságát, szeretetét megélni vettettünk ebbe a világba, érzi, tapasztalja-e ezt környezetünk? (Tevékeny jelen.)

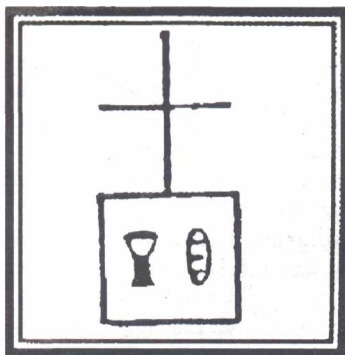
Az ítélet nem marad el, és nem ránk bízott. (Isten mindent és mindenkit helyretesz.)

Legszebb énekeink egyike hangozzék ne csak koporsó mellett, de istentiszteleten is: „Uram ó add, ha vándorutam...”

Énekjavaslat: 522; 420.

Deméné Smidéliusz Katalin

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

TRAJTLER GÁBOR:

Látogatás Kiss Jánosnál Kapolcson

Ahogy a távolsági busz elhagyja Veszprémet, egyszerre megváltozik a világ körülöttünk. Az út mindkét oldalán gyönyörű vidék: lankás hegyoldalak, változatos tájak, kanyargós utak. Ismeretlen nevű kis falvak sora Nagyvázsony után: Pula, Vigántpetend, Kapolcs és útjelző táblák Taliándörögd és Monostorapáti felé. Ami különös, a falvak bejáratánál transzparenszek hirdetik: „Művészetek völgye”. Ez a világ eddig ismeretlen volt előttem.

– Tulajdonképpen hány gyülekezetet gondozol?

– Kapolcson kívül gondozásom alá tartozik Taliándörögd, Pula, Vigántpetend, Monostorapáti. Az öt faluban összesen nincs kétszáz lélek. Itt az utolsó helyben lakó lelkész én vagyok. Természetesen mi is csak úgy tudunk itt szerényen létezni, hogy én húsz évig tsz-könyvelő voltam. És most is abból élünk, hogy tsz-nyugdíjas vagyok. Ha lelkészként én félreállok, akkor az egyháztól egy vasat sem fogok kapni. Mert két nyugdíj nem jár.

– Hogyan kezdődött lelkészi pályafutásod?

– A teológiát 1942-ben végeztem. Akkor segédlelkész lettem Celldömölkön. A következő évben felkerültem Pestre a Pázmány Péter Tudományegyetemre, mert magyar-történelem szakon meg akartam szerezni a tanári oklevelet. Dehát 1944-et írtunk. A Luther Otthonban laktam, ahol prefektus is voltam. A német bevonulás után megszűnt a tanulási lehetőség. Ugyanis a Luther Otthon lakói között volt néhány nyilas. Ezek ráijesztettek a többiekre, ha még egyszer a társalgóban a londoni rádiót

hallgatják, akkor feljelentik őket a Gestapónál. Ez bizony feszült helyzetet teremtett. Igen sok beszélgetésembe került, hogy akik velem együtt utálták a nácikat, lecsituljanak, mert ha a Gestapó belelép a dolgokba, akkor a Luther Otthonnak vége. Így azonban jobb volt a kollégiumi lakókat hazaküldeni és a kollégiumot szüneteltetni. Ezért egyetemi tanulmányaimból sem lett semmi.

– Mikor nősültél meg?

– Feleségem celldömölki leány volt. Ott ismerkedtünk meg. Az esküvőt 1945-ben tartottuk. Házasságunkból négy gyermekünk született, három fiú és egy leány. Gyermekeink házasságából hét unokának örvendhetünk.

– Mi történt ezután?

– 1944 májustól soproni segédlelkész lettem. Később Túróczy püspök úr kinevezett önálló hitoktatónak, de a segédlelkészi munkát is végeztem tovább. Az iskolák államosítása előtt a magyar főistentiszteleten Reményiknek azt a versét olvastam fel, melynek a refrénje: „Ne hagyjátok a templomot, A templomot és az iskolát”. Ezt magától értetődően a

Kapolcson kiszállok. A paróchiát nehezen találom meg a templomtól távol. Kiderül, volt egy nagy, ősi paróchia templomközelben, de ezt „útszabályozás” miatt lebontották. Helyette az Útépítő Vállalat épített egy jóval kisebb épületet. Belépve a hivatali szobába — lehet vagy kettő-ötvenszer három méter — a falakon körben polcokat látok, rajtuk mennyezetig könyvek és iratok. Csupa kérdőjel feszül bennem, s alig várom Kiss János tudós testvérem, a teológus korom óta kemény kötésűnek ismert lelkész válaszait. Milyen lehet itt a szolgálat?

megfelelő helyen jelentették. És akkor úgy tettek ki a hitoktatói állásból, hogy a hitoktatási engedélyemet is megvonták. Ezek után Tapolcára kerültem kihelyezett segédlelkésznek. Egy káplánszoba, segédlelkészi kongrua, a helyi javadalom pedig az ebéd sorkosztal. Úgyhogy a család oda nem tudott lejönni, pedig akkor már a három fiam megvolt. Havonta egyszer hazalátogattam. Feleségem állást nem kaphatott, a három gyerek miatt nem is vállalhatott volna. Őket hol a feleségem szülei, hol pedig az én szüleim tartották el. Majdnem két és fél évet így húztunk le. Ezután kerültem 1953-ban ide Kapolcsra. Ahogy láttad, Kapolcs egy völgyben fekszik. Délre tőlünk a Balaton-felvidék, északra pedig a Bakony déli nyúlványa. De a hegyek miatt elvágva mind dél felé a Balatontól, mind pedig észak felé. Így végeredményben el vagyunk zárva a világtól.

– Amint idefelé jött a busz, ki volt írva több helyen is: „Völgy- napok”. Mit jelent ez?

– Ezt a zárt völgyet sajátos hangulatával felfedezte Márta István.

Összefogott művész barátaival, és kinevezték Művészetek Völgyének. Ebben az öt kis faluban, kastélyokban, neves öreg házakban, régi malomban, klostromban, iskolákban és templomokban mindenféle rendezvények vannak évente júliusban és augusztusban. Van itt klasszikus zene, könnyű zene, népzene, gyermekműsorok, kiállítások, filmvetítések, színi előadások és bábműsorok. Tartanak itt konferenciákat, sportrendezvényeket. Ez életet hozott ezekbe a kis falvakba. Nagy a forgalom, sok a látogató.

– *Ahogy ezeket a falvakat a térképen nézem, kérdésem, hogyan lettek evangélikusok itt az emberek? Milyen eredetű az evangélikuság?*

– A Balaton-felvidéken csupa kisnemes gyülekezet volt: Kapolcs, Dörgicsék — mert három is volt belőlük — Kővágóörs, Akali, Nagyvázsony, Mencshely, Nemesleányfalu. Kis gyülekezetek voltak, de azzal, hogy nemesek lakták, fenn tudták tartani a gyülekezeteket. Ma már minden faluban azonban oly kevés az evangélikus, hogy Kővágóörs kivételével nem érik el a százas lélekszámot sem. Kapolcson például két iskolás korú evangélikus gyermek van, Taliándörögdön négy evangélikus és három református. (A hitoktatást és a konfirmációi előkészítést én végzem a református gyermekek számára is, mert messzi van a legközelebbi református lelkész.) Évente temetés van ugyan, de keresztelés és esketés nem minden évben. Itt a jövőben komoly átszervezésre lesz szükség.

– *Hogyan képzeled el ezt az átszervezést?*

– Nagyvázsonyban kell megszervezni a gyülekezeti központot. Az ottani paróchia rom, ahelyett majd építeni kell egyet. És úgy kell átszervezni a gyülekezeteket, hogy ide tartozzon Kapolcs és a jelenlegi hozzá tartozó gyülekezeteken kívül, Mencshely (jelenleg anyagyülekezet), Nemesleányfalu, Szentantalfa is. Ezek lennének az istentiszteleti helyek, de akkor Zánkát át kell adni Dörgicsének. És ez csak úgy lehet, ha a kővágóörsi körzetet újra leválasztják.

– *Tudom, hogy nincsen kántorod. Hogyan végzed az istentiszteleteket?*

– Régebben felmentem az orgonához, hogy onnan játsszam el a kezdő-, a fő- és záró éneket. Közben

mindig természetesen lejöttem az oltárhoz, vagy fel a szószékre. Idős koromra való tekintettel vettünk egy villanyhajtotta harmóniumot (Harmonát), azóta a kezdő éneket még az orgonától kísérem, de a többi éneket az oltár mellé állított Harmonával játszom. A kapolcsi orgona nagyon értékes műemlék. Hatregiszteres, pedál nélküli. Klugel kőszegi orgona-építőmester alkotása. Jó gondozott állapotban. A taliándörögdí orgona is műemlék, kétszáz éves. Most Kapolcson és Taliándörögdön van minden vasárnap istentisztelet. Korábban a lelkész évente csak hétszer ment ki Taliándörögdre, mert levitatanítók voltak helyben, akik a szolgálatot ellátták. Néha jobban is, mint a lelkészek. Korábban Öcs is ide tartozott, de az 10 km-re volt ide, és csak földúton lehetett megközelíteni. Ha esett az eső, utána három napig kerékpározni sem volt ajánlatos. Ha az ember kerékpárral indult, és eleredt az eső, hazafelé a vállán hozhatta a kerékpárját. Volt persze, hogy kerékpárom se volt.

– *Miért nem kértél kerékpárt a püspöki hivataltól, biztos adtak volna.*

– Nekem olyan természetem van, hogy nem járogattam a püspöki hivatalokba. Sem Kapi Bélához, sem Túróczyhoz — pedig őt igen-igen nagyra becsültem — Vetőhöz pedig elvből nem mentem.

– *Közismert lelkézi körökben, hogy foglalkozol himnológiával. Mikor kezdted el foglalkozni az énekekkel, az énekeskönyvekkel?*

– Még 1948-ban. A himnológiai munkám azzal kezdődött, hogy megvizsgáltam az 1805-ös dunántúli énekeskönyvet, mely tudvalevőleg racionalista énekeskönyv volt. Az énekek mind ezt a szellemet képviselték. Ennek vizsgálatakor óriási meglepetésben volt részem. Én akkor nyolc-tíz különféle német racionalista énekeskönyvet néztem át, és összehasonlítva az 1805-ös énekeskönyv énekeivel egy nap alatt tíz magyar éneknek találtam meg az eredetijét, amik Kis János, Zathureczky Sámuel győri kántor, Perlaky Gábor és Beliczay Jónás nevén futottak. Akkor tüzetesen kezdtem a vizsgálódást, és rengeteg éneknél megtaláltam a német eredetét. Az 1805-ös énekeskönyv munkálatait Hrabovszky Sámuel püspök indította el, de részt vettek

benne Perlaki Dávid esperes, Kis János celldömölki lelkész. Ő később soproni szuperintendens lett. (Akkoriban püspöki címet nem viselhettek, mert nem engedte a katolikus egyház.) A fordítók közül többek neve nem maradt fenn. Az 1811-es Nagy-győri énekeskönyv már teljesen Kis János munkája. Ez az az énekeskönyv, amelyben az Erős várunk sem szerepelt a racionalista elvek szűrője miatt.

Végül pedig az 1911-es Dunántúli énekeskönyv énekeit vizsgáltam meg főként teológiai, fordítási hűség, prozódia és szövegforrás szempontjából. Ennek szerkesztője Payr Sándor volt. Munkatársa Zábrák Dénes és Sánta Károly is. A szerzőségeket minden éneknél meg lehetett állapítani. Ez az énekeskönyv végén pontosan megtalálható az énekszerzők és fordítók jegyzékében. A munka alapja a múlt század végén összeállított énekgyűjtemény és Kovács Sándor Kis énekeskönyve volt. Végül is Payr Sándor hozta össze az énekeskönyvet. Egy egyetemes énekeskönyv gondolata is felmerült, de az ellentétes vélemények miatt nem valósulhatott meg. Ezért a dunántúliak önállóan és eredménnyel dolgoztak.

– *Van ennek a kutatásnak írásos összefoglalása?*

– A himnológiai munkám négy kötetből áll. Az első az énekeskönyvek szerkesztésének és létrejöttének történetét foglalja magába 1805-től 1911-ig. A fent említetteken túl tárgyalja a debreceni, a nyíregyházi, a szarvasi és a békéscsabai evangélikus énekeskönyveket is. A második kötetben az 1805-ös és 1811-es könyv énekeit vettem egyenként sorra, összehasonlítva az Új Zengedező Mennyei Kar énekeivel, illetőleg az eredeti német racionalista énekekkel. Az 1805-ösben az egyházi esztendő énekei közül sok származik az Új Zengedezőből, de azok szövegeit racionalizálták. Az 1811-es már teljesen szakított a régi magyar anyaggal. A harmadik kötet az 1911-es énekeskönyv énekeit egyenként teszi vizsgálat tárgyává. Noha ekkor visszakerült régi magyar anyag is az énekeskönyvbe, meg kell jegyezni, hogy sem Payr Sándornak, sem Sántha Károlynak nem volt érzéke a régi nyelvezet

megbecsülésére. Ezt a Dicsőült helyeken énekünk átköltése is bizonyítja. Az új énekeskönyvnek is jobban kellett volna támaszkodnia az Új Zengedezőre, mert az 1911-es a régi magyar anyagot feleslegesen is stilizálta. A *negyedik* kötet pedig az adattár. Latin és német énekek szerzői, magyar énekszerzők és fordítók, életrajzi adataik, majd a német eredetű énekek kezdősorok szerint. Ebben a jegyzékben az Új Zengedezőt is feldolgoztam.

– *Amint látom, ez a négy kötet sűrűn gépelve majd 500 oldalt tesz ki. Ha mai nyomdai szabvány szerint írának le, akkor kitenne 1400 oldalt is. Hol vannak még példányok ebből az értékes munkából, hiszen az utókor ebből dolgozhatna?*

– Ez megtalálható a nálam lévő példányon túl Sólyom Jenő és Schulek Tibor hagyatékában is. Mikor munkámat többeknek megmutattam, arra buzdítottak, hogy doktoráljak himnológiából a teológián. A teológia azonban 1950 után elvesztette jogát a doktoráltatáshoz. És amikor újra megkapta, akkor többször is tárgyaltam az illetékesekkel erről, de akkori politikai megbízhatatlanságom miatt — mint nem kívánatos személy — ez komolyan szóba sem kerülhetett.

– *Az 1982-es énekeskönyv megjelenése után egyhamar kaptam tőled erre a énekeskönyvre vonatkozó részletes himnológiai elemzést.*

– Igen, elkészítettem az új énekeskönyv énekeinek feldolgozását is, de ez nincsen még befejezve, mert a 20. századi szerzőket még nem dolgoztam fel. A finn és svéd szerzőkről vannak adataim, de ezek még nem megbízhatóak.

– *A teológiának milyen területei érdekeltek még téged a himnológián kívül? Hiszen tudom, hogy lelkési munkaközösségek ülésein is nagyon figyelnek hozzászólásaidra, és előadásokat is tartasz rendszeresen.*

– A kumráni kérdésről tartottam előadást a legutóbb. Amikor az agendák megjelentek, azokról is tartottam előadást. Az új fordítású Biblia revíziójával is foglalkoztam, különösképpen is magyar nyelvi szempontból néztem át néhány könyvet. Mint zsinati tag, a területrendezéssel is foglalkoztam behatóbban.

– *Itt látom három polcon az énekeskönyvek egész sorát. Melyiket tudnád bemutatni, mint legértékesebbet?*

– Az Új Zengedezőből van két példányom. Egy polc szinte csak múlt századi német énekeskönyvekkel van tele. A himnológiai irodalom is megtalálható, ami utolérhető volt a számomra. Kedves például számomra dédanyám német nyelvű énekeskönyve, 1500 ének van benne.

– *Ma szokás megkérdezni ilyen alkalmakkor, s most én is felteszem a kérdést: mi a hobbyd?*

– A bélyeggyűjtés. Most is van egy kiállításom itt a faluban olyan bélyegekből, amelyeken vagy kották, vagy hangszerek szerepelnek. Több száz darabos ez a kiállítás. Sokan tekintik meg, ez is része az itteni völgybéli kulturális heteknek, Völgy-napoknak.

Kapocs... 1953 óta... Rossz lelkiismeretem támad... Valamit jóvátenni... Mit kellen ide hozni?...

*

Ehelyett viszek magammal. Viszem egy próbatételek között is gazdagon alkotót élet megrendítő benyomását. És útravalóul Kiss János egy németből frissen fordított énekét (szerzője ismeretlen,

énekeltető a Szent, örök Isten dallamára):

*Életünk néha nagyon terhel minket
És gondok gyötrik megfáradt
szívünket,
Ha nincs más mentség s veszted
érzed,
Jézus ezért jött, ő szeret téged.*

*Félreérthetnek téged emberek,
Elárulhatnak, felelted átnéznek,
Ha keserűség gyöttri élted,
Jézus azért jött, ő szeret téged.*

*Összetorlóldhat feladat és munka
És elfogy kedved, ha erőd elfogyna,
Ha betegség, gond gyöttri élted,
Jézus azért jött, ő szeret téged.*

*Hogyha nagy bánat, szomorúság ért
el,
És egyedül vagy mind nappal, mind
éjjel,
Sírsz, s senki téged meg nem nézett,
Jézus ezért jött, ő szeret téged.*

*Fájdalom és kín a földet betölti,
Kísértés és bűn a szíved rettentí,
Nézz Golgotára, ez mentséged:
Jézus ezért jött, ő szeret téged.*

Igehirdetés Budavárban

Szentháromság ünnepe utáni tizennegyedik vasárnap

1996. szeptember 8.

János 7,37–39

Keresztény Gyülekezet!
Krisztusban szeretett Testvéreim!

Európa legdélibb csücskén, Kréta szigetén a legdrágább élelmiszer az ivóvíz. Ezért az elmúlt időben az orthodox egyház egyik legnagyobb vállalkozása az volt, hogy vízműveket hozott létre, s ezzel megpróbálta az embereknek megadni az egészséges ivóvíz életlehetőségét.

Magyarországon sajnos egyre több területen olyannyira szennyezett vagy fertőzött a víz, hogy emberi fogyasztásra többé nem alkalmas. A televízió hírműsorai az elmúlt időszakban bőven hoztak ezzel kapcsolatos információkat. Hosszútávú programok foglalkoznak a helyzet javításával. Nem tudom, hogy hazánkban az egyházak bármelyike fontosnak tartotta-e, hogy szellemi vagy anyagi erővel segítsen a szomjas embereken, akik a legegyszerűbb, tiszta vízre vágyanak?

Mai igénkben Jézus szomjas emberekről beszél. Az evangéliumok egy másik helyen feljegyzik Jézusról, hogy Ő „tudta, mi lakik az emberben”, nem kellett neki bemutatni. S ha ez így volt — márpedig sok történet igazolja ezt — akkor ő jól ismerte az ember fizikai, lelki szellemi szomjúságát egyaránt.

S a világ azóta sok külsőségben változott, de alapvető ügyekben nem. Az alapvető bajaink és örömeink ugyanazok, és nem változott a csillapíthatatlan szomjúságunk.

Ma is, mint egykor, *szomjas az ember*. S ez nem egyéni, „szoc. probléma” — ahogy az embertelen pesti szlogennel az ilyesmit el szokták intézni —, nem egyszerűen vízügyi szakemberek megoldandó feladata, s nem is a Tudományos Akadémia, vagy a Kultusz-minisztérium dolga. Mindenki ügye, igazi közügy.

Jézus érzékeny volt a „közügyekre”, hiszen Isten ember-

mentő szeretetét, életet gyógyító és rendbetevő jóságát hozta és élte közénk.

A szituáció ismerős — Jézus ott áll Jeruzsálemben, az ünnepi forgatagban, ahol a vízáldozat bemutatása történt, s a tradíciók kiüresedett szokása az apropó számára, hogy a legfontosabbról beszéljen: arról, hogy élő vizet hozott. Élő vizet, s az élet vizét. (Hasonló téma előkerült a samáriai asszonnyal kapcsolatban, de akkor ez egy személyre szólt — itt azonban mindenki megszólított: „aki szomjas, jöjjön hozzám és igyék”!)

Szomjas az ember — mi is azok vagyunk. Jézus — az élő — ma is figyel erre.

Szomjas az ember a *szépre*, az igazi értékekre. Annyi a csúnya körülöttünk és bennünk, annyi a vacak, értéktelen, mihaszna tárgy és termék; annyi az utánzat, a művirág, a bővli, a bizsu. Szomjazzuk a szépet s az igazi értéket!

Lehet mással pótolni, lehet szomjúság-érzetünket becsapni, de az csak ideiglenes megoldást jelent, szomjúságunkat igazán nem oltja.

Szomjas az ember a *jó szóra*. Ahol annyi trágárság hangzik, ott kincset ér a tiszta beszéd. Amikor annyi üres, fölösleges, vagy bántó szó hagyja el szánkat, akkor üdítő, mi több, gyógyító, a tartalmas, értelmes, jó szó. Szomjas az ember!

Szomjas az ember a *maradandóra*. Tíz nappal ezelőtt Kréta szigetén egy konferencia kapcsán egy közel 1700 éves templomban jártam. 1700 év távlata, folytonossága, stabilitása... Megborzong az ember, ha belegondol. Budapesten a lakások túlnyomó részét, a lakótelepi betonkolosszusok javát 30 évre építették... De az élet megannyi területén érezzük a mulandóságot, azt, hogy pusztul körülöttünk minden, s pusztul az élet is. Ha nem is akartuk ilyen hamar, beköszöntött az ősz, s ilyenkor még érzékenyebbek vagyunk a mulandóságra. Szomjazzuk a maradandót.

A szomjas embernek lehet mást is

adni. Műanyag üdítők becsapó illata kínálja önmagát. Ismerjük a tudatosan kimunkált hatásmechanizmust: még szomjasabb lesz tőle az ember. Lehet csillogó-villogó dolgokkal ideiglenesen stimulálni vágyunkat, de az igazi szomjúság nem szűnik meg — a maradandó iránt sem! Ha mégis megszűnik, az az élet végét jelenti.

Szomjas az ember a *tiszta, iható vízre* — fizikai értelemben éppen úgy, mint lelki értelemben. Mintha ma még inkább az lenne. Igen — a lázas embernek még több folyadékra van szüksége, s mi egy lázas korban élünk; beteg a világ, s beteg az emberiség: egyre jobban vágyik a tiszta vízre, s egyre kevesebb van. A lázas ember szomjúságával él a mai emberiség. Vajon tud-e az egyház szomjat oltani? Nem tudom. Mindenesetre próbálkozott, s kísérletezik ez ügyben ma is.

Volt olyan kor, s ma is van olyan hely, ahol ez lázcsillapítással történik. A lázas embernek jólesik, de ez nem megoldás!

Tud-e szomjat oltani az egyház? Bizonyára úgy, hogy értékeli a szépet, s rámutat arra, ami szívet-lelket-szemet gyönyörködtet. S nem csak felmutatja a már meglévő szépet, hanem próbál újat teremteni. Az esztétikum nem idegen a kereszténységtől, sőt küldetéséhez tartozik!

Szomjat oltani — ez az egyház küldetése azzal is, hogy a változó világban, s (a költő szavával) a „mulandóságtól tetten érten” a maradandót hirdetjük!

Szomjat oltani — ez az egyház küldetése azzal is, hogy nevel a tiszta életre, a világgal való gondos bánásra, a természet védelmére, regenerálására, a környezetszennyezés minden formájának elkerülésére. Hiszen egy eldobott csikk, egy rossz szul beszabályozott autó, a fölösleges energia-felhasználás mind-mind pusztítja a világot — és egy idő után hiába szomjazunk, már nem lesz mit inni...

Nem túl merész az egyház, hogy ezekbe beleavatkozik, egyáltalán ez ügyben megszólal? Nem valami olyasmit vállal, aminek úgysem tud megfelelni? A kérdés jogos.

Az egyház azonban, mint Krisztus teste, köteles Ura akarata, stílusa, mentalitása szerint gondolkodni, szólni, cselekedni. Ha Jézus maga hívja a szomjas embert, akkor ez feladata az ő tanítványainak is. Mert Jézus ránk bízta a szomjat oltó evangéliumát, s ránk bízta munkájának, művének folytatását.

A szomjas embereket felhívó és meghívó egyház nem a sajátjából ad. Az legfeljebb olyan lenne, mint az édes üdítők... Az egyház Jézustól kapott mandátuma az, hogy tagjai

elvezessék az embereket — biztatással, tanítással, tettekkel — a szépség és tisztaság igazi forrásához, elvezessék a maradandó dolgok lelőhelyéhez, a tiszta indulatok, az önzetlen szeretet folyamához (vagy csupán patakjához), a kézzelfogható világért érzett tiszta felelősség kútforrásához — azaz Jézushoz magához!

Jézus munkamódszere csodálatos. Ő adja az igazi, a tiszta, az élő, a szomjat oltó vizet. De aki az ő erőterébe kerül, az maga is forrássá válhat. Mert Jézus azzal a nem titkolt céllal hív, és lát el életet jelentő vízzel, hogy magunk is értékes forrássá váljunk mások számára.

Ma, mikor lassan már nem csak Krétán, hanem az egész világon a

legdrágább élelmiszer a tiszta víz lesz, akkor Jézus ingyen adja! Aki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyék!

Látszólag nagyon evilági dolgokról beszéltem. Hiszen a fejünk, a lelkünk, a szívünk, s a torkunk vágyik a tiszta vízre. Mi van az örök világgal, az „odaáttal”? Nem ezzel kellene foglalkozni keresztény embernek, s az igehirdetőnek is? Az **ÉLET** azonban már itt kezdődik. Aki hisz a Fiúban — mondja Jézus —, annak örök élete VAN! Aki szomjasan Jézushoz fordul, az nem halálra issza magát, hanem életre!

Ifj. Hafenscher Károly

379. oldal folytatása:

A könyv címe színgazdagságról beszél, és Veörös Imre igyekszik is az Újszövetség egyes teológiai rétegeinek a sajátos vonásait kidomborítani. Nem csinál titkot abból, hogy ennek a sokféleségnek felismerésére a **történetkritikai módszer** alkalmazásával jutott. Elutasítja ugyanis a Szentírás „fundamentalista szemléletét”, amely tanúságtétel sajátos színeit egybemossa és „elterelífigyelmünket Istennek a Bibliában foglalt igazi üzenetéről” (70.o.). Számon tartja a „posztmodern olvasóközpontú szemléletet is” (137.o.), és kész az eredményeit is felhasználni, de csak amennyiben a történetkritikai megközelítést elősegíti. A történetkritikai kutatás eredményeinek mérlegelése közben észrevehetően a radikálisabb nézetek felé hajlik. Elsősorban a század első fele nagy újszövetséges nemzedékére (Bultmann, Bornkamm, Käsemann) figyel. De ez a hagyományos értelmezést sok helyütt megkérdőjelező kritikák megközelítés az ige ismeretét nemhogy megszegényítené, hanem valóban „gazdaggá” teszi. „Hogyan magasodik fel - írja a „szürkének látszó Márk evangéliumról” az 54. oldalon - ha az újszövetségi kutatás segítségével vesszük kézbe! S ezt éppen a nálunk gyakran támadott vagy félreértett ún. történet-kritikai módszernek köszönhetjük.”

Magam is azt vallom, hogy csak ezen a módon mutatkozik meg előttünk az Újszövetség úgy, ahogyan „magát adja”, s nem ahogyan előítéleteimhez akarom idomítani. S ha vitatkozom is a szerző egy-egy megállapításával - például a „mi forrás”, Pál és a történeti Jézus, a páli adatok történetisége vagy a jánosi iratok szerzősége kérdésében - szigorúan a történeti szempont figyelembevételével teszem. De úgy gondolom, nem ártana, ha nemcsak a fundamentalizmustól határolnánk el magunkat, hanem a szenzációhajhászást és feltűnési vágyat szolgáló radikalizmustól is, amelynek nem egy példáját láttuk a közelmúltban is. Gondolok a holt-tengeri tekercsek körül kialakult gyanúsítgatásokra vagy a Drewermann és Lüdemann teológusok szélsőséges nézetei miatt felkavart sajtópolemiaira. Vérbeli kritikus a kritikával szemben is gyanúperrel él.

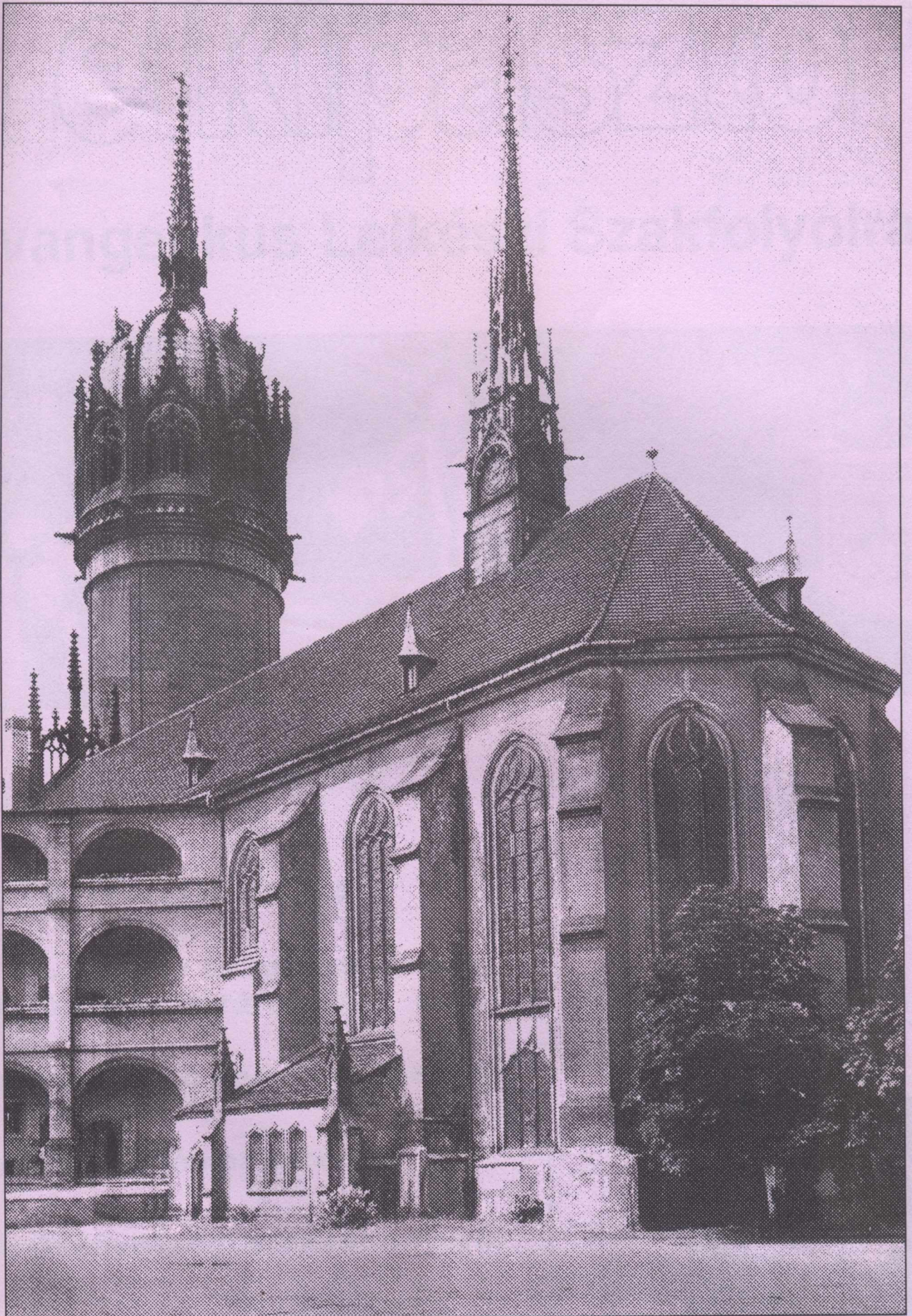
Veörös Imre az Újszövetség sokszínű teológiáját történetileg, **kialakulásának feltételezhető folyamatában** és nem valamiféle rendszeres teológiai felosztás prokruzstész-ágyába kényszerítve mutatja be. Eltekintve az ösgyülekezet teológiájától, amelyre csak következtethetünk, az egyes iratok keletkezési sorrendjét követi. Így érzékelteti, hogy a színgazdagság feszültségekkel is terhes, mozgalmas folyamat eredménye. Ebben az összképben, akár a vele foglalkozó részek terjedelmét, akár a gondolatai iránt megmutakozó **vonzalom hőfokát tekintjük, Pál teológiájára** megkülönböztetett hangsúly kerül. Több ízben is keserűen állapítja meg, hogy mint a történelem folyamán oly gyakran történt, „Pál apostolt ma /is/ háttérbe szorítják”/50. o./

A szerzőnek ezt a vonzalmát érthetővé teszi a „teológiai munkában” /19.o./ eszmélésben általa a húsvét utáni és „a gyülekezetben jelen lévő és megdicsőült Krisztusról” /11.o./ s a „Krisztus által megismerhető kegyelmes Isten”-ről /17.o./ szóló „kérügmának” tulajdonított meghatározó szerep. Pál ugyanis ennek a kérügmának a legmarkánsabb képviselője. A kérügma vagy másképpen: az evangélium döntő szerepe az újszövetségi teológiában nem vitatható. Az azonban már inkább, hogy mindaz, ami Jézussal húsvét előtt történt, „csak mint háttér lesz fontos” /23.o./ az első keresztyénség számára. Dehát a „történeti Jézus vagy a kerügmatis Jézus” alternatíva az újszövetségi teológia legnehezebb és legmakacsabb kérdései közé tartozik.

Az Újszövetség kutatásának Veörös Imre szerint „sem lehet a végére érni” /135.o./ De még ha sikerülne is kimeríteni mindent ebből a mélyes mély kútból, itt e földön akkor is csak „tükör által homályosan látnánk” /136.o./ A végső szót tehát ő sem mondhatta ki az újszövetségi teológiában. De hogy fontos és figyelembe veendő hozzájárulás a teológiának ezen területéhez, ahhoz nem fér kétség.

Dr. Cserháti Sándor

A wittenbergi Vártemplom délkelet felől

